

16620-G

16620-G



2 166209

ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਟੀਕਾਕਾਰ ਪਾਸ ਹਨ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।

ਰਾਗਾਵਿਚ ਸ੍ਰੀਰਾਗੁ ਹੈ ਜੇ ਸਚਿ ਧਰੇਪਿਆਰੁ।
ਬਾਈ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਪਹਿਲੀ

ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਕੀ ਵਾਰ

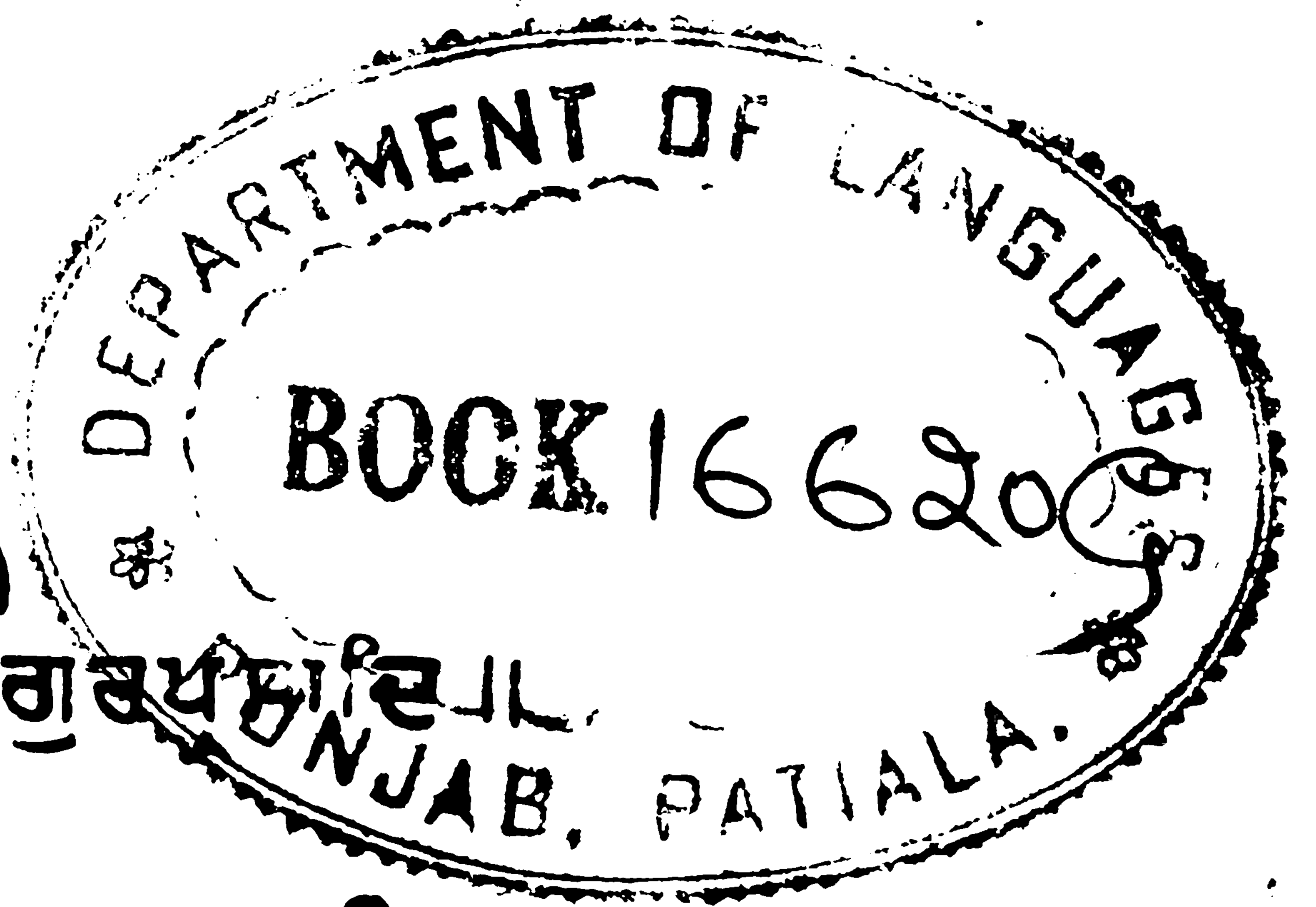
ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੀ ਟੀਕਾ ਸਹਿਤ

ੴ ਜੋ ॥

ਖਾਲਸਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਜੱਥਾ

DEPARTMENT OF LAW
ਮੰਮਤਸਰ
ਨੇ
BOOK

ਕੀਤਾ ਹੈ ਦ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪਾਟਨਾ ਲਿਖਵਾਈ ।



ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
PANJAB, PATIALA.

ਉਦਮੁ ਮਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ ਜਿਉ ਪ੍ਰੇਰੇ ਤਿਉ ਕਰਨਾ ।

ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਜੀ ! ਇਹ ਪੋਥੀ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਦੀ
ਵਾਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਛਪ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਨੁਸਾਰ
ਆਪ ਦੇ ਖਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ । ਇਸਦੇ ਬਨਾਵਨ ਦਾ ਕਾਰਣ
ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ “ਹਰਿ ਜਸੁ ਲਿਖਹਿ ਬੇਅੰਤ
ਸੋਹਹਿ ਸੇ ਹਥਾ” । ਦਾਸ ਨੇ ਅਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ
ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ
ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਹਿਸਾਬ ਮਾਸਟਰ ਖਾ: ਯਤੀਮਖਾਨਾ)
ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾਲਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਉਦਮ ਬਖਸ਼ਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਸਮਾਪਤ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ।

ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਬਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ
ਪਰ ਆਮ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ ਤੇ
ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿੱਦਯਵਾਨੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ
ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ
ਇਸ ਪੋਥੀ ਦੇ ਟੀਕਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।
ਇਸ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਦਾਸ ਕੋਲੋਂ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੋਸਕਿਆ
ਹੈ ਸੋਧਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ

(੧੪) ਸਿਰੀਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਭਾਵੇਂ ਪੂਰਬਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਟੀਕੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੰਦਰ
ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ 'ਮੂਲ ਨਾਲੋਂ ਵਿਆਜ ਵਧ' ਦੇ ਦੁਸ਼-
ਟਾਂਤ ਅਨਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਤੇ ਟੀਕਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਣ
ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ
ਇਸ ਲਈ ਦਾਸ ਨੇ ਇਹ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਆਸ਼ਾ ਹੈ
ਕਿ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਦਮ ਬਖਸ਼ਿਆ ਤਾਂ ਇਸੇ ਤਰਾਂ
ਬਾਈ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਭੇਟਾ
ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਮੂਲ ਫਿਰ
ਵਜ੍ਹਤਪਤੀ (ਔਖੇ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ) ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਪੂਰਣ
ਅਰਥ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਾਵ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਸਾਰਿਆਂ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਅੰਤਮ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਜਗਾ ਹੋਵੇ
ਕਿ ਜਿਥੇ ਦਾਸ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਮਾਦ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ
ਦਾਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਬਾਬਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ
ਸਹਿਤ ਲਿਖਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਨਾ ਤਾਂਕਿ ਦੂਜੀ ਵੇਰ
ਛਪਨ ਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਦਾਸ ਅਤੀ
ਧੰਨਜਵਾਦੀ ਹੋਵੇਗਾ ॥

ਅਨੁਜ ਦਾਸ—
ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ, ਟੀਕਾ ਕਾਰ

੧ ਉਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

੧-ਜਿਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ।
ਉ-ਮੰਗਲ ਰੂਪ, ਅੰਨਦ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ।
(ਕਾਰ)=ਕੇਵਲ । ਸਤਿਗੁਰ=ਜਿਸਨੇ
ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੋਵੇ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ
ਸ੍ਰੋਤੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ੀ । ਪ੍ਰਸਾਦਿ=ਕ੍ਰਿਪਾ ।

ਅਰਥ-ਕੇਵਲ ਇਕ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸਤਿਗੁਰੂ (ਚੀ)
ਕ੍ਰਿਪਾ (ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ।

ਭਾਵ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ
ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ
ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਆਪੋ
ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਕ ਖਿਚ ਕਰਕੇ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਸਨ,
ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਇਕ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸੁਨ ਰਹਿੰਦੇ,
ਫਲ ਇਹ ਹੋਯਾ ਕਿ ਇਕ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹਟ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੀ
ਪੂਜਾ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ 'ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆ ਵਿਆ-
ਪਨ ਸਭੇ ਰੋਗ' ਸਭ ਲੋਕ ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਸਤ
ਹੋਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਤੇ ਲਗੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਰਨ, ਇਸਦਾ
ਨਤੀਜਾ 'ਆਪੋ ਅਪਣੇ ਮਤਿ ਸਭ ਗਾਵੈ' ਅਪਣੇ ੨
ਮਤ ਦੀ ਖਿਚ ਪਾੜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਤੇ

(੬) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਵਿਰੋਧ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਹੈ; ਜਿਥੇ ਵਿਰੋਧ
ਉਥੇ ਕਲਾ, ਜਿਥੇ ਕਲਾ ਉਥੇ ਪਾਪ। ਜਦ ਪਾਪਾਂ ਦੀ
ਅਧਕਤਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਹੋ ਗਈ 'ਅਕ੍ਰਿਤਘਨਾ ਹਰਿ ਵਿਸ-
ਰਿਆ' ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਵਿਸਰਿਆ ਹੈ ਅੰਸੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਨਾਂ
(ਪਾਪੀਆਂ) ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤੇ 'ਭਾਰੇ ਭੁਇੰ
ਅਕ੍ਰਿਤਘਨ ਮੰਦੀ ਹੁੰ ਮੰਦੇ' ਇਸ ਲਈ 'ਕਲਮਲ ਹੋਈ
ਮੇਦਨੀ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੈ ਵਿਲ ਲਾਇ' ਮੇਦਨੀ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ)
ਉਪਲਖਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ, ਸੋ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ
'ਸੁਣੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਤਾਰ ਪੁਭ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿ
ਪਠਾਯਾ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫਿਰਕੇ ਇਹ
ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਤੋਂ ਭੁਲ ਜਾਨ ਦਾ

ਹੀ ਸਾਥਾ ਦੁਖ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਉ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ '੧' ਸਥਾ-
ਪਨ ਕਰਕੇ ਕੈਹ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ 'ਏਕਾ' 'ਆਦਿ ਸਚੁ
ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ਹੈ ਭਿ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤੇ
'ਏਕੋ ਜਪੁ ਏਕੋ ਸਾਲਾਹ। ਏਕ ਸਿਮਰ ਏਕੋ ਮਨ ਆਹਿ'
ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ
ਪਾਵੇ। ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਸਤਰਾਂ ਹੋਵੇ ? ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ
ਦਾ ਤੀਕਾ ਭੀ ਨਾਲ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲੇ
ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਬਨੋ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ
ਇਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਰਥਾਤ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ
ਪਾਵਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਤੀਕਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ॥

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੪

ਸਲੋਕਾ ਨਾਲਿ

{ ਸਿਰੀ ਰਾਗ-ਨਾਮ ਰਾਗ । ਵਾਰ-ਪਉੜੀਆਂ ।
ਮਹਲਾ ੪-ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ) । ਨਾਲਿ-ਸਮੇਤ । }

ਅਰਥ-ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਚੌਥੇ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਉਚਾਰਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ
ਸਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ ।

ਭਾਵ-ਵਾਰ ਇਕ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਢਾਢੀ
ਜਨ ਗਾਵਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਵਾਰਾਂ ਜੋਧਿਆਂ
ਦੀਆਂ ਬੀਰ ਰਸ ਨੂੰ ਪੈਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਇਆ
ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਹੋਯਾ
ਕਰਦਾ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼
ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਢੰਗ
ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਕਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੁਣਕੇ ਲਾਭ
ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ, ਇਸੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬਾਣੀ
ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ ਇਕ ਉਹ
ਵਸਤੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਗ
ਦੇ ਅੰਤਗਤ ਪੌੜੀਆਂ ਭੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸੇ ਲਈ
ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਜੀਨੇ ਵਾਰਾਂ ਭੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਛੇਵੇਂ
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ੨ ਧੁਨਾਂ

(੮) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਲਿਖਕੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤਰਸ ਦੇ ਪੇਮੀ
ਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸ਼ਾਂਤਰਸ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਣ, ਅੰਗੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਣੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਰਾਗਾ ਵਿਚਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਹੈ ਜੇ ਸਚਿ ਧਰੇ
ਪਿਆਰੁ । ਸਦਾ ਹਰਿ ਸਚੁ ਮਨਿ ਵਸੈ
ਨਿਹਚਲ ਮਤਿ ਅਪਾਰੁ । ਰਤਨੁ ਅਮੋਲਕੁ
ਪਾਇਆ ਰੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੁ ।
ਜਿਹਵਾ ਸਚੀ ਮਨੁ ਸਚਾ ਸਚਾ ਸਰੀਰ
ਅਕਾਰੁ । ਨਾਨਕ ਸਚੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੇਵਿਐ
ਸਦਾ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੁ ॥ ੧ ॥

{ ਸਚਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਧਰੇ=ਕਰੇ । ਨਿਹਚਲੁ=ਕਾਇਮ ।
ਮਤਿ=ਬੁਧੀ । ਅਪਾਰੁ=ਬਹੁਤੀ । ਰਤਨੁ=ਵੈਰਾਗ ।
ਅਮੋਲਕੁ=ਬੇਕੀਮਤ । ਅਕਾਰੁ=ਵਾਂਝਾ (ਸ਼ਕਲ) ।
ਸੇਵਿਐ=ਯਾਦ ਕਰੀਏ । ਵਾਪਾਰੁ=ਸੌਦਾਗਰੀ । }

ਅਰਥ—ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ (ਤਦ) ਚੰਗਾ ਹੈ, ਜੇ
ਸਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ (ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ) ਪਿਆਰ ਕਰੇ,
(ਪਿਆਰ ਭੀ ਕੈਸਾ ਕਿ) ਸਦਾ ਹੀ ਸੱਚਾ ਹਰੀ ਮਨਿ ਵਿਚ

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ (੯)

ਵੱਸੇ (ਅਤੇ) ਬੁੱਧੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਹੇ, (ਜਦ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਹੋਈ ਤਾਂ) ਅਮੋਲਕ ਵੈਰਾਗ ਪਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ (ਤਿਸ ਕਰਕੇ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ (ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ) ਜੇਹਵਾ (ਭੀ) ਸੱਚੀ, (ਤੇ) ਮਨ (ਭੀ) ਸੱਚਾ (ਅਤੇ) ਸਰੀਰਕ ਢਾਂਚਾ (ਭੀ) ਸੱਚਾ (ਹੋਵੇਗਾ, ਕਦੇ ? ਸਤਿਗੁਰ ਚੰਬੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ) ਸਚੇ ਹਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵੀਐ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰੀਏ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ-ਲੋਕਕ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਤਮ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ “ਰਾਗਨ ਮੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਪਾਰਸ ਪਖਾਨ ਹੈ” ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰਾ ਪਰਾ ਖਸਕ ਰਾਗ ਹੀ ਅਲਾਪ ਕੇ ਉੱਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਤੀਕਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਅਲਾਪ ਕਰਨਾ ਤਦ ਸੋਭਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸੱਚੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਪਯਾਰ ਭੀ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਦਾ “ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਧਿਆਈਐ” ਦੇ ਵਾਕਾਨੁਸਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਸੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਬਹੁਤ ਬਹੁਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਨੇ ਤੇ ਮਨ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਪਟੜੀ ਤੇ ਨਾਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ “ਮਾਨ ਮੁਨੀਵਰ ਮੁਨਿ ਗਲੇ ਮਾਨ ਸਭੇ ਕਉ ਖਾਇ” ਸਗੋਂ ਨਾਮ ਜਪਨ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਹੇ, ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਮੋਲਕ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਸ

(੧੦) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ—ਸਟੀਕ

ਦਾ ਫਲ ਮਨ, ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਸੱਚ ਹੀ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ
 ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ
 ਸੇਵੀਐ ਅਤੇ ਸਦਾ ਸੱਚ ਦਾ ਹੀ ਵਪਾਰ ਕਰੀਏ, ਕੂੜ ਦੇ
 ਪਾਸੇ ਨਾਂ ਚੱਲੀਏ ॥ ੧ ॥

ਮ: ੩

ਹੋਰੁ ਬਿਰਹਾ ਸਭ ਧਾਤੁ ਹੈ ਜਬ ਲਗੁ
 ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਹੋਇ । ਇਹੁ ਮਨੁ
 ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਵੇਖਣੁ ਸੁਨਣੁ ਨ
 ਹੋਇ । ਸਹ ਦੇਖੇ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ
 ਅੰਧਾ ਕਿਆ ਕਰੇਇ । ਨਾਨਕ ਜਿਨੁ
 ਅਖੀ ਲੀਤੀਆ ਸੋਈ ਸਚਾ ਦੇਇ ॥ ੨ ॥

{ ਬਿਰਹਾ=ਪ੍ਰੇਮ । ਧਾਤੁ=ਜਾਂਦਾ । ਸਹ= }
 { ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਅੰਧਾ=ਅਗਿਆਨੀ। ਅਖੀ= }
 { ਗਿਆਨ, ਵੇਰਾਗ । ਲੀਤੀਆਂ=ਲਭੀਆਂ, }
 { (ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ) । ਸੱਚਾ=ਉਪਦੇਸ਼ । }

ਅਰਥ—(ਪਾਣੀ ਤਦ ਤਕ) ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮਾਂ
 (ਵਿਚ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ
 ਹੋਈ, (ਕਿਉਂਕਿ) ਇਹ ਮਨ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਮੋਹਿਆ
 ਹੋਇਆ ਹੈ (ਤੇ) ਵੇਖਣਾ ਸੁਣਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਦਾ (ਪਰ)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਖਣ (ਜਾਨਣ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਭੀ
ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਅਗਿਆਨੀ ਕੀਹ ਕਰੇ? (ਸਤਿਗੁਰ)
ਨਾਨਕ (ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਜਿਸਨੇ ਗਿਆਨ ਵੈਰਾਗ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਸੋਈ (ਗੁਰੂ) ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ॥੨॥

ਭਾਵ—ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਸਚੇ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਸੋ ਇਸ ਵਿਚ
ਭੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਪ੍ਰਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਖੱਚਤ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਇਸਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ,
ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਹੈ ਜਿਸ
ਕਰਕੇ ਅੰਧਾ ਤੇ ਬੋਲਾ ਹੋਕੇ ਵੇਖਦਾ ਸੁਣਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ,
ਪਰ ਜੇਕਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ
ਗਿਆਨ ਵੈਰਾਗ ਰੂਪ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ
ਪ੍ਰੀਤ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੰਧਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਸਕਦਾ, ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਭੀ ਉਹ ਦੇਵੇ ਜਿਸਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ । ਉਸਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਹ
ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ:—

ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਇਕੋ ਕਰਤਾ ਇਕੁ ਇਕੋ
ਦੀਬਾਣੁ ਹਰਿ । ਹਰਿ ਇਕਸੈ ਦਾ ਹੈ
ਅਮਰੁ ਇਕੋ ਹਰਿ ਚਿਤਿ ਧਰਿ । ਹਰਿ

(੧੨) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹਿ ਡਰੁ ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ
ਦੁਰਿ ਕਰਿ । ਹਰਿ ਤਿਸੈ ਨੋ ਸਲਾਹਿ ਜਿ
ਤੁਧੁ ਰਖ ਬਾਹਰਿ ਘਰਿ । ਹਰਿ ਜਿਸਨੋ
ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜਪਿ ਭਉ
ਬਿਖਮੁ ਤਰਿ ॥ ੧ ॥

{ ਕਰਤਾ=ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ । ਦੀਬਾਲ=ਆਸਰਾ ।
ਅਮਰ=ਹੁਕਮ । ਭ੍ਰਮ=ਇਕ ਧਰਮੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ
ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ । ਭਉ=ਭੈ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ।
ਜਿ=ਜੋ । }

ਅਰਥ-ਹਰ ਇਕ (ਦੇ) ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਇਕ
(ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ) ਤੇ ਇਕੋ ਹਰੀ ਦਾ (ਸਭ ਨੂੰ) ਆਸਰਾ
ਹੈ (ਸਭ ਦੇ) ਸਿਰ ਤੇ ਇਕ ਹਰੀ ਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੈ
(ਉਸੇ) ਇਕ ਹਰੀ ਨੂੰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ।
ਤਿਸ ਹਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਦੂਸਰਾ) ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਭਰਮਾਂ
ਤੇ ਭੈ ਦੇਣੇ ਵਾਲੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਤਿਸੇ ਹਰੀ ਨੂੰ
ਸਲਾਹ ਜੋ ਤੇਰੀ ਘਰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ (ਪਰ)
ਜਿਸਨੂੰ ਹਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋਵੇ ਸੋ ਉਸੇ ਹਰੀ
ਨੂੰ ਜਪਕੇ ਭੈ ਦਾਇਕ ਕਠਨ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧॥

ਭਾਵ-ਜਦ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਣ
ਜਗਿਆਸੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਕੋ ਇਕ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਥੇ ਵਰਨਨ ਹੈ ਕਿ
 'ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਕਰਨੇ ਜੋਗ। ਪਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਪਨ ਹੋਗ'
 ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਦਾ, ਕੇਵਲ
 ਉਹੀ ਜਾਨਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਉੱਤੇ ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ
 ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ
 ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਤਰ ਸਕਦਾ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੧

ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ
 ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ । ਇਕ ਜਾਗਦੇ ਨਾ ਲਹੰਨਿ
 ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ ॥ ੧ ॥

[ਸੰਦੀਆ=ਦੀਆਂ । ਲਹੰਨਿ=ਲੈਂਦੇ ।]

ਅਰਥ=ਦਾਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਹਨ
 (ਤੇ ਉਸ) ਨਾਲ (ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੋਰ ਭੀ) ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ।
 ਇਕ ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ (ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ) ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਤੇ
 ਇਕਨਾਂ ਸੁਤਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥੧॥

ਭਾਵ-ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਲੋੜ ਦੱਸੀ
 ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਸਾਧਨ ਜਪ, ਤਪ,
 ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦਾ
 ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਹੜੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹੋਏ
 ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਜਾਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ
 ਤੇ ਜੇਹੜੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰ-

(੧੪) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਦੀਕ

ਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਤਦ:-

ਮ: ੧

ਸਿਦਕੁ ਸਬੂਰੀ ਸਾਦਿਕਾ ਸਬਰੁ ਤੋਸਾ
ਮਲਾਇਕਾਂ । ਦੀਦਾਰੁ ਪੂਰੇ ਪਾਇਸਾ
ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਖਾਇਕਾ ॥ ੨ ॥

{ ਸਿਦਕ=ਭਰੋਸਾ । ਸਬੂਰੀ=ਸਰਧਾ । ਸਾਦਿਕਾ= }
{ ਜਗਜਾਸੂਆਂ । ਸਬਰ=ਸੰਤੋਖਾਤੋਸਾ=ਖਜਾਨਾ, ਖਾਨ }
{ ਦਾ ਪਦਾਰਥ । ਮਲਾਇਕਾ=ਗਿਆਨੀਆਂ । }
{ ਦੀਦਾਰ=ਦਰਸਨ । ਪੂਰੇ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਪਾਇਸਾ= }
{ ਪਾਂਦੇ ਹਨ । ਥਾਉ=ਜਗਾਂ । ਖਾਇਕਾ=ਮੂਰਖਾਂ । }

ਅਰਥ-ਜਗਜਾਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸਰਧਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ (ਤੇ)
ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਭੰਡਾਰ (ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ
ਹੀ) ਪੂਰੇ ਦਾ ਦਰਸਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਤੇ) ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ
ਜਗਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ॥ ੨ ॥

ਭਾਵ-ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਇਥੇ ਖੁਲਾ-
ਸਾ ਕਰਕੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਨਿਰਮਾਨ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ
ਜਗਜਾਸੂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਰਧਾ ਆਦਕਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਜਰੂਰ ਮਿਲ ਪਵੇਗਾ, ਇਸ
ਕਰਕੇ ਉਹ ਨਿਰਮਾਨ ਹੋਕੇ ਭੀ ਕ੍ਰਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ
ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੇਸੁ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਚੰਗਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ
 ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਹੈ-ਉਹ ਪੂਰੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਉਂਦੇ
 ਹਨ ਪਰ ਮਾਨੀ ਸਾਧਨਾਂ ਵਾਲੇ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਭੀ
 ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ॥ ੨ ॥

ਪਉੜੀ

ਸਭੁ ਆਪੇ ਤੁਧੁ ਉਪਾਇਕੈ ਆਪਿ ਕਾਰੈ
 ਲਾਈ । ਤੂੰ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸਦਾ
 ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ। ਹਰਿ ਤੁਧਹੁ ਬਾਹਰਿ
 ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਾਂਈ । ਤੂੰ ਆਪੇ
 ਆਪਿ ਵਰਤਦਾ ਸਭਨੀ ਹੀ ਥਾਈ। ਹਰਿ
 ਤਿਸੈ ਧਿਆਵਹੁ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਜੋ ਲਏ
 ਛਡਾਈ ॥ ੨ ॥

{ ਉਪਾਇਕੈ=ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ । ਕਾਰੈ=ਕੰਮ । ਵਿਗ- }
 { ਸਦਾ=ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ । ਵਡਿਆਈ = ਇਛਾ । }
 { ਸਾਂਈ=ਮਾਲਕ । ਧਿਆਵਹੁ=ਯਾਦ ਕਰੋ । }

ਅਰਥ-ਸਭ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ)ਤੂੰ ਆਪੇ ਪੈਦੇ ਕਰਕੇ ਆਪੇ
 ਹੀ (ਸਭ ਨੂੰ) ਕੰਮ (ਤੇ) ਲਾਇਆ ਹੈ (ਤੇ) ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ
 ਆਪਣੀ ਇਛਾ ਅਨੁਸਾਰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ) ਵੇਖਕੇ
 ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, (ਹੇ)ਹਰੀ ਤੈਥੋਂ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ (ਤੇ)

(੧੬) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਤੇ (ਸਭ ਦਾ) ਸਚਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ । ਤੂੰ ਸਭ ਜਗਾਂ ਤੇ
ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈਂ, (ਹੇ) ਸੰਤ ਜਨੋਂ ! ਤਿਸ
ਹਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਜੋ (ਅੰਤ ਦੇ ਵੇਲੇ) ਛੁਡਾ ਲਵੇ॥੨॥

ਭਾਵ-ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ
ਪਾਵਨ ਦਾ ਵਰਨਨ ਹੈ, ਸੇ ਦਰਸਨ ਕੀਹ ਹੈ ? ਇਸਦਾ
ਉਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-ਗੁਰਮੁਖ ਗਿਆਨੀ ਜਨ ਜਾਨਦੇ ਹਨ
ਕਿ “ਇਹ ਜਗਤ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪ ਨਦਰੀ
ਆਇਆ” ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਨ ਤਿਲ ਆਦਕ ਸੰਪੂਰਨ
ਪਦਾਰਥ ਉਸੇ ਤੋਂ ਪੈਦੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ
ਦੇਖਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਯਥਾ:- “ਆਪਨੜੈ ਹਥ ਆਰਸੀ ਆਪੈ
ਹੀ ਦੇਖੈ ਆਪੇ ਦੇਖ ਦਿਖਾਇਦਾ ਬਹੁ ਬਿਧ ਕਰ ਭੇਖੈ”
ਤੇ ਹੇ ਗੁਰਮੁਖ ! ਉਸੇ ਨੂੰ ਜਪੋ ਜੋ ਅੰਤ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਲਵੇ ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੧

ਫਕੜ ਜਾਤੀ ਫਕੜੁ ਨਾਉ। ਸਭਨਾ ਜੀਆ
ਇਕਾ ਛਾਉ। ਆਪਹੁ ਜੇਕੋ ਭਲਾ ਕਹਾਏ ।
ਨਾਨਕਤਾਪਹੁ ਜਾਪੈ ਜਾ ਪਤਿਲੇਖੈ ਪਾਏ॥੧॥

{ ਫਕੜ=ਬਿਅਰਥ । ਜਾਤੀ=ਜਾਤਾਂ । ਨਾਉ=ਨਾਮ
ਜਾਤਾਂ ਦੇ । ਛਾਉ=ਉਟ । ਆਪਹੁ=ਅਪਨੇ ਆਪ ।
ਭਲਾ=ਉਤਮ । ਪਰ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ । ਪਤਿ=ਪਾਤ
(ਜਾਤ) । ਜਾਪੈ=ਜਾਣੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਲੇਖੈ=ਕਬੂਲ । }

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ (੧੭)

ਅਰਥ-ਜਾਤੀ (ਭੀ) ਬਿਅਰਥ ਹੈ (ਤੇ) ਜਾਤੀ ਨਾਮ ਭੀ ਬਿਅਰਥ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੀ ਸੱਤਾ (ਓਦ) ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪਣੇ ਆਪ ਭਲਾ ਕਹਾਏ, (ਸਤਿਗੁਰ) ਨਾਨਕ (ਜੀ ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ (ਓਹ) ਜਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ (ਜੇ ਉਸਦੀ) ਪੰਗਤੀ ਕਬੂਲ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਭਾਵ-ਸੰਸਾਰਕ ਦਸ਼ਾ ਦੇ ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨ (ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਤੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ-ਦਿਆਂ ਹੋਯਾਂ ਸੱਚ ਦੇ ਵਰਤਾਵ ਤੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਨਤ੍ਰ ਤੇ ਖੂਜਤ੍ਰੁ ਅਦਿਕ ਜਾਤੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਈਸ਼ੁਰ ਕਲਪਤ ਹਨ ਯਾ ਜੀਵ ਕਲਪਤ ? ਜੇ ਈਸ਼ੁਰ ਕਲਪਤ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭੇਦ ਸਾਧਕ ਜਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਸ਼ੂਵਤ੍ਰ ਜਾਤੀ ਤੇ ਮਨੁਖਤ੍ਰ ਜਾਤੀ ਵਿਚ। ਜੇ ਜੀਵ ਕਲਪਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ* ਕਿਉਂਕਿ 'ਮਾਨਸਕੀ ਜਾਤ ਸਭ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ' ਸਾਰੇ ਇਕ ਜੈਸੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਲਾ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਜਾਤੀ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਉਤਮ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ।

*ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੇਖਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ "ਜਾਤੀ ਕੀ ਹੈ?" ਪੁਸਤਕ-ਜੋ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਤਕ "ਖਾਲਸਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਜਥਾ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ" ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ-ਦੇਖੋ।

(੧੮)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਟ—ਸਟੀਕ

ਮ: ੨

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ
ਮਰਿ ਚਲੀਐ । ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ
ਤਾਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ ੨ ॥

{ ਪਿਆਰਾ=ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਯਾਰ ਹੈ । ਸਿਉ=ਨਾਲ।
ਮਰਿ=ਨਿਰਾਭਿਮਾਨ । ਪਾਛੈ=ਬਿਨਾਂ । ਨੇਹੁ=ਪ੍ਰੇਮ }

ਅਰਥ—ਜਿਸ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਸਦੇ
ਅਗੇ ਨਿਰਾਭਿਮਾਨ ਹੋਕੇ ਤੁਰੀਏ (ਐਸੇ) ਜੀਵਨ ਨੂੰ
ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੈ (ਜੋ) ਤਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ।

ਭਾਵ—ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ
ਵਰਨਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ
ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਜੋਗ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ:—

ਕਾਠ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਪਰ ਧੰਨ ਹੈ ਪਾਣੀ
ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਕਾਠ ਦੀ
ਪਾਲਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਕਾਠ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਭੀ
ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਭੰਗ ਨਹੀਂ
ਕਰਦਾ, ਫਿਰ ਭੀ ਅਪਨਾ ਪਾਲਿਆ ਜਾਨਕੇ ਉਸ ਨੂੰ
ਤਾਰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਕਾਠ ਦੇ ਸੰਗ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਵੈਰੀ
ਲੋਹੇ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਕਾਠ ਦੇ ਸੰਗ
ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਵੈਰ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕੱਢਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ

ਤਾਰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਇਕ
ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਸ਼ਬਾ:-“ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕ੍ਰਿਯੋ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ”

ਪਉੜੀ

ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਧਰਤੀ ਸਾਜੀਐ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ
ਦੁਇ ਦੀਵੇ । ਦਸ ਚਾਰਿ ਹਟੁ ਤੁਧੁ
ਸਾਜਿਆ ਵਾਪਾਰੁ ਕਰੀਵੇ । ਇਕਨਾ ਨੋ
ਹਰਿ ਲਾਭੁ ਦੇਇ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਥੀਵੇ ।
ਤਿਨ ਜਮ ਕਾਲੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਜਿਨ
ਸਚੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੇ । ਓਇ ਆਪਿ ਛੁਟੇ
ਪਰਵਾਰ ਸਿਉ ਤਿਨ ਪਿਛੈ ਸਭੁ ਜਗਤੁ
ਛੁਟੀਵੇ ॥ ੧ ॥

{ ਸਾਜੀਐ=ਬਨਾਈ । ਦਸ ਚਾਰ=ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ ।
ਹਟੁ=ਹਟੀਆਂ । ਸਾਜਿਆ=ਬਨਾਈਆਂ ।
ਕਰੀਵੇ=ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖ=ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ।
ਥੀਵੇ=ਹੋਏ । ਜਮ=ਜਨਮ । ਕਾਲ=ਮਰਨ ।
ਵਿਆਪਈ=ਪੁੰਹਦਾ, ਲਗਦਾ । }

ਅਰਥ-(ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਤੂੰ ਆਪੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ

(੨੦) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ—ਸਟੀਕ

ਬਨਾ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ (ਤੇ) ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੀਵੇ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਨਾਏ ਹਨ ਤੇ ਤਿਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ) ਚੰਦਾਂ (ਲੋਕ*) ਹਦੀਆਂ ਤੂੰ ਬਨਾਈਆਂ ਹਨ (ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪ) ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਹੇ ਹਰੀ ਇਕਨਾਂ (ਨੂੰ) ਤੂੰ ਲਾਭ ਦੇਂਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਏ ਹਨ । ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਚ (ਨਾਮ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੀਤਾ ਹੈ । ਉਹ ਆਪ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਛੁਟ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸਾਰਾ ਜੰਗਤ ਛੁਟ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ੩ ॥

ਭਾਵ—ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਧਰਤੀ ਆਦਕਾਂ ਨੂੰ ਬਨਾਕੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਪਤੀ ਦੇ ਫਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੰਗਤ ਦਾ ਫਲ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲ” ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੯

ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਿਕੇ ਵਸਿਆ ਸੋਇ । ਵਖਤੁ ਵੀਚਾਰੇ ਸੁ ਬੰਦਾ ਹੋਇ । ਕੁਦਰਤਿ ਹੈ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਇ । ਜਾ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਤ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ । ਸਰੈ ਸਰੀਅਤਿ

*ਭੂਰ, ਭਵਰ, ਸੂਰ, ਮਹਰ, ਜਨ, ਤਪ, ਸਤ, ਅਤਲ, ਬਿਤਲ, ਸੁਤਲ, ਰਸਾਤਲ, ਤਲਾਤਲ, ਮਹਾਤਲ, ਪਤਾਲ ।

ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ । ਬਿਨੁ ਧੁਝੈ ਕੈਸੇ ਪਾਵਹਿ
ਪਾਰੁ । ਸਿਦਕੁ ਕਰਿ ਸਿਜਦਾ ਮਨੁ ਕਰਿ
ਮਖਸੂਦੁ । ਜਿਹਿ ਧਿਰਿ ਦੇਖਾ ਤਹ ਧਿਰਿ
ਮਉਜੂਦੁ ॥ ੧ ॥

ਕੁਦਰਤਿ=ਤਾਕਤ, ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਯਾ । ਵਸਿਆ=
ਵਿਆਪਕ ਹੋਯਾ । ਵਖਤੁ=ਵੇਲਾ । ਬੰਦਾ=ਭਗਤ,
ਆਦਮੀ । ਸਰੈ=ਸ਼ਰਾ । ਸਰੀਅਤ=ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਕਤਾਬ।
ਬੁਝੈ=ਜਾਣੇ । ਸਿਦਕ=ਭਰੋਸਾ । ਸਿਜਦਾ=ਜੋ ਨਿਮਾਜ
ਵੇਲੇ ਮੱਥਾ ਦੇਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਖਸੂਦ=ਨਫ਼ਾ
ਲੈਣ ਵਾਲਾ । ਧਿਰਿ=ਪਾਸੇ । ਮਉਜੂਦ=ਹਾਜ਼ਰ ।

ਅਰਥ--(ਅਪਨੀ) ਤਾਕਤ (ਦੁਆ ਸਿਸ਼ੀ ਨੂੰ) ਕਰਕੇ
(ਤਿਸ ਵਿਚ) ਮੈਂ ਵਸਿਆ (ਹੈ) । (ਇਸ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ)
ਵੇਲੇ (ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ) ਵਿਚਾਰੇ ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਜਿਸ
ਦੀ) ਤਾਕਤ ਹੈ (ਤਿਸ) ਦੀ ਮਯਾਦਾ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ।
ਜੇ (ਤਿਸ) ਦੀ ਮਯਾਦਾ ਨੂੰ ਪਾਵੇ ਤਾਂ (ਤਿਸ ਦੀ ਮਯਾਦਾ
ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ) । ਸਰੀਅਤ (ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ) ਸ਼ਰਾ
(ਦਾ) ਬਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਪਰ) ਬਿਨਾਂ (ਤਿਸਦੇ) ਜਾਣੇ ਦੇ
ਕਿਸਤਰਾਂ ਅੰਤ ਪਾਵੇ ? ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ (ਰੂਪ) ਸਿਜਦਾ
ਕਰ (ਤੇ) ਮਨ (ਨੂੰ) ਨਫ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ (ਕਰੇ ਗਾ ਤਾਂ) ਜਿਸ
ਪਾਸੇ ਵੇਖੇਗਾ ਤਿਸੇ ਪਾਸੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ॥ ੧ ॥

(੨੨) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਭਾਵ-ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਯਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਪਨੀ ਤਾਕਤ ਦੁਆਰੇ ਸਿਸੀ ਨੂੰ ਰਚ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭਗਤ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਂ ਸ਼ਰਾ ਦੀਆਂ ਕਤਾਬਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਫੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਣਨੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੁਝ ਲਾਭ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਜਾਣਨਾ ਕਿਸਤਰਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਧ ਕਰਨਾ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਇਹ ਹੈ । ਇਸਤਰਾਂ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਯਥਾ:- “ਬਨੁ ਤਿਨੁ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ”

ਮ: ੧

ਗੁਰ ਸਭਾ ਏਵ ਨ ਪਾਈਐ ਨਾ ਨੇੜੈ ਨਾ
ਦੂਰਿ । ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਾ ਮਿਲੈ ਜਾ
ਮਨੁ ਰਹੈ ਹਦੂਰਿ ॥ ੨ ॥

{ ਸਭਾ=ਸੁਭਾਵ, ਮਤਲਬ । ਹਦੂਰਿ=ਹਾਜ਼ਰ }

ਅਰਥ-(ਸਤਿ) ਗੁਰ (ਦੇ) ਸਿਧਾਂਤ (ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ) ਨੇੜੇ(ਵਾ) ਦੂਰਿ(ਰੈਹਨੇ ਕਰਕੇ) ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ। (ਸਤਿਗੁਰ) ਨਾਨਕ ਦੇਵ(ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾ (ਸਿਧਾਂਤ) ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ (ਹੈ) ਜਾਂ ਮਨ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ) ਨੇੜੇ ਰਹੇ ॥

ਭਾਵ-ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮਨ ਗੁਰ
ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਭੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ,
ਹਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ
ਕਿਧਰੇ ਵੱਸੇ ਤਦ ਹੀ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਪਉੜੀ

ਸਪਤ ਦੀਪ ਸਪਤ ਸਾਗਰਾ ਨਵਖੰਡ
ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਦਸ ਅਸਟ ਪੁਰਾਣਾ । ਹਰਿ
ਸਭਨਾ ਵਿਚਿ ਤੂੰ ਵਰਤਦਾ ਹਰਿ ਸਭਨਾ
ਭਾਣਾ । ਸਭਿ ਤੁਝੈ ਧਿਆਵਹਿ ਜੀਅ ਜੰਤ
ਹਰਿ ਸਾਰਗ ਪਾਣਾ । ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ
ਅਰਾਧਦੇ ਤਿਨ ਹਉ ਕੁਰਬਾਣਾ । ਤੂੰ ਆਪੈ
ਆਪ ਵਰਤਦਾ ਕਰ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣਾ ॥ ੪ ॥

{ ਜੀਵ=ਅਸਥੂਲ । ਜੰਤ=ਸੂਖਮ ਕੀੜੇ ਆਦਿਕ । }
{ ਸਾਰਗ=ਗਿਆਨ ਧਨਖ ਪਾਣਾ=ਧਾਰਨ ਕਰਨ }
{ ਵਾਲਾ । ਚੋਜ=ਕੌਤਕ । ਵਿਡਾਣਾ=ਅਸਚਰਜ ॥ }

ਅਰਥ-ਸਤਦੀਪ* ਸਤਸਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਨੌਂ ਖੰਡਾਂ ਚਾਰਵੇਦ
ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾ (ਇਨ੍ਹਾਂ) ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ (ਹੋ) ਹਰੀ ਤੂੰ

[ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੌਂਦਾਂ ਲਈ ਅਗਲਾ ਸਫਾ ਵੇਖੋ]

(੨੪)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਵਰਤਦਾ ਹੈਂ (ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ) ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ,
(ਹੇ) ਹਰੀ ਗਿਆਨ ਧਨਖ ਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਭ
ਜੀਵ ਜੰਤ ਤੈਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦੇ ਹਨ (ਪਰ) ਜੋ ਭਾਰਾਂ (ਦੇ)
ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ ਹਰੀ (ਨੂੰ) ਜਪਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਤਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰ-
ਬਾਨ ਸਾਂਦਾ ਹਾਂ (ਹੇ ਹਰੀ) ਤੂੰ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕ (ਕਰਕ
ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ) ਅਪਨੇ ਆਪ ਵਰਤਦਾ (ਵਿਆਪਕ)
ਹੈਂ ॥ ੪ ॥

ਭਾਵ-ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿ-
ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਨਾਵੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭ
ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸਤਰਾਂ? ਜਿਸ
ਤਰਾਂ ਸਾਰੀ ਬਨਾਸਪਤੀ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਹੈ।

*. ਜੰਬੂ ਦੀਪ, ਕੁਸ਼ ਦੀਪ, ਲਖਣ ਦੀਪ, ਸ੍ਵੇਤ ਦੀਪ,
ਕ੍ਰੌਚ ਦੀਪ, ਸਾਨ ਦੀਪ, ਪੁਸ਼ਕਰ ਦੀਪ।

†. ਮਿਠੇ ਜਲ ਦਾ, ਖਾਰੇ ਜਲ ਦਾ, ਇਖ, ਸ਼ਰਾਬ,
ਘਿਉ ਦੁਧ, ਦਹੀਂ।

‡. ਕੁਲ ਖੰਡ, ਹਿਰਨਜਮਯ, ਇਲਾਬਤ ਕੇਤੁਮਾਲ,
ਹਰਿ ਵਰਖ, ਰੰਮਕ, ਕ੍ਰਿਪੁਰਖ, ਭਦ੍ਰ, ਭਾਰਤ ਖੰਡ।

§. ਰਿਗ ਵੇਦ; ਯਜੁਰ ਵੇਦ, ਸਾਮ ਵੇਦ, ਅਥਰਵ ਵੇਦ।

¶. ਮਤਸ, ਕੂਰਮ, ਲਿੰਗ, ਸ਼ਿਵ, ਸਕੰਦ, ਅਗਨੀ,
ਵਿਸ਼ਨੂ, ਨਾਰਦ, ਭਾਗਵਤ, ਗਰੁੜ, ਪਦਮ, ਵੈਰਾਹ,
ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ, ਬ੍ਰਹਮ ਵੈਵਰਤ, ਮਾਰਕੰਡੇਯ, ਭਵਿਖ੍ਯਤ,
ਵਾਮਨ, ਬ੍ਰਹਮ।

ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਵਾਰਥ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ, ਇਸਤਰਾਂ
ਜੋ ਸੰਪੂਰਨ ਬਹਮੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ
ਜਾਨਣੇ ਕਰਕੇ ਕਿ ਸਭ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਉਸਦੇ
ਜਾਨਨ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਭੀ ਉਸੇ
ਅਗਨੀ ਵਤ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੀ, ਪਰ ਉਹੀ
ਅਗਨੀ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ
ਸਾਧ ਲਈਦੇ ਹਨ, ਇਸੇਤਰਾਂ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ
ਹੋਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬਾਨ ਹਾਂ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦਾ
ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਕਲਉ ਮਸਾਜਨੀ ਕਿਆ ਸਦਾਈਐ
ਹਿਰਦੇ ਹੀ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ । ਸਦਾ ਸਾਹਿਬ
ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਹੈ ਕਬਹੂੰ ਨਾ ਭੂਦਸਿ ਨੇਹੁ ।
ਕਲਉ ਮਸਾਜਨੀ ਜਾਇਸੀ ਲਿਖਿਆ ਭੀ
ਨਾਲੇ ਜਾਇ । ਨਾਨਕ ਸਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ
ਜਾਇਸੀ ਜੋ ਧੁਰਿ ਛੋਡੀ ਸਚੈ ਪਾਇ ॥੧॥

{ ਕਲਉ=ਕਲਮ, ਲਿਖਨ । ਮਸਾਜਨੀ=ਦਵਾਤ ।
ਕਿਆ=ਕਿਉ । ਸਦਾਈਐ=ਮੰਗਵਾਈ ਹਈ ।
ਰੰਗਿ=ਪ੍ਰੇਮ । ਸਹ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਧੁਰਿ=ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ । }

(੨੬) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਅਰਥ—ਕਲਮ ਦਵਾਤ ਕਿਉਂ ਮੰਗਵਾਈ (ਹਈ) ਹਿਰਦੇ (ਵਿਚ) ਹੀ ਲਿਖ ਲੈ । ਸਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ (ਵਿਚ) ਰਹੋ (ਜੋ) ਕਦੇ ਭੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾ ਤੁਟੇ । ਕਲਮ ਦਵਾਤ (ਨਾਸ ਹੋ) ਜਾਵੇਗੀ (ਤੇ) ਲਿਖਿਆ (ਹੋਯਾ ਕਾਗਤ) ਭੀ ਨਾਲ (ਹੀ ਨਾਸ ਹੋ) ਜਾਵੇਗਾ (ਪਰ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਂ ਹਦੇ ਹਨ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾ ਛੱਡੀ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਭਾਵ—ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਬਦ ਲਿਖਣ ਦੀ ਉਮੰਗ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਗਤ ਕਲਮ ਦਵਾਤ ਲਿਆਉ ਤਾਂਕਿ ਇਹ ਸਬਦ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ । ਤਿਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ! ਇਸ ਸਬਦ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖ, ਕਿਉਂਕਿ “ਬਾਲੀ ਕੰਠ ਤੇ ਪੈਸਾ ਗੰਠ” ਕਹਾਵਤ ਭੀ ਇਸੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।

ਮ: ੩

ਨਦਰੀ ਆਵਦਾ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਈ ਵੇਖਹੁ
ਕੋ ਵਿਉਪਾਇ । ਸਤਿਗੁਰਿ ਸਚੁ ਦ੍ਰਿੜਾ-
ਇਆ ਸਚਿ ਰਹਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ । ਨਾਨਕ
ਸਬਦੀ ਸਚੁ ਹੈ ਕਰਮੀ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥

{ ਨਦਰੀ-ਇਸ੍ਹ, ਨਜ਼ਰ । ਵਿਉਪਾਇ=ਨਿਰਨੇ
ਕਰਕੇ, ਵਿਚਾਰਕੇ । ਇਕਾਇਆ=ਨਿਸਚਾ
ਕਰਾਇਆ । ਸਬਦੀ=ਸਬਦ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ।
ਕਰਮੀ=ਜੀਵ । ਪਲੈ=ਹਿਰਦਾ । ਪਾਇ=ਪ੍ਰਾਪਤ ॥ }

ਅਰਥ-(ਜੋ ਪਦਾਰਥ) ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਦਾ (ਹੈ ਉਹ)
ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ (ਭਾਵੇਂ) ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਵੇਖ
ਲਵੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ (ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ) ਸੱਚਾ ਨਿਸਚਾ
ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ (ਕਿ) ਸੱਚੇ (ਦੇ ਨਾਮ) ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾ
(ਰਹੋ) (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਉਹ) ਗੁਰੂ ਸੱਚਾ ਹੈ (ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਲਨੇ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਨੂੰ) ਜਗਜਾਸੂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ ॥ ੨ ॥

ਭਾਵ-ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਲੋਂ ਜਗਜਾਸੂ ਦੀ
ਪ੍ਰੀਤੀ ਉਖੇੜਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰਦੀ ਅਨਿਸਥਿਰਤਾ ਦੱਸਨ
ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਯਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਤਰਾਂ ਬਾਲਕ ਕੋਈ
ਕੰਮ ਵਿਗਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਉਸਨੂੰ
ਉਸ ਕੰਮ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਤਲਬ ਨੂੰ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਡੱਕ ਦੇਣ
ਲਈ ਵਰਨਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸਤਰਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ
ਸੰਸਾਰਕ ਧੰਧਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਯਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸਤਿ-
ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾਵਨ ਲਈ ਉਸਦੀ ਅਸੱਤਜਤਾ
ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇਤਰਾਂ
ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖੇ ਇਸਨੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਾਇਮ ਰੈਹਣਾ,
ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੋ

(੨੮) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਜਿਸ ਭੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਜਾਲਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ
ਹੋਵੇ ॥

ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਅੰਦਰਿ ਬਾਹਰਿ ਇਕੁ ਤੂੰ ਤੂੰ ਜਾ-
ਣਹਿ ਭੇਤੁ । ਜੋ ਕੀਚੈ ਸੋ ਹਰਿ ਜਾਣਦਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਿ ਚੇਤੁ । ਸੋ ਡਰੇ ਜਿ ਪਾਪ
ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ । ਤੂੰ ਸਚਾ
ਆਪਿ ਨਿਆਉ ਸਚੁ ਤਾ ਡਰੀਐ ਕੇਤੁ ।
ਜਿਨਾ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸੇ ਸਚਿ
ਰਲੇਤੁ ॥ ੫ ॥

{ ਅੰਦਰ=ਸਰੀਰ ਵਿਚ । ਬਾਹਰਿ=ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ।
ਕੀਚੈ=ਕਰੀਏ । ਚੇਤ=ਯਾਦ ਕਰ । ਕਮਾਵਦਾ=
ਕਰਦਾ ਹੈ । ਧਰਮੀ=ਧਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ਵਿਗ-
ਸੇਤੁ=ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਕੇਤੁ=ਕਿਉਂ । ਸਚ=ਵਾ-
ਹਿਗੁਰੂ । ਪਛਾਣਿਆ=ਜਾਨਿਆਂ ਹੈ । ਰਲੇਤੁ=
ਮਿਲ ਗਏ ॥

ਅਰਥ=(ਹੇ) ਹਰੀ (ਸਰੀਰ) ਦੇ ਅੰਦਰ (ਤੇ)
ਬ੍ਰਹਮੰਡ (ਵਿਚ) ਇਕ ਤੂੰ (ਹੀ) ਹੈਂ (ਤੇ ਅਪਣੇ) ਭੇਦ

(ਨੂੰ) ਤੂੰ (ਹੀ) ਜਾਣਦਾ (ਹੈਂ ਅਤੇ) ਜੋ (ਅਸੀ) ਕਰਦੇ
ਹਾਂ ਸੋ (ਭੀ) ਹਰੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ (ਤਾਂਤੇ ਹੇ) ਮਨ ! (ਉਸ)
ਹਰੀ (ਨੂੰ) ਯਾਦ ਕਰ । ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਡਰੇ (ਤੇ)
ਧਰਮੀ ਅਨੰਦ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । (ਕਿ ਉਂਕਿ ਹੇ ਹਰੀ) ਤੂੰ ਆਪ
ਭੀ ਸੱਚਾ ਹੈਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਨਿਆਉਂ ਭੀ ਸੱਚਾ ਹੈ (ਤਾਂ ਕੋਈ)
ਕਿਉਂ ਡਰੇ ? (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਜੀ ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ)
ਜਿਸ ਨੇ ਸਚੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨੂੰ ਜਾਨ ਲਿਆ ਹੈ (ਉਹ)
ਸੱਚ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ॥ ੫ ॥

ਭਾਵ-ਜਿਸਤਰਾਂ ਕੁਤਬਨੁਮਾ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨਾ ਹੀ
ਭੁਵਾਓ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਟਿਕਾਨ ਤੇ ਆਕੇ ਠਹਿਰਦੀ
ਹੈ, ਇਸ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਅਨਿਸਥਿਰਤਾ ਦੱਸ ਕੇ ਵਾਹਿ-
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਜਾਨਦੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼
ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਹਰ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਾਬਰ ਨਾਬਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ
ਜਾਨ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸਦਾ ਤੇ
ਵਾਹਿਗੁਰੂਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਯਥਾ:—“ਜਿਨ ਜਾਤਾ
ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ” ਅਤੇ “ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਇ ਏਕ ਹੈ”
ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਜਲ ਦਾ ਤਰੰਗ ਤੇ ਜਲ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ,
ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਜਾਨਨ ਜੋਗ ਦੋ ਨਹੀਂ ਇਕ
ਹੀ ਹਨ ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਕਲਮ ਜਲਉ ਸਟੁ ਮਸਵਾਣੀਐ ਕਾਗਦੁ

ਭੀ ਜਲਿ ਜਾਉ। ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਜਲਿ
ਬਲਓ ਜਿਨਿ ਲਿਖਿਆ ਦੂਜਾ ਭਾਉ।
ਨਾਨਕ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਕਮਾਵਣਾ
ਅਵਰੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਇ॥ ੧॥

{ ਜਲਉ=ਸੜ ਜਾਵੇ। ਸਣੁ=ਸਮੇਤ। ਮਸਵਾਣੀਐ=
ਦਵਾਤ। ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ=ਲਿਖਾਰੀ। ਬਲਉ=
ਸੁਵਾਹ ਹੋਵੇ। ਪੂਰਬ=ਸ਼ੁਰੂ ਦਾ। ਅਵਰ=ਹੋਰ।
ਕਰਣਾ=ਕੀਤਾ। }

ਅਰਥ—ਕਲਮ ਸਮੇਤ ਦਵਾਤ ਦੇ ਸੜ ਜਾਵੇ (ਤੇ)
ਕਾਗਜ ਭੀ ਸੜ ਜਾਵੇ (ਨਾਲ ਹੀ) ਲਿਖਾਰੀ ਸੜਕੇ ਸਾਹ
ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਿਸਨੇ (ਇਕ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਦੂਜਾ ਪੰਮ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ। (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਇਸ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਭੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ)
ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ (ਹੈ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ) ਕਮਾਵਣਾ
(ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ
ਜਾਂਦਾ।

ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਦਵੈਤ ਭਾਵ ਦੀ ਲਿਖਾਈ
ਕਰਕੇ ਪੁਸਤਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਯਾ, ਤਿਸ ਨੂੰ
ਦੇਖਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਜੋ ‘ਬਾਣੀ’
ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ‘ਜੈ ਤਨੁ ਬਾਣੀ ਵੀਸਰਿ

ਜਾਇ । ਜਿਉ ਪਕਾ ਰੋਗੀ ਵਿਲਲਾਇ' ਕੋਹੜੇ ਦੇ ਰੋਲ
ਭਰਾਂ ਹੈ । ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਭੀ ਇਸੇ ਦਾ ਵਰਨਨ
ਦੇ ਹਨ ।

ਮ: ੩

ਹੋਰ ਕੂੜੁ ਪੜਣਾ ਕੂੜੁ ਬੋਲਣਾ ਮਾਇਆ
ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ । ਨਾਨਕ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕੋ
ਥਿਰੁ ਨਹੀ ਪੜਿ ਪੜਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥੨॥

{ ਕੂੜੁ=ਝੂਠ । ਕੋ=ਕੋਈ । ਥਿਰੁ=ਇਸਬਤ, ਕਾਇਮ ।
ਖੁਆਰੁ=ਖਰਾਬ ॥ }

ਅਰਥ-(ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਹੋਰ (ਲਿਖਣਾ ਤੇ) ਪੜਣਾ
(ਸਭ) ਝੂਠ ਤੇ ਬੋਲਣਾ (ਜਿਸ ਵਿਚ) ਮਾਯਾ ਨਾਲ ਪਯਾਰ
(ਹੈ ਸੋ ਭੀ) ਝੂਠਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ) ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ
(ਵਸਤੂ) ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਨ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਤਿਸ ਪੜਨੇ
ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਸੋ) ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹਕੇ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਭਾਵ — ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਜਿਸ ਲਿਖਣੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਿਚ ਮਾਯਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਮਾਯਾ ਦਾ ਮੋਹ ਫੁਰਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ
ਪੜ੍ਹਕੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਕਾਰਣ ਕੀ ?
“ਮਾਇਆ ਸਾਥ ਨ ਚਲਈ” ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ
ਤੇ “ਚਲਦਿਆ ਨਾਲ ਨਾ ਚਲੈ ਸੋ ਕਿਉ ਸੰਜੀਐ”
ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭੀ ਦੁਖ

(੩੨) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਹੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪਹਿਲੇ ਅਪਨੀ ਕਰਕੇ ਆਨਿਆਂ ਸੀ
ਸੋ ਅਪਣੀਨਹੀਂ, ਤਾਂਤੇ 'ਮਨਿ ਸਮਝਾਵਣ ਕਾਰਣੇ ਕਛੁਕ
ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ' ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਨ
ਦੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਪੜ੍ਹੀਐ।

ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਵਡੀ ਹੈ ਹਰਿ
ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਕਾ। ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿ-
ਆਈ ਵਡੀ ਹੈ ਜਾ ਨਿਆਉ ਹੈ ਧਰਮ
ਕਾ। ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਵਡੀ ਹੈ ਜਾ
ਫਲੁ ਹੈ ਜੀਅ ਕਾ। ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ
ਵਡੀ ਹੈ ਜਾ ਨ ਸੁਣਈ ਕਹਿਆ ਚੁਗਲ
ਕਾ। ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਵਡੀ ਹੈ
ਅਪੁਛਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਕਾ ॥ ੬ ॥

[ਵਡਿਆਈ=ਉਪਮਾਂ, ਸੋਭਾ, ਕੁਦਰਤ, ਤਾਕਤ,
ਸ਼ਕਤੀ। ਹਰਿ=ਨਾਮ। ਨਿਆਉ=ਅਦਾਲਤ।
ਧਰਮ=ਸਚ। ਚੁਗਲ=ਚੁਕਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
ਅਪੁਛਿਆ=ਬਿਨਾ ਪੁਛੇ। ਦੇਵਕਾ=ਦੇਵ ਵਾਲਾ।]

ਅਰਥ-ਹਰਿ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੋਭਾ ਹੈ

(ਕਿਉਂਕਿ) ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ (ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ) ਨਾਸ
(ਕਰਦਾ) ਹੈ। ਹਰੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵੱਡੀ ਹੈ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦਾ
ਨਿਆਉਂ (ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। ਹਰੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵੱਡੀ ਹੈ ਜਾਂ
ਜੀਆਂ ਨੂੰ (ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ) ਦਾ ਫਲ (ਮਿਲਦਾ ਹੈ)। ਹਰੀ
ਦੀ ਉਪਮਾ ਬਹੁਤ (ਹੁੰਦੀ) ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ) ਬੁਗਲ ਦਾ
ਕਹਿਆ ਜੁ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਹਰਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਹੈ
(ਜੋ) ਬਿਨਾ ਪੁੱਛਿਆਂ ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ॥ ੬ ॥

ਭਾਵ-ਇਸ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ
ਵਰਨਨ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਨਾਂ
ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਫਾਰਸ਼ ਨਾ ਬੁਗਲੀ ਸਰੋਂ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ
ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛੇ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੀ ਸਭ ਮੁਈ ਸੰਪਉਕਿਸੈ
ਨ ਨਾਲਿ। ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਖ ਪਾਇਆ
ਸਭ ਜੋਹੀ ਜਮਕਾਲਿ। ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਉਬਰੇ ਸਾਰਾ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ॥ ੧ ॥

{ ਹਉ-ਮੈ। ਸੰਪਉ-ਵਿਭੂਤੀ, ਮਾਯਾ। ਜੋਹੀ-ਤਾੜੀ,
ਦੇਖੀ। ਜਮ ਕਾਲਿ-ਕਾਲ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜਮ।
ਉਬਰੇ-ਤਰ ਯਏ। ਦੂਜੈ ਭਾਇ-ਮਾਇਆ ਦਾ
ਪਿਆਰ ॥ }

(੩੪) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਦੀਕ

ਅਰਥ-ਮੈਂ ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਸਭ (ਸ੍ਰਿਸ਼ੀ) ਮਰ ਗਈ
(ਪਰ ਇਹ) ਮਾਯਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ (ਭੀ ਨਾਂ ਗਈ, ਸਗੋਂ)
ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਦੁਖ ਪਾਯਾ
(ਕਿਉਂਕਿ) ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਮ ਨੇ ਤਾੜਿਆ
ਹੈ । (ਸਤਗੁਰ) ਨਾਨਕ (ਜੀ ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ ਜੋ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ
ਸਨਮੁਖ ਹੋਏ ਹਨ ਸੋ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਗਏ (ਕਿਉਂਕਿ)
ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ-ਸ੍ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਖਿਆਲ ਜੋ ਮਾਯਾ
ਦੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਪਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਤੇ ਉਸਦਾ
ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਮ ਦੇ ਵੱਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਥੇ ਸੰਕਾ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਫਸੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਉੱਤਰ ਵਿਚ
ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ ਨਾਮ ਨੂੰ
ਜਪਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
“ਧਰਮਰਾਇ ਕਾ ਦਫਤ੍ਰ ਸੋਧਿਆ ਬਾਕੀ ਰਿਜਮ ਨਾ
ਕਾਈ” ਸਗੋਂ ‘ਧਰਮ ਰਾਇ ਦਰ ਕਾਗਤ ਫਾਰੈ ਜਨ
ਨਾਨਕ ਲੇਖਾ ਸਮਝਾ’ । ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਤੇ ਕੋਈ
ਜੋਰ ਨਹੀਂ ॥

ਮ: ੧

ਗਲੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਮਾਰਾਰੀ ਬੁਰੀ-
ਮਾਹ ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ
ਚਟਵੀਆਹ ਰੀਸਾ ਕਰਹਿ ਤਨੁ ਝੁਮਾ

ਜੋਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ। ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ
ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ। ਹੋਵੈ
ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀ-
ਆਹ। ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੇ
ਤਿਨਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹ ॥ ੨ ॥

{ ਅਚਾਰੀ=ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ । ਕੁਸੁਧਾ=ਅਪਵਿਤ੍ਰ ।
ਚਿਟਵੀਆਹ=ਚਿਟੀਆਂ, ਸੁੰਦਰ। ਤਿਨਾੜੀਆਹ=
ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ । ਦਰੁ=ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ । ਰਤੀਆਂ=
ਮਿਲੀਆਂ । ਰਲੀਆਹ=ਖੁਸ਼ੀਆਂ । ਤਾਣ=ਜੋਰ,
ਬਲ। ਨਿਤਾਣੀਆਂ=ਨਿਰਬਲ। ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ=
ਮਾਨ ਰਹਿਤ । ਸਕਾਰਥਾ=ਸਫਲਾ । }

ਅਰਥ-ਗੱਲਾਂ (ਕਰਨ ਵਿਚ) ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆਂ (ਤੇ)
ਕਰਮ ਸਾਡੇ ਬੁਰੇ (ਹਨ ਮਨ ਵਿਚ) ਅਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ (ਕਰਕੇ)
ਕਾਲੀਆਂ (ਤੇ) ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਚਿਟੀਆਂ (ਹਾਂ), ਜੋ
ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਖਲੋਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ
ਰੀਸਾਂ ਕਰਦੀਆਂ (ਹਾਂ ਜੋ) ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ
ਤੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ । ਬਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨਿਰਬਲ
(ਤੇ) ਮਾਨ (ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ) ਨਿਰਮਾਨ (ਹੋਕੇ) ਰੈਂਹਦੀਆਂ
(ਹਨ), (ਸਤਿਗੁਰ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ ਕੀ ਹੋਵੇ ਹਨ) ਜੋ
ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਭਾਵ—ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਦ ਤਿਆਰਾ ਜੀ ਵਿਚ ਗਏ ਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤੀਆਂ ਦੇ ਕੁਚਤਬਾਂਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਦੋ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਤੇ ਘਟਾਕੇ ਸਿਖਯਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪਣਾ ਉਧਾਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋ ਤਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਸਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋ (ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)।

ਪਉੜੀ

ਤੂੰ ਆਪੇ ਜਲੁ ਮੀਨਾ ਹੈ ਆਪੇ ਆਪੇ ਹੀ
ਆਪਿ ਜਾਲੁ । ਤੂੰ ਆਪੇ ਜਾਲੁ ਵਤਾਇਦਾ
ਆਪੇ ਵਿਚਿ ਸੇਬਾਲੁ । ਤੂੰ ਆਪੇ ਕਮਲੁ
ਅਲਿਪਤੁ ਹੈ ਸੈ ਹਥਾ ਵਿਚਿ ਗੁਲਾਲੁ । ਤੂੰ
ਆਪੇ ਮੁਕਤਿ ਕਰਾਇਦਾ ਇਕ ਨਿਮਖ
ਘੜੀ ਕਰਿ ਖਿਆਲੁ । ਹਰਿ ਤੁਧਹੁ
ਬਾਹਰਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਵੇਖਿ
ਨਿਹਾਲੁ ॥ ੭ ॥

ਭਲਾ-ਪਾਣੀ । ਮੀਠਾ-ਮਠੀ । ਭਲਾ-ਮਠੀ ਚੁਕਤ
 ਵਾਹਾ ਸੁਭ ਵਾ । ਵਤਾਇਵਾ-ਵੇਰਵਾ । ਸੈਯਾਭ-
 ਜਾਭਾ । ਅਭਿਪਤ-ਨਿਰਲੇਪ । ਸੈਹਬਾ-ਸੈਂਕੜੇ
 ਹਥ । ਯੁਭਾਭ-ਝੁੰਘਾ । ਮੁਕਤਿ-ਛੁਡਾਵਦਾ ।
 ਨਿਮਖ-ਅੱਖਦਾ ਕਮਕਨ॥ ਘੜੀ-ਸਠਾਂ ਪਲਾ ਦੀ
 ਇਕ ਘੜੀ ॥

ਅਰਥ—ਤੂੰ ਆਪ (ਹੀ) ਜਲ (ਤੇ) ਆਪ (ਹੀ)
 ਮਛੀ ਰੂਪ ਹੈਂ (ਤੇ ਤੇਰਾ) ਅਪਣਾ ਆਪ ਹੀ (ਜਲ ਵਿਚ)
 ਜਾਲ ਹੈ (ਤੇ) ਆਪ (ਹੀ) ਤੂੰ (ਮਾਛੀ ਹੋ ਕੇ) ਜਾਲ ਨੂੰ
 ਫੇਰਦਾ ਹੈਂ (ਤੇ) ਆਪ ਹੀ (ਤੂੰ) ਜਾਲਾ ਰੂਪ (ਹੈਂ) ਆਪ ਹੀ
 ਕਮਲ ਹੋਕੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਸੈਂਕੜੇ ਹਥਾਂ ਦੇ ਝੁੰਘੇ
 (ਪਾਣੀ ਵਿਚ) ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ (ਮਛੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ) ਛਡਾਂਦਾ
 ਹੈਂ, ਇਕ ਘੜੀ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਨਿਮਖ ਜਿਤਨਾ ਖਿਆਲ
 ਕਰਕੇ (ਹੋ) ਹਰੀ ਤੈਥੋਂ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਗੁਰ ਸਬਦੀ
 (ਗੁਰਮੁਖ) ਵੇਖਕੇ (ਤੇਰੇ ਕੌਤਕਾਂ ਨੂੰ) ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੇ
 ਹਨ ॥ ੭ ॥

ਭਾਵ-ਸਭ ਪਾਸੇ ਹਰੀ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਜਾਨ ਕੇ
 ਉਸੇ ਦੀ ਹੀ ਅਚਰਜ ਬਿਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਨਨ ਕਰਦੇ
 ਹਨ, ਕਿਧਰੇ ਮਾਛੀ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਪਕੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ
 ਕਿਧਰੇ ਮੱਛੀ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਫਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਅਯਾਧ
 ਗਤੀ ਹੈ ਕੁਝ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ ਤਾਂਤੇ ਤੇਰੇ ਕੌਤਕਾਂ
 ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ ॥

(੬੬) ਸਿਰੀ ਗਾਗਰੀ ਵਾਰ-ਸਦ

ਸੁ ਘੋਟ-ਇਸ ਸਲੋਕ ਦਾ ਅੰਤੀਵ ਅਰਥ ਭੀ
ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:-

{ ਜਲੋ-ਪਦਾਰਥ । ਮੀਨਾ-ਜੀਵ । ਜਾਲ-ਰੋਗ ।
ਸੇਬਾਲ-ਮੋਹ । ਕਮਲ-ਗੁਰਮੁਖ }

ਤੂੰ ਆਪੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ
ਖਚਤ ਹੋਯਾ २ ਜੀਵ ਹੈਂ ਤੇ ਆਪੇ ਤੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਮੋਹ
ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪੁਨਾ: ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ (ਜਮ ਰੂਪ ਮਾਛੀ)
ਹੋਕੇ ਰੋਗਾਂ ਰੂਪ ਜਾਲ ਫੇਰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਰੋਗ
ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਹੋਕੇ ਫਿਰ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਮੋਹ ਬੰਨ੍ਹ ਬੈਠਾ ਹੈਂ,
ਤੂੰ ਆਪੇ ਗੁਰਮੁਖ ਰੂਪ ਕਮਲ ਹੋਕੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਲ ਤੋਂ
ਨਿਰਲੇਪ ਹੈਂ, ਭਾਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੱਥ ਪਦਾਰਥ ਚੜ੍ਹ ਆਵਨ
ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਤੈਨੂੰ ਪਦਾਰਥਕ ਮੋਹ ਨਹੀਂ (ਕਿਉਂਕਿ)
ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਮੋਹ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ।
ਘੜੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਿਮਖ ਜਿੰਨਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਹੇ
ਹਰੀ ਤੈਥੋਂ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਤੇਰੇ ਕੋਤਕ
ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਣੈ ਬਹੁਤਾ ਰੋਵੈ । ਅੰਦਰਿ
ਧੋਖਾ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵੈ । ਜੇ ਧਨ ਖਸਮੈ
ਚਲੈ ਰਜਾਈ । ਦਰਿ ਘਰਿ ਸੋਭਾ ਮਹਲਿ

ਬੁਲਾਈ। ਨਾਨਕ ਕਰਮੀ ਇਹ ਮਤਿ
ਪਾਈ। ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸਚਿ ਸਮਾਈ॥੧॥

{ ਹਕਮ=ਭਾਣਾ। ਅੰਦਰਿ=ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ। ਥੋਖਾ=ਸੰਸਾਰ।
ਨੀਂਦ=ਸ਼ਾਂਤੀ। ਸੋਵੇ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਧਨ=ਜੀਵ
ਇਸਤੀ। ਖਸਮੈ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਰਜਾਈ=ਆਗਿਆ।
ਦਰਿ=ਅੰਦਰ। ਘਰਿ=ਸੰਸਾਰ।
ਮਹਿਲ=ਸਤਿਸੰਗ। ਕਰਮੀ=ਜੀਵ। ਮਤਿ=ਸਿੱਖਿਆ,
ਸਲਾਹ॥

ਅਰਥ—ਭਾਣੇ (ਨੂੰ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ (ਤੇ) ਬਹੁਤਾ
ਰੋਂਦੀ (ਹੈ), (ਹਿਰਦੇ) ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ (ਵਿਚ)
ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇਕਰ ਜੀਵ ਇਸਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
(ਈ) ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਚੱਲੇ (ਤਾਂ) ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੋਭਾ
(ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ) ਸਤਸੰਗ ਵਿਚ ਬੁਲਾਈ (ਹੋਵੇ)। ਨਾਨਕ
(ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਂ ਹਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਜੀਵ (ਨੇ ਇਸ) ਸਿੱਖਿਆ
(ਨੂੰ) ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸੱਚ
ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥

ਭਾਵ--ਜੀਵ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਯਾ ਵਾਹਿ-
ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸਦਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ
ਇਸਤੀ ਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਵਿਚ ਭੀ
ਸੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਭੀ ਜੱਸ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ
ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਚਲਨ ਦਾ ਤੀਕਾ ਭੀ ਕੋਈ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

(੪੦) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਇਸ ਕਹੀ ਚੀਸਿਆ: ਹੇ ਭਿ ਗੁਰ ਕੀ ਚੀ ਭਿਪਾ ਚੇ
ਭਾਗੀਭਾਗੀ ਚੀ: ਭਾਗੀਭਾਗੀ ਭਿਪਾ ਚੇ
ਭਿਪਾਰ ਰੋਭੀਭਾ ਹੇ ਇਸ ਕਹੀ ਸਭਿਭਾਗੀ ਚੀ ਭਿਪਾ
ਏ ਪਾਭੁ ਬਣੀਭੇ ॥ ਮ: ੨ ॥

ਮਨਮੁਖ ਨਾਮ ਵਿਹੁਣਿਆ ਰੰਗ
ਕਸੰਭਾ ਦੇਖਿ ਨ ਭੁਲੁ । ਇਸ ਕਾ ਰੰਗ
ਦਿਨ ਬੋਝਿਆ ਛੋਛਾ ਇਸਦਾ ਮੁਲੁ ।
ਦੂਜੈ ਲਗੇ ਪਰਿਮੁਏ ਮੂਰਖ ਅੰਧਗ ਵਾਰ।
ਬਿਸਟਾ ਅੰਦਰਿਕੀਟ ਸੇ ਪਇ ਪਚਹਿ ਵਾਰੋ
ਵਾਰ । ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਰਤੇ ਸੇ ਰੰਗੁਲੇ ਗੁਰ
ਕੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ । ਭਗਤੀ ਰੰਗੁ ਨ
ਉਤਰੈ ਸਹਜੇ ਰਹੈ ਸਮਾਇ । ੨ ।

{ ਮਨਮੁਖ=ਜੋ ਮਨ ਦੇ ਕਹੇ ਚੱਲੇ । ਵਿਹੁਣਿਆ=
ਬਿਨਾ । ਰੰਗ=ਰੂਪ । ਕਸੰਭਾ=ਇਕ ਢੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
(ਮਾਯਾ) । ਛੋਛਾ=ਥੋੜਾ । ਮੁਲ=ਕੀਮਤ, ਪਿਆਰ ।
ਦੂਜੇ=ਮਾਯਾ । ਪਚਿ=ਸੜ । ਬਿਸਟਾ=ਵਿਸਟਾ
(ਆਦਮ ਮਲ) । ਕੀਟ=ਕਿਰਮ । ਪਚਹਿ=ਸੜਦੇ
ਰੰਗਲੇ=ਪ੍ਰੇਮੀ । ਸਹਜ=ਗਿਆਨ, ਸਾਂਤੀ । }

ਭਾਵ- (੨) ਨਾਮ ਕਪੜਾ ਤੋਂ ਬਹਿਤ ਮਨਮਾਨ
 ਸਾਧਾ ਹੀ ਰੂਪ (੩) ਵੇਖ ਲੀਓ ਨਾ (੪) : ਇਸ ਮਾਯਾ
 ਦਾ ਰੂਪ ਇਨ ਬੋਲਾ ਹੈ (੩) ਇਸਦਾ ਕਵਰ ਵੀ ਕੋਈ
 ਬਰਤਾ ਨਹੀਂ। (ਜੋ ਇਸ) ਮਾਯਾ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹਨ
 (ਉਹ ਹੰਕਾਰ ਅਯਨੀ ਵਿਚ) ਸਭ ਕੇ ਮਰ ਚੁਕੇ ਹਨ (ਹੋ)
 ਅੰਧੇ ਕਵਾਰ ਮੁਢਖ ! (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
 ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਵਿਸ਼ਟਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਪਏ ਜੰਮਦੇ
 ਮਰਦੇ ਹਨ। (ਭਰੂ) ਨਾਨਕ (ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਕਿ
 (ਜੋ) ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਗੇ (ਹਨ ਉਹ) ਪ੍ਰੇਮੀ (ਹਨ) ਗੁਰਾਂ
 ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ (ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਭਗਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ
 ਨਹੀਂ ਉਤ੍ਰਦਾ (ਉਸਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਗਿਆਨ
 ਵਿਚ ਸਮਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥ ੨॥

ਭਾਵ-ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੇ ਆਦਿ ਅਖਰਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ
 ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਗੇ ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ ਯਾ
 ਵਿਭੂਤੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਸੜਦਾ ਬਲਦਾ ਆਇਆ,
 ਤਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਉਪਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਤਿਸਤੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰਦੇ
 ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ! ਜਿਸ ਮਾਯਾ ਦਾ ਯਾ ਸਰੀਰਕ ਬਲ ਦਾ
 ਤੈਨੂੰ ਮਾਨ ਹੈ ਉਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਵਾਲੀ ਸਗੋਂ ਇਸ
 ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੇ ਕਿਰਮਾਂ ਦੀ ਜੋਨ
 ਭੋਗਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਂ ਮਾਯਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ
 ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹਨ
 ਉਹ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਉਚਾ-
 ਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

(੪੨)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਪਉੜੀ

ਸਿਸਟਿ ਉਪਾਈ ਸਭ ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਰਿਜਕੁ
ਸੰਬਾਹਿਆ। ਇਕਿ ਵਲੁ ਛਲੁ ਕਰਿ ਕੈ
ਖਾਵਦੇ ਮੁਹਹੁ ਕੂੜੁ ਕੁਸਤੁ ਤਿਨੀ
ਢਾਹਿਆ। ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਭਾਵੈ ਸੋ ਕਰਹਿ ਤੁਧੁ
ਓਤੈ ਕੰਮਿ ਓਇ ਲਾਇਆ। ਇਕਨਾ ਸਚੁ
ਬੁਝਾਇਓਨੁ ਤਿਨਾ ਅਤੁਟ ਭੰਡਾਰ
ਦਿਵਾਇਆ। ਹਰਿ ਚੇਤ ਖਾਹਿ ਤਿਨਾ
ਸਫਲੁ ਹੈ ਅਚੇਤਾ ਹਥ ਤਡਾਇਆ ॥੮॥

{ ਉਪਾਈ=ਪੈਦੇ ਕੀਤੀ। ਰਿਜਕੁ=ਖਾਲ ਦੇ ਦਾਣੇ।
ਸੰਬਾਹਿਆ=ਪੁਚਾਇਆ। ਵਲੁ=ਫਰੇਬ। ਛਲੁ=
ਦਗਾ। ਕੁਸਤੁ=ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, (ਝੂਠ)।
ਢਾਹਿਆ=ਬੋਲਿਆ। ਓਤੈ=ਉਸੇ। ਅਤੁਟ=ਨਾਸ
ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਭੰਡਾਰ=ਖਜਾਨਾ। ਚੇਤ=ਯਾਦ ਕਰਕੇ।
ਅਚੇਤਾ=ਜੋ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। }

ਅਰਥ—(ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਸਭ ਸਿਸਟੀ ਤੂੰ ਪੈਦਾ
ਕੀਤੀ ਹੈ (ਤੇ) ਆਪ ਹੀ ਰਿਜਕ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਵਦਾ ਹੈ,
(ਪਰ) ਇਕ (ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਭੁਲਕੇ) ਵਲ ਛਲ ਕਰਕੇ ਝੂਠ

ਸਿਰੀ ਗਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਦੀਕ (੪੩)

ਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਕੇ ਖਾਂਦੇ (ਹਨ) (ਪਰ ਜੋ) ਤੈਨੂੰ ਆਪ
 ਭਾਂਡਾ ਹੈ (ਉਹੋ ਥੀ) ਸੇ (ਕੰਮ ਹੀ) ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਾ ਛਡਿਆ ਹੈ (ਉ) ਇਕੱਠੀ
 ਨੂੰ ਸਿਰ (ਨਾਮ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾ ਹੈ (ਤੇ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਬਹੁਤ
 ਖਬਾਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ (ਪਰ ਜੋ) ਹਰੀ (ਨੂੰ) ਯਾਦ (ਕਰਕੇ)
 ਖਾਂਦੇ (ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਨਾ) ਸਫਲ (ਹੈ) (ਤੇ ਜੋ) ਯਾਦ
 ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਹਥ ਤੱਭੇ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ੮ ॥

ਭਾਵ—ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ “ਕਰਣ ਕਰਾਵਨ
 ਕਰਨੇ ਯੋਗ” ਦੇ ਭਾਵ ਦਾ ਹੀ ਨਿਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ
 ਹਰ ਇਕ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਆਸਰੇ
 ਲਗਕੇ ਸਾਰੇ ਚਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਤੇ ਕਰਤੱਵ ਕਰਦੇ ਹਨ,
 ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਪਨੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਅਕਰਖਨ ਕਰ
 ਲਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਸੱਤਾ ਦੇ
 ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸਤਰਾਂ ਦੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ
 ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ
 ਜੇਕਰ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ “ਆਇਆ ਸਫਲ
 ਤਾਹੁ ਕੋ ਗਣੀਐ” ਜੋ ਤੈਥੋਂ ਭੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇਰੇ ਨਾਮ
 ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਦੇ ਉਹ ਮੰਗਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ
 ਭਰਮ ਰੂਪ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਜਾਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ
 ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਮੰਗੀਏ ਨਾਂ ਤਾਂ ਕਦੀ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਇਹ
 ਗਿਆਨ ਝੂਠਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ‘ਰੋਬੀ ਦਿਹੰਦ ਹੈ’ ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੪

ਪਾਇ ਪਾਇ ਪੰਡਿਤ ਬੇਦਾਂ ਵਖਾਣਹਿ
 ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸੁਆਇ । ਟੂਜੈ ਭਾਇ
 ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਮਨ ਮੂਰਖਿ
 ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ । ਜਿਨਿ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਦਿਤਾ
 ਤਿਸੁ ਕਬਹੂੰ ਨਾ ਚੇਤੈ ਜੋ ਦੇਵਾ ਰਿਜਕੁ
 ਸੰਬਾਹਿ । ਜਮ ਕਾ ਫਾਹਾ ਗਲਹੁ ਨ ਕਟੀਐ
 ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਇ । ਮਨਮੁਖਿ
 ਕਿਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਅੰਧੁਲੇ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ
 ਕਮਾਇ । ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ
 ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਆਇ । ਸੁਖੁ
 ਮਨਹਿ ਸੁਖੁ ਪੈਨਣਾ ਸੁਖੇ ਸੁਖਿ ਵਿਹਾਇ ।
 ਨਾਨਕ ਸੋ ਨਾਉ ਮਨਹੁ ਨ ਵਿਸਾਰੀਐ
 ਜਿਤ ਦਰਿ ਸਚੈ ਸੋਭਾ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥

ਵਖਾਣਹਿ=ਸੁਨਾਵਨਾ। ਸਮਾਇ=ਲਾਭ, ਮਤਲਬ।
 ਪਯੋਜਨ, ਸਾਦ, ਲੋਭ। ਦੂਜੇ ਭਾਇ=ਮਾਇਆ।
 ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ, (ਲੋਭ)। ਜੀਉ=ਚੇਤਨਤਾ। ਪਿੰਡ=ਸਰੀਰ।
 ਚੇਤੇ=ਯਾਦ। ਰਿਜਕੁ=ਖਾਨ ਦੇ ਪਦਾਰਥ।
 ਸੰਬਾਹਿ=ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਜਮ=ਜਨਮ ਮਰਨ।
 ਪੁਰਬਿ=ਪਹਿਲਾ। ਵਿਹਾਇ=ਬੀਤਦੀ ਹੈ।
 ਦਰਿ=ਸਤਿਸੰਗਿ।

ਅਰਥ-ਪੰਡਤ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ (ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ)
 ਸੁਣਾਵਦਾ (ਹੈ ਪਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ) ਮਾਯਾ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ
 ਮੋਹ ਹੈ। (ਤਿਸ) ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਸਾਰ
 ਦਿਤਾ ਸੁ, ਮਨ ਦੇ ਮੂਰਖ ਨੂੰ (ਇਸਦਾ ਫਲ) ਸਜਾ
 ਮਿਲੇਗਾ (ਕਿਉਂ ?) ਜਿਸਨੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਚੇਤਨਤਾ ਦਿਤੀ
 ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਜਕ ਪੁਚਾਵਦਾ ਹੈ
 ਤਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰਦਾ
 (ਇਸ ਕਰਕੇ) ਜਨਮ (ਮਰਨ ਰੂਪ) ਫਾਹਾ ਗਲ ਵਿਚੋਂ
 ਨਹੀਂ ਕਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ (ਜੰਮਕੇ)
 ਆਵੇਗਾ (ਤੇ ਮਰ ਕੇ) ਜਾਵੇਗਾ। (ਇਸ ਬਾਬਤ) ਮਨਮੁਖ
 ਅੰਧੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਝਦਾ (ਕਿ ਮੇਰਾ) ਪਹਿਲਾ
 ਕਮਾਇਆ ਲਿਖਿਆ (ਕਿਸੇ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਦਾ ਭੀ
 ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। ਉਤਮ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਨੂੰ (ਜਾਕੇ) ਮਿਲੇ (ਤਾਂ) ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦੇਹ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ
 ਮਨ ਵਿਚ ਆਕੇ ਵੱਸੇ। (ਵਿਰਦੁਖਵਿਚਰਭੀ) ਸੁਖਹੀਮੰਨਦਾ
 ਹੋਯਾ ਸੁਖ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ (ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਪਰਾ) ਸੁਖਾਂ (ਵਿਚ)

(੪੬) ਸਿਰੀ ਚਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਸੁਖੀ (ਹੋਕੇ) ਬੀੜਦੀ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰ (ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)
ਜਿਸ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਸੋਭਾ ਪਾਈ ਦੀ ਹੈ ਸੋ
ਮਨ ਵਿਚੋਂ (ਹੇ ਗੁਰਮੁਖੇ !) ਨਾ ਵਿਸਾਰੀਐ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ-“ਪੜੀਐ ਨਾਹੀ ਭੇਦ ਬੁਝੀਐ ਪਾਵਣਾ”
ਏ ਵਾਕਾਨੁਸਾਰ ਇਥੇ ਭੀ ਇਸੇ ਗਲ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕੀਤਾ
ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜਨ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਭੀ ਉਸਦੇ
ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁਜਦੇ, ਸਗੋਂ ਮਾਯਾ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਹੀ
ਅਧਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਅਰਥਾਤ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਉਸ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਹਾਸਲ
ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਤੇ
ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਭਾਵ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ
ਸੀ ਸੋ ਨਾ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਢਾਸੀ ਗਲ
ਵਿਚ ਪੱਕੀ ਹੋਕੇ ਪੈ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਯਾ ਪੜ੍ਹਕੇ
ਨਿੰਮਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ-ਸੀ ਜਿਸਤਰਾਂ ਫਲਾਂ ਨਾਲ
ਭਰਪੂਰ ਬਿਛ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਇਸਤਰਾਂ ਹੋਨਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ
ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਹੋਕੇ ਹਉਮੈ ਵਧੀ ਤੇ ‘ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਜਗ
ਉਪਜੈ ਪਰਖਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ’ ਇਸਤਰਾਂ
ਏ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀਹ ਕਰੇ ਇਸਦਾ ਪੂਰਬਲਾ
ਕਰਮ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਇਹ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
ਅੱਗੇ ਏ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕੇ ਨਾਮ ਜਪੇ
ਤਦ ਦੁਖ ਨੂੰ ਭੀ ਸੁਖ ਕਰਕੇ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਸੁਖ ਹੀ ਪਾਵੇ,
ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ

ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਇਸਨੂੰ ਸੁਖ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ॥

ਮ: ੩

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਸਚੁ ਨਾਮੁ
ਗੁਣ ਤਾਸੁ। ਗੁਰਮਤੀ ਆਪੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਰਾਮ ਨਾਮ ਪਰਗਾਸ । ਸਚੈ ਸਚੁ ਕਮਾ-
ਵਨਾ ਵਡਿਆਈ ਵਡੇ ਪਾਸਿ। ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ
ਸਭੁ ਤਿਸਕਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ ।
ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਾਲਾਹਣਾ ਸੁਖੈ ਸੁਖਿ
ਨਿਵਾਸੁ। ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਮਨੈ ਮਾਹਿ ਬਿਨ
ਨਾਵੈ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਾਸੁ । ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਉ
ਪਾਈਐ ਮਨਮੁਖਾ ਹਿਵਣਾਸੁ। ਜਿਉ ਭਾਵੈ
ਤਿਉ ਰਾਖ ਤੂੰ ਨਾਨਕੁ ਤੇਰਾ ਦਾਸੁ ॥ ੨ ॥

{ ਤਾਸ-ਭੰਡਾਰਾ । ਗੁਰਮਤੀ-ਗੁਰਸਿਖਾਂ । ਪਰ-
ਗਾਸ-ਉਜਾਲਾ, ਚਾਨਣਾ । ਵਡੈ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।
ਸਿਫਤਿ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਅਰਦਾਸਿ-ਬੇਨਤੀ ।
ਨਿਵਾਸੁ-ਵਾਸਾ। ਜੀਵਾਸੁ-ਜੀਵਨ। ਵਿਣਾਸੁ-ਨਾਸ ।
ਅਰਥ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸੁਖ

(੪੮)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਪਾਇਆ (ਕਿਉਂਕਿ) ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਨਾਮ (ਦੇ ਮਿਲਨੇ ਕਰਕੇ) । ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪਨੂੰ ਪਛਾਨ ਲਿਆ ਹੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਕਰਕੇ । (ਤੇ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਜਾਨਕੇ ਸੱਚੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਤੇ ਸਚ ਹੀ ਕਮਾਵਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਕਿਉਂ ? ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਸਰੀਰ ਤੇ ਚੇਤਨਤਾ ਸਭ ਉਸੇ ਦੀ ਹੈ, ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਸ) ਬੇਨਤੀ (ਕਰਦੇ ਹਨ) (ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਚੇ) ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਲਾਹੰਦ ਹੋਏ ਸੁਖਾਂ (ਵਿਚ) ਸੁਖ (ਰੂਪ ਹੋਕੇ) ਵਾਸਾ (ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ) । ਮਨਦੇ (ਜਿੱਤਣੇ) ਵਿਚ ਹੀ ਜਪ ਤਪਤੇ, ਸੰਜਮ (ਹਨ) ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਧਿਗ ਜੀਵਨਾ ਹੈ, ਗੁਰਸਿਖ ਨ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪਾਇਆ (ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਮਨਮੁਖਤਾ (ਤੇ) ਮੋਹ ਨਾਸ (ਹੋ ਆਏ ਹਨ) ਜਿਸ ਤਰਾਂ (ਤੈਨੂੰ) ਚੰਗਾ ਲਗੇ ਤਿਸੇ ਤਰਾਂ (ਸਾਨੂੰ) ਤੂੰ ਰਖ (ਅਸੀਂ) ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਹਾਂ ॥ ੨ ॥

ਭਾਵ-ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸੁਖ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਖ ਭੀ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬਸੁਖਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਨਾਮ ਪਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਕੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਦੀ ਪਛਾਨ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ 'ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤ ਮੁਹਤ ਨਾ ਜਾਣਾ' ਤਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਅਨੇ ਪਹਿਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਸਾਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਾਸਰ ਨਾਸਰ ਜਾਨਕੇ ਬੇਨ-
ਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਦੇ ਹਨ
'ਮਨ ਜੀਤੈ ਜਗਜੀਤ' ਦੇ ਵਾਕਾਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਹ
ਆਦਰ ਆਸਰੀ ਸੰਪਦਾ ਦੇ ਗੁਣ ਸੰਪੂਰਣ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ
ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਵਿਚ ਭੀ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ ।

ਪਉੜੀ

ਸਭੁ ਕੋ ਤੇਰਾ ਤੂ ਸਭਸੁ ਦਾ ਤੂ ਸਭਨਾ
ਰਾਸਿ । ਸਭਿ ਤੂ ਪਾਸਹੁ ਮੰਗਦੇ ਨਿਤ
ਕਰਿ ਅਰਦਾਸਿ । ਜਿਸ ਤੂ ਦੇਹਿ
ਤਿਸੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮਿਲੈ ਇਕਨਾ ਦਰਿ ਹੈ
ਪਾਸਿ । ਤੁਧੁ ਬਾਝਹੁ ਥਾਉ ਕੋ ਨਾਹੀ ਜਿਸ
ਪਾਸਹੁ ਮੰਗੀਐ ਮਨਿ ਵੇਖਹੁ ਕੋ ਨਿਰ-
ਜਾਸਿ । ਸਭਿ ਤੁਧੈ ਨੋ ਸਾਲਾਹਦੇ ਦਰਿ
ਗੁਰਮਖਾ ਨੋ ਪਰਗਾਸਿ ॥ ੯ ॥

{ ਸਭਸੁ ਦਾ=ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ । ਰਾਸਿ=ਪੁੰਜੀ, ਮੂੜੀ ।
{ ਅਰਦਾਸਿ=ਬੇਨਤੀ । ਨਿਰਜਾਸਿ=ਨਿਰਨੇ ਕਰਕੇ,
[ਵਿਚਾਰਕੇ । ਦਰਿ=ਸਤਿਸੰਗ । ਪ੍ਰਗਾਸਿ=ਉਜਾਲਾ] }

(੫੦) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਅਰਥ—ਸਭ ਕੋ ਤੇਰਾ (ਹੈ ਤੇ) ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ
(ਸਾਝਾ ਹੈਂ ਤੇ) ਸਭਨਾ (ਕੋਲ) ਤੇਰੀ ਪੁੰਜੀ ਹੈ (ਫਿਰ ਭੀ)
ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਨਿਤ ਹੀ ਬੇਨਤੀਆਂ (ਕਰਕੇ) ਮੰਗਦੇ
ਹਨ। (ਪਰ) ਜਿਸਨੂੰ ਤੂੰ (ਅਪਣੇ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿਚੋਂ) ਦੇਵੇਂ
(ਉਸਨੂੰ) ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਕੋਲ (ਹੁੰਦਾ ਭੀ) ਦੂਰ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
ਕੋਈ ਜਗਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਪਾਸੋਂ ਜਾਕੇ ਮੰਗੀਐ, ਮਨ ਵਿਚ
(ਭਾਵੇਂ) ਕੋਈ ਵਿਚਾਰਕੇ ਦੇਖ (ਲਵੇ) ਸਾਰੇ ਤੈਨੂੰ
ਸਲਾਹੁੰਦੇ (ਹਨ ਪਰ ਜੇ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ (ਹੋਏ) ਹਨ
(ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਸਤਿਮੰਗਤਿ (ਵਿਓਂ) ਉਜਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੯॥

ਭਾਵ—ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਜਗਜਾਸੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ
ਨਾਲ ਮਿਲਨੇ ਤੇ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਸੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ
ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਸਰ ਨਾਸਰ ਜਾਣਕੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ
ਕਰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੁਰਾ ਫਲ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਲਾ ਜੇ
ਕੋਈ ਦੁਖ ਸਰੀਰ ਤੇ ਆ ਭੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਭਾਗਾਂ ਤੇ
ਸ਼ਾਕਰ ਹੋਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਖ ਜਾਨਕੇ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ॥

ਸਲੋਕ ਮਃ ੩

ਪੰਡਿਤੁ ਪੜਿ ਪੜਿ ਉਚਾ ਕੂਕਦਾ ਮਾਇ.
ਆ ਮੋਹੁ ਪਿਆਰੁ । ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨ
ਚੀਨਈ ਮਨਿ ਮੂਰਖੁ ਗਾਵਾਰੁ । ਦੂਜੈ

ਭਾਇ ਜਗਤੁ ਪਰਬੋਧਦਾ ਨਾ ਬੂਝੈ ਬੀ-
ਚਾਰੁ । ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ਮਰਿ
ਜੰਮੈ ਵਾਰੇ ਵਾਰ ॥ ੧ ॥

{ ਕੂਕਦਾ=ਬੋਲਦਾ । ਬ੍ਰਹਮੁ=ਵਿਆਪਕ । ਚੀਨਈ= }
{ ਪਛਾਨਦਾ । ਦੂਜੇ=ਮਾਯਾ । ਪਰਬੋਧਦਾ=ਉਪਦੇਸ਼ }
{ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ }

ਅਰਥ=ਪੰਡਤ (ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ) ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਚੀ
ਬੋਲਦਾ (ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ) ਮੋਹ (ਕਰਕੇ) ਮਾਇਆ ਦਾ
ਪਿਆਰ (ਹੈ) । (ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਜੋ) ਅੰਦਰ ਵਿਆਪਕ
(ਹੈ ਉਸਨੂੰ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ । (ਕਿਉਂਕਿ) ਗਵਾਰ (ਦਾ)
ਮਨ ਮੂਰਖ (ਹੈ) । ਮਾਯਾ (ਦੇ) ਪ੍ਰੇਮ (ਕਰਕੇ) ਜਗਤ ਨੂੰ
ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦਾ (ਹੈ ਤੇ ਤਿਸਦੀ) ਵਿਚਾਰ (ਨੂੰ) ਨਹੀਂ
ਜਾਣਦਾ । (ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ) ਜਨਮ ਬਿਅਰਥ
ਗਵਾਇਆ ਹੈ (ਤੇ) ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਜੰਮਦਾ (ਤੇ) ਮਰਦਾ
ਹੈ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ=“ਪੰਡਤ ਜਨ ਮਾਤੇ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹਾਨ’ ਦੇ ਵਾਕਾ-
ਨੁਸਾਰ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਯਾ
ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ, ਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਕਿਸੇ
ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤੇ ਵਿਦਯਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਅਭਲਾਖਾ ਅਧਿਕ ਲਗ
ਰਹੀ ਹੈ “ਮਨਮੁਖਿ ਵਿਦਯਾ ਬਿਕੂਦਾ ਬਿਖ ਖਟੇ ਬਿਖੁ

(੫੨) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ—ਸਟੀਕ

ਖਾਇਆ ਅਰਥਾਤ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਿਦਯਾ ਨੂੰ
ਵੇਚਦਾ ਹੈ ॥

ਮਃ ੩

ਜਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨੀ ਨਾਉ
ਪਾਇਆ ਬੂਝਹੁ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰੁ । ਸਦਾ
ਸਾਂਤਿ ਸੁਖ ਮਨਿ ਵਸੈ ਚੁਕੈ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ ।
ਆਪੈ ਨੋ ਆਪ ਖਾਇ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ
ਹੋਵੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਵੀਚਾਰੁ । ਨਾਨਕ
ਸਬਦਿ ਰਤੇ ਸੇ ਮੁਕਤੁ ਹੈ ਹਰਿ ਜੀਉ
ਹੇਤਿ ਪਿਆਰੁ ॥ ੨ ॥

{ ਕੂਕ=ਬੋਲਨਾ, ਕਰਨਾ । ਆਪੈ=ਹੰਕਾਰ । ਨੋ=ਨੂੰ }
{ ਹੇਤ=ਪ੍ਰੇਮ ।

ਅਰਥ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ) ਨਾਮ ਪਾਇਆ ਹੈ (ਇਸਨੂੰ)
ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਨੇ । (ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਮਨ ਵਿਚ ਸਦਾ (ਹੀ)
ਸੁਖ (ਦਾਤੀ) ਸਾਂਤੀ ਵਸਦੀ ਹੈ (ਤੇ) ਪੁਕਾਰ ਕਰਨੀ
(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ । ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪ ਨਾਸ
(ਕਰੇ ਤਾਂ) ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ, ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ (ਤੇ)

ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ (ਹੈ) । (ਸਲਿਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ) ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ (ਉਹ)
(ਜੀਵਦੇ ਹੀ) ਮੁਕਤ (ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ) ਹਰੀ (ਦਾ ਤੇ
ਜੀਵ ਦਾ) ਪ੍ਰੇਮ (ਪਿਆਰ) ਹੈ ॥ ੨ ॥

ਭਾਵ—ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਲਕੇ
ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ
ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ
ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਅਗੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਲਿਆ ਹੈ (ਜੇਕਰ ਪੰਡਤ ਜਨ
ਭੀ) ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਭੀ
ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਪਰ ਹੰਕਾਰ ਕਿਸਤਰਾਂ ਨਾਸ
ਹੋਵੇ ? ਗਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਜੋ
ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹਨ ਉਹ ਜੀਵਦੇ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹਨ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਤੇ ਹਰੀ ਦਾ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ॥

ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ
ਥਾਇ। ਜਿਸੁ ਹਰਿ ਭਾਵੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਮਿਲੈ
ਸੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ । ਗੁਰ ਸਬਦੀ
• ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਪਾਰਿ ਲੰਘਾਇ ।

(੫੪) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਮਨ ਹਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਪੁਛਹੁ ਵੇਦਾ
ਜਾਇ । ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੇ
ਜਿਸੁ ਲਏ ਹਰਿ ਲਾਇ ॥ ੧੦ ॥

{ ਸਫਲ=ਫਲ ਦੇਨ ਵਾਲੀ। ਥਾਇ=ਸ਼ਰੂਪ। ਹਠ= }
{ ਬਿਦ। ਜਾਇ=ਜਾਣਦਾ । }

ਅਰਥ-ਹਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਫਲ ਦਾਤੀ
(ਹੈ ਪਰ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ (ਕਰੇ ਤਾਂ) ਸ਼ਰੂਪ (ਦੀ
ਲਖਤਾ) ਪਾਵੇ । (ਪਰ) ਜਿਸਨੂੰ ਹਰੀ (ਨਾਮ) ਚੰਗਾ
ਲਗੇ ਤਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਤੇ) ਸੋਈ (ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ
ਮਿਲ ਕੇ) ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਾਂ ਦੇ
ਸਬਦ (ਕਰਕੇ) ਹਰੀ ਪਾਈਦਾ ਹੈ (ਤੇ) ਹਰੀ (ਫਿਰ
ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ ਤੋਂ) ਪਾਰ ਲੰਘਾਵੰਦਾ ਹੈ । (ਪਰ) ਮਨ ਵੀ
ਬਿਦ ਕਰਕੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ।
(ਭਾਵੇਂ) ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਜਾਨਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਪੁਛ
ਲਵੇ । (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਜਿਸਨੂੰ
ਹਰੀ (ਅਪਣੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ) ਲਾ ਲਵੇ ਸੋ ਹਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥

ਭਾਵ-ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਮਨ ਦੇ ਹਠ ਨੂੰ
ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਖੋਟਾ ਹੈ ਇਸੇ
ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ:-“ਮਨੁ ਖੁਟਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ
ਵਿਸਾਸੁ” ਹੇ ਮਨ ਖੋਟੇ ! ਤੇਰਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮਨ

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ—ਸਟੀਕ (੫੫)
 ਵੱਸ ਕਿੱਦਾਂ ਹੋਵੇ ? ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ 'ਮਨ
 ਵਸ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜਾ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ' ਪੂਰਨ
 ਕਿਰਪਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਸ ਆਵੈ, ਮਨ ਦੇ ਵਸ ਕਰਨ
 ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਸੀਲਾ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਦਾ
 ਜਪਨਾ ਹੈ ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੂਰਾ ਵਰੀਆਮੁ ਜਿਨਿ
 ਵਿਚਹੁ ਦੁਸਟੁ ਅਹੰਕਰਣੁ ਮਾਰਿਆ।
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹਿ ਜਨਮੁ ਸਵਾ-
 ਰਿਆ। ਆਪੁ ਹੋਆ ਸਦਾ ਮੁਕਤੁ ਸਭੁ
 ਕੁਲੁ ਨਿਸਤਾਰਿਆ। ਹੋਹਨਿ ਸਚੁ ਦੁ-
 ਆਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਿਆ। ਮਨਮੁਖ
 ਮਰਹਿਅਹੰਕਾਰਿ ਮਰਣੁ ਵਿਗਾੜਿਆ।
 ਸਭੇ ਵਰਤੈ ਹੁਕਮੁ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਵਿਚਾ-
 ਰਿਆ। ਆਪਹੁ ਦੂਜੈ ਲਗਿ ਖਸਮੁ
 ਵਸਾਰਿਆ। ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਭੁ
 ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥ ੧ ॥

(੫੬) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

{ ਸੂਰਾ=ਸੂਰਮਾ । ਵਰੀਆਮੁ=ਵਡਾ । ਅਹੰਕਰਣ= }
 { ਹੰਕਾਰ । ਨਿਸਤਾਰਿਆ=ਤਾਰਦਾ ਹੈ । ਸਭ ਦੁ- }
 { ਆਰਿ=ਸਤਿਸੰਗ । ਹੁਕਮੁ=ਭਾਣਾ । ਦੂਜੈ=ਮਾਯਾ । }

ਅਰਥ—(ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ) ਵਡਾ ਬਹਾਦਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ (ਹਿਰਦੇ) ਵਿਚੋਂ ਦੁਸ਼ਟ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ (ਹੈ ਜੋ) ਗੁਰਾਂ (ਦੇ) ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ (ਹੈ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਨਾ) ਜਨਮ ਸਵਾਰਿਆ (ਹੈ ਸੋ) ਆਪ ਭੀ ਸਦਾ ਮੁਕਤ ਹੋਯਾ (ਹੈ ਤੇ ਅਪਨੀ) ਸਭ ਕਲ ਨੂੰ ਤਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । (ਸਤਿਸੰਗਿ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ) ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਮਰ ਕੇ ਅਪਨਾ ਮਰਨਾ ਭੀ ਵਿਗਾੜ ਲਿਆ ਹੈ । ਸਭ ਕੋਈ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਵੀਚਾਰੇ ਜੀਵ ਕੀ ਕਰਨ (ਜੀਵ) ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਯਾ ਵਿਚ ਲੱਗਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਨਾਨਕ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਸਭ ਦੁਖ ਹੈ ਸੁਖ ਸਭ ਵਿਸਾਰ ਗਏ ਹਨ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ—ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਸੂਰਮਤਾਈ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੂਰਮੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜਿਸਨੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸੂਰਮਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਭਿਆਨਕ ਰਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ ਸੋ ਭਿਆਨਕ ਰਸ ਸੂਰਮਤਾਈ ਦਾ ਜਨਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਮੇ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੀਰ ਰਸ ਕਰਕੇ

ਜੁਧ ਦੀ ਉਮੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਬੀਰ ਰਸ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਇਸੇ ਲਈ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ।
ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੀ ਸਾਧਨ
ਹਨ ਯਥਾ:—

“ਜਨਨੀ ਜਨੈ ਤ ਭਗਤਿ ਜਨੁ ਕੈ ਢਾਤਾ ਕੈ ਸੁਰਿ”
ਆਦਿਕ। ਪਰ ਜੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬੇਮਖ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਨਾ
ਜਨਮ ਵਿਗਾੜ ਲਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ।

ਮ: ੩

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਇਆ ਤਿਨ
ਵਿਚਹੁ ਭਰਮ ਚੁਕਾਇਆ । ਰਾਮ
ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਗਾਈ ਕਰਿ
ਚਾਨਣੁ ਮਗੁ ਦਿਖਾਇਆ। ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ
ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਅੰਤਰਿ ਨਾਮੁ ਵਸਾ-
ਇਆ । ਗੁਰਮਤੀ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਾਕੈ
ਸਾਚੈ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ । ਸਭੁ ਆਪੇ
ਆਪਿ ਵਰਤੈ ਕਰਤਾ ਜੋ ਭਾਵੈ ਸੋ ਨਾਇ
ਲਾਇਆ । ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਲਏ ਤਾ

(੫੮)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਜੀਵੈ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਖਿਨ ਮਰਿ ਜਾਇਆ॥੨॥

{ ਦਿੜਾਇਆ=ਨਿਸਚਾ ਕਰਾਇਆ । ਭਰਮ=ਇਕ }
{ ਧਰਮੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਪਤੀਤੀ। ਕੀਰਤਿ= }
{ ਜਸੁ । ਮਗੁ=ਰਸਤਾ । ਲਿਵ=ਪ੍ਰੀਤੀ । ਜੋਹਿ=ਦੇਖਾ }

ਅਰਥ-ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹਰੀ ਨਾਮ (ਵਿਚ) ਨਿਸਚਾ ਕਰਾਇਆ (ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਬਧਾ ਹੈ) ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭਰਮ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਜੱਸ ਕੀਤਾ (ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ) ਹਰੀ (ਨੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਚਾਨਣ ਕਰਕੇ ਰਸਤਾ ਦਖਾਇਆ ਹੈ । ਹਉਮੈ ਮਰ ਗਈ ਤੇ ਇਕ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ) ਪ੍ਰੀਤ ਲਗੀ ਹੈ (ਤੇ) (ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ) ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਆਇਆ ਹੈ (ਤਿਨ੍ਹਾਂ) ਗੁਰਮਤੀਆਂ ਵੱਲੇ ਜਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ (ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ) ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਯਾ ਹੈ । (ਤੇ ਜਾਨਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਸਭ ਜਗ ਤੇ ਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ (ਉਸਨੂੰ) ਚੰਗਾ ਲਗੇ ਸੋ (ਜੀਵ) ਨਾਮ ਵੱਲੇ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ) ਨਾਮ ਜਪੇ ਤਾਂ ਜੀਵੈ, ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਖਿਨ ਵਿਚ ਮਰ ਜਾਵੇ ।

ਭਾਵ—ਇਸ ਿ ਚ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੀਹ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਵਾਹੀ ਵਿਚੋਂ

ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਪਉੜੀ

ਜੋ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਦੀਬਾਨ ਸਿਉ ਸੋ
ਸਭਨੀ ਦੀਬਾਣੀ ਮਿਲਿਆ । ਜਿਥੈ ਉਹ
ਜਾਇ ਤਿਥੈ ਉਹ ਸੁਰਖਰੂ ਓਸਕੇ ਮੁਹਿ
ਡਿਠੈ ਸਭ ਪਾਪੀ ਤਰਿਆ । ਓਸੁ ਅੰਤਰਿ
ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਨਾਮੋ ਪਰਵਰਿਆ ।
ਨਾਉ ਪੂਜੀਐ ਨਾਉ ਮੰਨੀਐ ਨਾਇ
ਕਿਲਵਿਖ ਸਭ ਹਿਰਿਆ । ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ
ਧਿਆਇਆ ਇਕ ਮਨਿ ਇਕ ਚਿਤਿ
ਸੇ ਅਸਥਿਰੁ ਜਗਿ ਰਹਿਆ ॥ ੧੧ ॥

{ ਹਰਿ ਦੀਬਾਣ=ਸਤਿਸੰਗ । ਸਿਉ=ਸਾਥ । ਦੀ-
ਬਾਣ=ਦਰਬਾਰੀ, ਸਭਾ । ਸੁਰਖਰੂ=ਸਰਾ, ਵੇਹਲਾ
ਲਾਲ ਮੁਖ । ਪਰਵਰਿਆ=ਪਰਵਾਰ, ਓਰਾ ।
ਕਿਲਵਿਖ=ਭਾਰੀ ਪਾਪ । ਹਿਰਿਆ=ਨਾਸ਼ ।
ਚਿਤ=ਚੇਤਣ । ਅਸਥਿਰ=ਕਾਇਮ ॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਹਰੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆਕੇ ਮਿਲ

(੬੦) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਪਿਆ ਹੈ ਓਹ ਸਭਨਾਂ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।
ਜਿਥੇ ਉਹ ਜਾਵੇਗਾ ਉਥੇ ਹੀ ਸਚਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ
ਰਹੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਪਾਪੀ ਤਰ
ਜਾਨਗੇ (ਕਿਉਂਕਿ) ਉਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ
ਖਸ਼ਾਨਾ (ਹੈ ਤੇ ਮੁਖ ਤੇ) ਨਾਮ ਦਾ ਪਰਵਾਰ (ਓਰਾ) ਹੈ।
(ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ) ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਜਦਾ ਤੇ ਨਾਮ ਨੂੰ
ਹੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ) ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਨੇ ਕਰਕੇ ਭਾਰੀ
ਪਾਪ ਸਭ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਨ
ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਚੇਤਨ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ
ਹੈ ਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ (ਇਸਥਿਤ) ਰਹਿੰਦੇ
ਹਨ ॥ ੧੧ ॥

ਭਾਵ-ਸਾਰਿਆਂ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ “ਦਰਬਾਰਨ
ਮਹਿ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰਾ” ਦੇ ਵਾਕਾਨੁਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ
ਦਰਬਾਰ ਵਡਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਭਗਤ ਨੇ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ
ਪੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਸਿਖ ! ਜੇਕਰ
ਤੈਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਦੇਖਨ ਦੀ ਉਮੰਗ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇਖਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ, ਜਿਸਦੇ ਦੇਖਨੇ
ਕਰਕੇ ਇਕ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਵੇਰ ਦੇਖਨ ਦੀ
ਇਛਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਤੇ ਫਲ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਆਉ
ਬੈਠ ਆਦਰ ਸਭ ‘ਉ’ ਸਭ ਜਗਾ ਤੇ ਆਦਰ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਆਤਮਾ ਦੇਉ ਪੂਜੀਐ ਗੁਰ ਕੈ ਸਹਜਿ
ਸੁਭਾਇ। ਆਤਮੇ ਨੋ ਆਤਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿ
ਹੋਇਤਾ ਘਰ ਹੀ ਪਰਚਾ ਪਾਇ। ਆਤਮਾ
ਅਡੋਲੁ ਨ ਡੋਲਈ ਗੁਰ ਕੈ ਭਾਇ ਸੁ-
ਭਾਇ। ਗੁਰ ਵਿਣੁ ਸਹਜੁ ਨ ਆਵਈ
ਲੋਭੁ ਮੈਲੁ ਨ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ। ਖਿਨੁ
ਪਲੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਭ ਅਠ
ਸਠ ਤੀਰਥ ਨਾਇ। ਸਚੈ ਮੈਲ ਨ
ਲਗਈ ਮਲੁ ਲਾਗੈ ਦੂਜੈ ਭਾਇ।
ਧੋਤੀ ਮੂਲਿ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਅਠ ਸਠ
ਤੀਰਥ ਨਾਇ। ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਰੇ
ਅਹੰਕਾਰੀ ਸਭ ਦੁਖੇ ਦੁਖ ਕਮਾਇ।
ਨਾਨਕ ਮੈਲਾਉਜਲੁ ਤਾਥੀਐ ਜਾ ਸਤਿ-

(੬੨) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਗੁਰ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥

{ ਆਤਮਾ ਦੇਉ = ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਆਤਮਾ, (ਈਸ਼ੁਰ
ਆਤਮਾ) । ਸਹਿਜ = ਸਾਂਤੀ । ਆਤਮੇ = ਜੀਵਾਤਮਾ ।
ਨੋ = ਨੂੰ । ਘਰ = ਹਿਰਦਾ । ਪਰਚਾ = ਪ੍ਰੇਮ ।
ਆਤਮਾ = ਮਨਾਭਾਇ = ਪ੍ਰੇਮ । ਅਠਸਠ = ਅਠਾਹਠ ।
ਦੂਜੈ = ਮਾਇਆ । }

ਅਰਥ-ਈਸ਼ੁਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪੂਜੀਐ ਗੁਰਾਂ ਦੇ
ਸਾਂਤੀ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ (ਤਾਂ) ਜੀਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪੀਤ
ਹੋਨੇ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈਦੇ ਹੋਇਆ ਹੈ, (ਤਦ) ਮਨ
ਅਡੋਲ ਹੋਕੇ ਨਹੀਂ ਡੋਲਦਾ, ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ
ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਂਦੀ
(ਕਿਉਂਕਿ) ਲੋਭ ਰੂਪ ਮੈਲ (ਮਨ) ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ,
(ਜੇਕਰ) ਪਲ ਵਿਚੋਂ ਖਿਨ ਭਰ ਵੀ ਨਾਮ ਮਨ ਵਿਚ
ਵੱਸ ਜਾਵੇ (ਤਾਂ) ਅਠਾਹਠ *ਤੀਰਥਾਂ (ਦੇ ਨੁਵਲ ਦਾ)

* (੧) ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੰਡਲ, (੨) ਕਟਾਖ, (੩)
ਜਲੰਧਰ ਪੀਠ, (੪) ਕੁਰਖੇਤ, (੫) ਮਾਯਾ ਪੁਰੀ
(ਹਰਿਦੁਾਰ) (੬) ਦੇਵ ਪ੍ਰਯਾਗ, (੭) ਗੰਗੋਤਰੀ, (੮)
ਕੇਦਾਰਨਾਥ, (੯) ਬੱਦਰੀ ਨਾਥ, (੧੦) ਨੰਦ ਪ੍ਰਯਾਗ
(੧੧) ਕਨ੍ਹ ਪ੍ਰਯਾਗ, (੧੨) ਆਦਿ ਬਦਰੀ, (੧੩)
ਸੰਭਲ ਗ੍ਰਾਮ (ਜਿਥੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਨਾ ਹੈ), (੧੪) ਬ੍ਰਿਜ
[ਬਾਕੀ ਨੌਂਦ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸਫਾ ੬੩]

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ (੬੩)

ਸਭ (ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। ਸਚੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ
ਮਾਯਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੈਲ ਲਗਦੀ ਹੈ (ਤੇ ਓਹ)
ਮੈਲ ਧੋਨੇ ਕਰਕੇ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ ਭਾਵੇਂ

[੬੨ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਏਹ ਹੈ]

ਭੂਮੀ (੧੫) ਨੈਮਿਖਾਰਣਜ (ਸੂਤ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ), (੧੬)
ਬਿਠੂਰ ਬ੍ਰਹਮਾਵਰਤ, (੧੭) ਪ੍ਰਯਾਗ ਰਾਜ, (੧੮)
ਚਿਤ੍ਰ ਕੂਟ, (੧੯) ਅਜੁਧਯਾ ਪੁਰੀ, (੨੦) ਪੁਲਹਾਸ਼੍ਰਮ
(ਰਿੜੀ ਨਗਰ ਵਿਚ), (੨੧) ਮੁਕਟਿ ਨਾਮ, (੨੨)
ਦਮੋਦਰ ਕੁੰਡ (੨੩) ਨੈਪਾਲ ਪਸ਼ੁ ਪਤਿ, (੨੪) ਜਨਕ
ਪੁਰ, (੨੫) ਕਾਂਚੀ, (੨੬) ਗੋਮਤੀ ਦਾ ਗੰਗਾ ਨਾਲ
ਮਿਲਾਪ, (੨੭) ਵਿਸਵਾਮਿਤ੍ਰ ਦਾ ਯਗਜ ਸਥਾਨ
(ਬਖਤਸਰ ਨਗਰ ਵਿਚ), (੨੮) ਭ੍ਰਿਗੁ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ
(ਗੰਗਾ ਸਰਸੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਭੋਜਪੁਰ ਵਿਚ), (੨੯) ਸੈਨ
ਭਦ੍ਰ ਕਾ ਸੰਗਮ ਗੰਗਾ ਨਾਲ (ਸੇਰ ਪੁਰ ਨਗਰ), (੩੦)
ਗੰਡਕੀ ਦਾ ਗੰਗਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ (ਹਰੀ ਹਰ ਖੇਤ੍ਰ ਪਟਣਾ
ਵਿਚ), (੩੧) ਗਯਾ, (੩੨) ਕਾਮਾਖੀ ਕਮਖੂਜਾ (ਕਾਵ-
ਰੂਦੇਸ), (੩੩) ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ (ਕਪਲ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ),
(੩੪) ਬੈਤਰਣੀ ਨਦੀ (ਗਯਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਬਪੁਰ ਵਿਚ),
(੩੫) ਜਗੰਨਾਥ ਪੁਰੀ ਭੁਵਨੇਸ਼੍ਵਰ ਸ਼ਿਵ, (੩੬) ਆਦੀ
ਕੂਰਮ, (੩੭) ਰਾਮ ਤੀਰਥ, (੩੮) ਪਦਨਾਮ ਨਾਭ,
(੩੯) ਸ੍ਰੀ ਨਰਸਿੰਘ (ਸਿੰਘਾਰਲ ਵਿਚ), (੪੦) ਪਾਦ
[ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸਫਾ ੬੪]

(੬੪) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਅਠਾਹਠਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ । ਮਨਮਖ ਹੰਕਾਰ
ਸੰਜੁਗਤ ਹੋਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਦੁਖ ਵਿਚ ਦੁਖ-
ਦਾਈ (ਕਰਮ) ਕਮਾਂਵਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)
ਮੈਲੇ ਤੋਂ ਉੱਜਲਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਜਾਂ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼
ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਵੇ ॥ ੧ ॥

[੬੩ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਏਹ ਹੈ]

ਗਯਾ (ਗਯਾਪਾਦਸਥਾਨ), (੪੧) ਸਪਤ ਸਾਗਰ
(ਜਿਥੇ ਸਤ ਧਾਰਾਂ ਹੋਕੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ।
ਸੇਲੰਗੀ ਨਗਰ ਵਿਚ), (੪੨) ਬਸਿਸ੍ਵ ਸਾਗਰ ਸੰਗਮ
(ਅੰਤਰ ਬੇਦੀ ਨਗਰ ਵਿਚ) (੪੩) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਗਰ
ਸੰਗਮ (ਮਛਲੀ ਬੰਦਰ ਦੇ ਪਾਸ), (੪੪) ਪੰਨਾ ਨਰ ਸਿੰਘ
(ਆਧਾ ਸ਼ਰਬਤ ਪੀਨ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ) (੪੫) ਤੁੰਭੀਰ
ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸੱਠ ਯੋਜਨ (ਇਕ ਯੋਜਨ ੪ ਕੋਹ ਦਾ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਅੰਦਰ ੨੩ ਅਸਥਾਨ ਹਨ ਜਿਥੇ ਭਗਵਾਨ
ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, (੪੬) ਚੋਲ ਦੇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ
ਗੰਗਾਦਿਕ ੪੨ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਅਵਤਾਰ
ਅਸਥਾਨ ਹਨ, (੪੭) ਸੇਤੁਬੰਧ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ, (੪੮) ਪਾਡ੍ਯ
ਦੇਸ ਵਿਚ ਅਠਾਰਾਂ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਅਸਥਾਨ
ਹਨ, (੪੯) ਮਲਯਵਾਰ ਦੇਸ ਵਿਚ ਚੌਦਾਂ ਅਸਥਾਨਾਂ
ਵਿਚ ਪਦਮਨਾਭਜ (ਬ੍ਰਹਮਾ) ਨਾਰਦਾਦਿ ਭਗਵਾਨ ਦੇ
ਅਵਤਾਰ ਅਸਥਾਨ ਹਨ । (੫੦) ਕਿਸਕਿੰਧਾ, (੫੧)

[ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਲਈਦੇਖੋ ਸਫਾ ੬੫]

ਭਾਵ-“ਕਰਮ ਕਰਤ ਬਧੇ ਅਹੰਮੇਵ” ਇਸੇ ਲਈ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤੀਰਥ ਆਦਕਾਂ ਯਾ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ

[੬੪ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਏਹ ਹੈ]

ਪੰਡਰ ਪੁਰ (ਬਿਠਲ ਦਾ ਅਸਥਾਨ) (੫੨) ਪੰਚ ਬਟੀ, (੫੩) ਤ੍ਰਯੰਬਕ (ਜਯੋਤੀ ਲਿੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜਾ ਹੈ), (੫੪) ਤਾਪੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਸਾਗਰ ਦਾ ਸੰਗਮ (ਭੁਮਸ ਨਗਰ ਵਿਚ), (੫੫) ਨਰਬਦਾ ਦਾ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਸੰਗਮ (ਲਭਾਰਾ ਨਗਰ), (੫੬) ਪ੍ਰਭਾਸ ਖੇੜ (ਅਠਤਾਲੀ ਕੋਹ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ), (੫੭) ਸੁਦਾਮਾ ਪੁਰੀ (ਸੁਦਾਮ ਭਗਤ ਦੀ ਜਗਾ), (੫੮) ਮਾਧਵ ਪੁਰ, (੫੯) ਗੋਮਤੀ ਦਾ ਸਾਗਰ ਨਾਲ ਸੰਗਮ ਜਿਥੇ ਦੁਰਕਾ ਭੁਬੀ ਸੀ, (੬੦) ਬੇਦ ਦੁਰਕਾ ਰਮਣਕ ਦੀਪ, ਜਿਥੇ ਪੀਪਾ ਭਗਤ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, (੬੧) ਨਾਰਾਯਣ ਸਰੋਵਰ ਕਛ ਦੇਸ ਵਿਚ “ਕੂਟੇਸ਼ੁਰ ਮਹਾ ਦੇਵ” (੬੨) ਰੈਵਤ ਗਿਰ (ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ), (੬੩) ਬਿੰਦੁਸਰ (ਸਿਧਪੁਰ ਨਗਰ ਵਿਚ), (੬੪) ਪੁਸ਼ਕਰ ਤੀਰਥ, (੬੫) ਲੋਹਾਗਰ, (੬੬) ਉਜੈਨ, (੬੭) ਚੰਕਾਰ (੬੮) ਹਿੰਗਲਾਜ ॥

ਇਹ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਅਗੇ ਇਕ ੨ ਦੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਭੇਦ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਖਨੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸਫਾ ੪੯੨ ਤੇ ਦੇਖੋ॥

ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਲਉਕੀ ਅਠਸਠ
ਤੀਰਥ ਨਾਈ। ਕਉਰਾਪਨ ਤਉ ਨਾ ਜਾਈ' ਅਤੇ
'ਇਕ ਭਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ ਦੁਇ ਭਉ ਚੜੀਅਸੁ
ਹੋਰ' ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਖੰਡ
ਜੋ ਦੀਸੈ ਤਿਨ ਜਮ-ਜਾਗਾਤੀ ਲੂਟੇ' ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਸੱਚੇ
ਤੀਰਥ ਵਿਚ ਜਿਸਦਾ ਇਥੇ ਵਰਨਣ ਹੈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ
ਤਾਂ ਵਲ ਹੋਯਾ:-

“ਤੀਰਥ ਨੁਵਨ ਜਾਉ ਤੀਰਥ ਨਾਮ ਹੈ ।
ਤੀਰਥ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਹੈ” ॥

ਮ: ੩

ਮਨਮੁਖ ਲੋਕ ਸਮਝਾਈਐ ਕਦਹੁ ਸਮ-
ਝਾਇਆ ਜਾਇ। ਮਨਮੁਖ ਰਲਾਇਆ
ਨਾ ਰਲੈ ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਫਿਰਾਇ।
ਲਿਵ ਧਾਤੁ ਦੁਇ ਰਾਹ ਹੈ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ
ਕਮਾਇ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਪਣਾ ਮਨੁ
ਮਾਰਿਆ ਸਬਦ ਕਸਵਟੀ ਲਾਇ।
ਮਨ ਹੀ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਮਨਹੀ ਨਾਲ
ਸਭ ਮਨ ਹੀ ਮੰਝਿ ਸਮਾਇ। ਮਨ ਜੋ
ਇਛੈ ਸੋ ਲਹੈ ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸੁਭਾਇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਦ ਭੁੰਚੀਐ ਗੁਰਮੁਖਿ
 ਕਾਰ ਕਮਾਇ । ਵਿਣੁ ਮਨੈ ਜਿ ਹੋਰੀ
 ਨਾਲਿ ਲੁਝਣਾ ਜਾਸੀ ਜਨਮ ਗਵਾਇ ।
 ਮਨਮੁਖੀ ਮਨ ਹਠਿ ਹਾਰਿਆ ਕੂੜ
 ਕੁਸਤੁ ਕਮਾਇ । ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮਨੁ
 ਜਿਣੈ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਲਿਵ ਲਾਇ । ਨਾਨਕ
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ਮਨਮੁਖਿ ਆਵੈ
 ਜਾਇ ॥ ੨ ॥

{ ਲੋਕ=ਪੁਰਸ਼ । ਕਦਹੁ=ਕਦ । ਘਇਐ=ਪਿਆ ਹੈ ।
 ਕਿਰਤਿ=ਕਰਮ । ਲਿਵ=ਪ੍ਰੀਤ । ਧਾਤੁ=ਮਾਯਾ ।
 ਕਸਵਟੀ=ਕਸ । ਸਬ=ਸਲਾਹ । ਮੰਝਿ-ਵਿਚ,
 ਵਿਖੇ । ਭੁੰਚੀਐ=ਭੋਗੀਐ । ਲੁਝਣਾ=ਲੜਣਾ ।
 ਜਾਸੀ=ਜਾਵੇਗਾ । ਹਠਿ=ਬਲ । ਜਿਣੈ=ਜਿਤੇ ।
 ਸੇਤੀ=ਨਾਲ ॥ }

ਅਰਥ—ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈਐ ਤਾਂ ਕਦ
 ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ) (ਤੇ) ਮਨਮੁਖ
 ਨੂੰ (ਜੇਕਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਿਚ) ਰਲਾਈਐ (ਤਾਂ ਭੀ) ਨਹੀਂ
 ਰਲਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਪਣੇ (ਮਨਮੁਖਤਾ ਦੇ) ਕਰਮ
 ਕਮਾਵਨ (ਵਿਚ) ਫਿਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ । (ਮੰਸਾਰ ਵਿਚ)

(੬੮) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਸਟੀਕ

ਪ੍ਰੇਮ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਤੇ) ਮਾਯਾ (ਦਾ) ਦੋ ਹੀ ਰਸਤੇ
ਹਨ (ਸਾਰੇ ਜੀਵੇ) ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰ-
ਮੁਖਾਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ
ਕਸ ਲਾਕੇ, (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਬਗੜਾ (ਤੇ)
ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਲਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਪੁਨਾ) ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ
ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਤਦ) ਮਨ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਲੈਂਦਾ
ਹੈ ਸਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਰੇਮ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਰੂਪ ਨਾਮ ਸਦਾ ਭੋਗਦਾ ਹੈ (ਤੇ) ਗੁਰਮੁਖਤਾ ਦੀ ਕਾਰ
ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਨਾਲ ਲੜਦਾ
ਹੈ (ਸੋ ਅਪਨਾ) ਜਨਮ (ਬਿਅਰਥ) ਗਵਾ ਜਾਸੀ। ਮਨ-
ਮੁਖੀਆਂ ਨੇ (ਅਪਨਾ) ਬਲ ਮਨ (ਅਗੇ) ਹਾਰ ਦਿਤਾ
ਹੈ (ਮਨ ਦੇ ਕਹੇ ਲੱਗ ਕੇ) ਝੂਠ (ਬੋਲਦੇ) (ਤੇ) ਝੂਠ
ਹੀ ਕਮਾਂਵਦੇ (ਹਨ ਪਰ) ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨ
ਨੂੰ ਜਿਤ ਲਵੇ (ਕਿਸ ਤਰਾਂ?) ਹਰੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ
ਲਾਕੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰਮੁਖ ਸਚ ਦਾ ਹੀ
ਕਰਮ ਕਮਾਂਵਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੋਭ ਨਹੀਂ ਤੇ)
ਮਨਮੁਖ (ਜੰਮ ਕੇ) ਆਂਵਦੇ (ਤੇ ਮਰ ਕੇ) ਜਾਂਵਦੇ
ਹਨ ॥ ੨ ॥

ਭਾਵ-“ਮਨ ਮਾਰੀ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਨਾ ਹੋਈ”
ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਪਹਿਲਾ ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ
ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਨਾ, ਭਲਾ ਜੇ ਮਨ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਆਇਆ ਤੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ
‘ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ
ਨੂੰ ਮਾਰ ਤਾਂ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਮਨ ਕਦੇ ੨

‘ਛੇਰੀ ਭਰਮੇ’ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ‘ਘਰ ਰਹੁ ਰੇ ਮਨ
ਮੁਗਧ ਇਆਣੇ’ ਤੇ ‘ਮਨ ਖੁਟਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸੁ’
ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਵਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਖ
ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ‘ਦੋਇ ਰਾਹ ਹੈ’ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਪਰਲਾ
ਰਾਹ ਤਾਂ ਲਿਵ ਦਾ ਹੈ, ਭਲਾ ਜੋ ਧਾਤ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਪਵੇ
ਤਾਂ ਉਸ ਮਨਮੁਖ ਨੇ ਅਪਨਾ ਬਲ ਮਨ ਅਗੇ ਹਾਰ
ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦੇ ‘ਵਗਨ ਬਹੁਤ ਤਰੰਗ’ ਮਨ
ਬਹੁਤੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਗਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਦਿਸਦੇ ਕਹੇ ਦੁਰਦਾ-
ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਭਿਆਨਕ ਵਚਨ ਸੁਣਕੇ ਕੁਝ ਸੱਟ ਖਾਂਦਾ
ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਵਲੋਂ ਸਲਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ‘ਇਹ ਜੱਗ
ਮਿੱਠਾ, ਅਗਲਾ ਕਿਨ ਡਿਠਾ’ ਬਸ ਫੇਰ ਕੀਹ ਸੀ ਮਨ
ਦਾ ਜੋਰ ਪਿਆ ਤੇ ਜੀਵ ਮਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਕੇ ਮਨਮੁਖ-
ਤਾਈ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫਲ ਇਹ ਹੋਯਾ ਕਿ:—‘ਮਨਮੁਖ
ਆਵੈ ਮਨਮੁਖ ਜਾਵੈ । ਮਨਮੁਖ ਮਰਿ ਮਰਿ ਚੋਦਾ ਖਾਵੈ ।
ਜਿਤਨੇ ਨਰਕ ਸਿ ਮਨਮੁਖ ਭੋਗੇ ਗੁਰਮੁਖ ਲੇਖ ਨਾ
ਮਾਸਾ ਹੇ’ ॥

ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਸੁਣਹੁ ਜਨ ਭਾਈ ਹਰਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਇਕ ਸਾਖੀ । ਜਿਸ ਧੁਰਿ
ਰਾਗੁ ਹੋਵੈ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਤਿਨਿ ਜਨਿ
ਲੈ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖੀ । ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ

(੭੦) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਸਰੇਸਟ ਉਤਮ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਸਹਜੇ
ਚਾਖੀ । ਤਹ ਭਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸ ਮਿਟਿਆ
ਅੰਧਿਆਰਾ ਜਿਉ ਸੂਰਜ ਰੈਣਿ ਕਿ-
ਰਾਖੀ । ਅਦਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਅਲਖੁ
ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਆਖੀ ॥ ੧੨ ॥

{ ਸਾਖੀ=ਸਿਖਿਆ । ਮੁਖਿ=ਮੁਖੀ, ਵਡਾ, ਚੰਗਾ ।
ਚਾਖੀ=ਧਾਰੀ । ਅੰਧਿਆਰਾ=ਅਗਿਆਨ ।
ਕਿਰਾਖੀ=ਖਿੱਚ ਲਈ । ਅਦਿਸਟੁ=ਜੋ ਨਾ ਦਿੱਸੇ ।
ਅਗੋਚਰ=ਜੋ ਮਨ ਦੇ ਵਿਖੜ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ । }

ਅਰਥ=(ਹੇ) ਭਾਈ ਹਰੀ ਕੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ! ਸੁਣੋ
ਹਰੀ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸਿਖਿਆ । (ਪਰ) ਜਿਸਦੇ
ਮਥੇ ਤੇ ਧੁਰੋਂ (ਕੋਈ) ਵਡਾ ਭਾਗ ਹੋਵੇਗਾ ਤਿਸ ਜਨ ਨੇ
(ਇਸ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ) ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਰਖਿਆ ਹੈ ।
ਹਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਕਥਾ ਸ੍ਰੇਸਟ ਤੋਂ ਉਤਮ ਹੈ, ਗੁਰ ਦੇ
ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਸਹਜੇ ਹੀ (ਕਥਾ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ)
ਧਾਰਿਆ ਹੈ । ਤਿਸਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ
ਤੇ ਅਗਿਆਨ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ
(ਚੜ੍ਹਨੇ ਤੇ) ਰਾਤ ਖਿੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਗਾਸ
ਕਰਕੇ) ਜੋ ਦਿਸਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ ਜਿਥੇ ਮਨ ਦੀ

ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ (ਉਸਨੂੰ) ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਖੀ (ਸਿਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ)
ਦੇਖਿਆ (ਜਾਣਿਆ) ਹੈ ॥ ੧੨ ॥

ਭਾਵ-ਹਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ
ਕਿ ਇਸਦੇ ਸੁਣਨੇ ਤੇ ਮੰਨਨੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕੁਝ ਹਾਸਲ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਤਰਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨੇ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਦਾ
ਕੁਝ ਭੀ ਅੰਧੇਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਇਸੇ ਤਰਾਂ
ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਕੋਈ
ਅੰਸ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰੇਂਹਦੀ, ਪਰ ਉਹ ਗਿਆਨ ਕਿਸ ਤਰਾਂ
ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ
ਹੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ
ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸੋ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰ-
ਮੁਖਿ ਆਖੀ' ਸੋ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਖੋਂ ਆਖੀ ਹੋਈ ਸਿਖਿਆ
ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਆਪਣਾ ਸੋ ਸਿਰ ਲੇਖੈ
ਲਾਇ । ਵਿਰਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇਕੈ
ਰਹਨਿ ਸਚਿ ਲਿਵ ਲਾਇ । ਸਤਿਗੁਰ
ਜਿਨੀ ਨ ਸੇਵਿਓ ਤਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ
ਗਵਾਇ । ਨਾਨਕ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਕਰੇ
ਕਹਣਾ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥

(੭੨) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਸਿਰ=ਸਿਰ ਉਪਲਖ ਪੁਰਸ਼। ਆਪੁ=ਆਪਾ-
ਭਾਵ,(ਹੰਕਾਰ)।

ਅਰਥ-ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੇਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲੱਗਦਾ ਹੈ; (ਅਪਨੇ) ਵਿਚੋਂ ਹੰਕਾਰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਸੱਚ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾ ਚਹੇ। (ਤੇ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਿਆ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਗਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਜੋ ਤਿਸ (ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ) ਭਾਂਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੁਝ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ (ਜੁ ਉਸਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ)।

ਭਾਵ-‘ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਜੁ ਮੁਹ ਫੇਰੇ ਮਥੇ ਤਿਨਿ ਕਾਲੇ’ ਕਿਉਂਕਿ--‘ਭੂਲੇ ਮਾਰਗ ਗੁਰਹਿ ਬਤਾਇਆ’ ਜਿਸਨੇ ਭੂਲੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੱਸ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਮਜਲੇ ਮਕਸੂਦ ਤੇ ਪਹੁੰਚਨ ਦੇ ਯੋਗ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਉਪਕਾਰ ਬਹੁਤ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਉਸਦੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰਖਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਤਾਂ ਅਯਾ ਸਫਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਕੇ ਉਸਦੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਸਦਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥

ਮ: ੩

ਮਨੁ ਵੇਕਾਰੀ ਵੇੜਿਆ ਵੇਕਾਰਾ ਕਰਮ
ਕਮਾਇ। ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਅਗਿਆਨੀ ਪੂਜਦੇ
ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ। ਆਤਮ ਦੇਉ

ਪੂਜੀਐ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬੂਝ ਨ ਪਾਇ ।
 ਜਪੁਤਪੁ ਸੰਜਮ ਭਾਣਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾ ਕਰਮੀ
 ਪਲੈ ਪਾਇ । ਨਾਨਕ ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਕਮਾ-
 ਵਣੀ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਵੈ ਸੋਥਾਇ ਪਾਇ ॥੨॥

{ ਵੇਕਾਰੀ=ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ਵੇਕਿਆ= }
 { ਵੇਹਰਿਆ, ਆਕੀ । ਵੇਕਾਰਾ=ਬੁਰੇ ਕਰਮ । ਆ- }
 { ਤਮਾ ਦੇਉ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਆਤਮਾ । ਭਾਣਾ=ਹੁਕਮ । }
 { ਕਰਮੀ=ਜਗਜਾਸੂ । ਪਲੈ=ਹਿਰਦੇ । ਥਾਇ ਪਾਇ= }
 { ਕਬੂਲ ਕਰੇ ॥ }

ਅਰਥ-ਵੇਕਾਰੀ ਮਨ ਵੇਹਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
 ਤੇ ਵੇਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਹੀ ਕਮਾਵਦਾ ਹੈ । ਮਾਯਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ
 ਨੂੰ ਅਗਿਆਨੀ ਪੂਜਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ
 ਵਿਚ ਸਥਾ ਮਿਲੇਗੀ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪੂਜੀਐ
 (ਪਰ ਤਿਸਦੀ) ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ
 (ਜੋ) ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਹੁਕਮ (ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਸੋ ਹੀ) ਜਪ ਤਪ
 ਤੇ ਸੰਜਮ (ਦਾ ਫਲ) ਜਗਜਾਸੂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਾਵਦਾ
 ਹੈ । ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ (ਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਸੇਵਾ
 ਸੁਰਤੀ ਕਰਕੇ (ਉਹ) ਕਮਾਵਣੀ ਕਰੀਏ ਜੋ ਹਰੀ
 ਕਬੂਲ ਕਰੇ ॥

ਭਾਵ-ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ
 ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨ ਵਿਕਾ-

(੭੫)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਦੀਕ

ਚਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ ਤੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ
ਵਿਚ ਸਜਾ ਮਿਲੇਗੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਆਤਮਾ ਦੇਓ ਨੂੰ
ਪੂਜੀਐ ਤਾਂ ਫਲ ਹੈ, ਪਰ ਕੀਹ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਤਿਸ ਦੀ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਗੈਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ
ਆਦਕਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥

ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਤੁ
ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਵੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀ। ਹਰਿ ਹਰਿ
ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਤੁ ਸਿਮਰਤ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਲਹਾਤੀ। ਹਰਿ
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਤੁ ਦਾਲਦੁ
ਦੁਖ ਭੁਖ ਸਭ ਲਹਿ ਜਾਤੀ। ਹਰਿ ਹਰਿ
ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ਮੁਖਿ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਤੀ। ਜਿਤੁ ਮੁਖਿ ਭਾਗੁ
ਲਿਖਿਆ ਧੁਰਿ ਸਾਚੈ ਹਰਿ ਤਿਤੁ ਮੁਖਿ
ਨਾਮੁ ਜਪਾਤੀ ॥ ੧੩ ॥

{ ਕਿਲਵਿਖ = ਭਾਰੇ। ਦਾਲਦੁ = ਦਲਿੱਦੁ। }
 { ਮੁਖਿ = ਮੁਖੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ। ਤਿਤੁ = ਤਿਸ। }

ਅਰਥ—(ਹੇ) ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰੀ (ਦੇ) ਹਰਿ ਨਾਮ ਨੂੰ
 ਜਪ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਦਿਲ ਰਾਤ ਸੁਖ ਹੋਵੇ। (ਹੇ) ਮੇਰੇ
 ਮਨ ਹਰਿਹਰਿ ਨਾਮਜਪ ਜਿਸਦੇ ਸਿਮਰਨੇ ਕਰਕੇ ਵਡਿਆਂ
 ਤੋਂ ਵਡੇ ਪਾਪ ਲੈਹ ਜਾਨ। ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਹਰਿਹਰਿ ਨਾਮ
 ਨੂੰ ਜਪ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦਲਿੱਦੁ ਦਾ ਦੁਖ ਤੇ ਭੁਖ ਲੈਹ ਜਾਵੇ।
 ਗਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ (ਹੇ) ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ
 ਨੂੰ ਜਪ ਜੋ ਮੁਖੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗੇ। ਜਿਸਦੇ
 ਮਸਤਕ ਤੇ ਧੁਰੋਂ ਸਚੇ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਿਸਦੇ
 ਮੁਖੋਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥

ਭਾਵ—ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਭ ਦੁਖ
 ਭੁਖ ਪਾਪ ਆਦਿ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਨਾਂ ਦਾ
 ਹੀ ਨਿਰਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਗਾ
 ਨਹੀਂ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਥੋਕਾਂ ਦਾ ਮੂਲ
 ਕਾਰਣ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਿਨੀ ਨ ਸੇਵਿਓ ਸਬਦਿ ਨ ਕੀਤੇ
 ਵੀਚਾਰੁ। ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਨ ਆਇਓ
 ਮਿਰਤਕੁ ਹੈ ਸੰਸਾਰਿ। ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ
 ਫੇਰੁ ਪਇਆ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੇ ਜਿਸਨੋ
 ਆਪਿ ਕਰਾਏ ਸੋਇ । ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਚਿ
 ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਕਰਮਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ।
 ਸਚਿ ਰਤੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਿਉ ਤਿਨ ਸਚੀ
 ਸਦਾ ਲਿਵ ਹੋਇ । ਨਾਨਕ ਜਿਸਨੋ ਮੇਲੇ
 ਨ ਵਿਛੁੜੈ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵੈ ਸੋਇ ॥ ੧ ॥

{ ਮਿਰਤਕ=ਮਰਦਾ । ਫੇਰ=ਭੇਡ । ਨਿਧਾਨ=ਖਜਾਨਾ }
 { ਕਰਮਿ=ਭਾਗਾਂ । ਸਚਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਸਿਉ=ਨਾਲ, }
 { ਸਾਥ । ਲਿਵ = ਪ੍ਰੀਤ । ਸਹਜਿ = ਗਿਆਨ । }

ਅਰਥ-ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ
 (ਤੇ) ਸਬਦ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ
 ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ (ਸੋ ਪੁਰਸ਼) ਸੰਸਾਰ
 ਵਿਚ ਮਰਦਾ ਹੈ । (ਉਸਨੂੰ) ਚੌਰਾਸੀ*ਲੱਖ ਜੂਨ ਦਾ ਫੇਰ

* ਨੌਂ ਲੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੀਵ ਜਲ ਵਾਸੀ,
 ਦਸ ਲੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਡਜ, ਵੀਹ ਲੱਖ ਬ੍ਰਿਖ ਆਦਿਕ
 ਹਨ, ਯਾਰਾਂ ਲੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੇਟ ਬਲ ਨਾਲ ਚਲਨ
 ਵਾਲੇ ਕਿਰਮ ਆਦਿਕ, ਤੀਹ ਲੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਚਾਰ
 ਪਾਏ ਪਸ਼ੂ ਔਰ ਚਾਰ ਲੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨੁਖ ਆਦਿਕ
 ਹਨ, ਇਹ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਪਰ ਗਰਬਾਣੀ ਵਿਚ
 “ਬੈਆਲੀਸ ਲੱਖ ਜੀਅ ਜਲ ਮਹਿ ਹੋਤੇ” ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥

ਪਇਆ ਹੈ (ਤੇ ਓਹ) ਖੁਆਰ ਹੋਕੇ ਮਰਦਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ।
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉਹ ਕਰੇ ਜਿਸਤੋਂ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ
ਕਰਾਵੇ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ (ਪਰ)
ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼
ਕਰਕੇ ਸਚੇ (ਨਾਲ) ਮਿਲੇ ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਸਚੀ
ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਈ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਮੇਲੇ (ਸੋ
ਮੁੜ) ਨਹੀਂ ਵਿਛੜਦਾ (ਕਿਉਂਕਿ) ਸੋ ਗਿਆਨ ਵਿਚ
ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧ ॥

16620

ਭਾਵ--“ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖ ਫਿਅਲੀ
ਧਨਵੰਤ : ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਜਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀ
ਭਗਵੰਤ” ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਦਾ ਭੀ ਏਹੀ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੋ
ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੋ ਮੁਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
ਉਸਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ । ਇਸੇ ਲਈ ਉਸਨੂੰ
ਚਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜ ਪਿਆ ਹ ਤੇ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੁਖ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ॥

ਮਹਲਾ ੩

ਸੋ ਭਗਉਤੀ ਜੋ ਭਗਵੰਤੈ ਜਾਣੈ । ਗੁਰ-
ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ । ਧਾਵਤੁ ਰਾਖੈ
ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਣੈ । ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਹਰਿ
ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ । ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ ਉਤਮ
ਹੋਇ । ਨਾਨਕ ਸਚ ਸਮਾਵੈ ਸੋਇ ॥ ੨ ॥

(੭੮) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਵੀਕ

{ ਭਗਉਤੀ = ਇਕ ਭੇਖ । ਧਾਵਤੁ = ਚਲਦਾ । }
{ ਇਕਤੁ = ਏਕਤਾ । }

ਅਰਥ-ਜੇ ਭਗਵੰਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸੋ ਭਗਉਤੀ (ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ) ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਨਿਆ ਹੈ (ਸੋ) ਏਕਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਚਲਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰਖੇ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਸਚ ਵਿਚ ਸਮਾਂਵਦਾ ਹੈ ॥

ਭਾਵ--ਭਗਉਤੀ ਭੇਖ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਤੀ ਦੇ ਪੂਜਨ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਭਗਉਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸਤੋਂ ਉਲਟ ਜੇ ਭਗਵਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਭਗਵੰਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਧਾਵਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਭਗਉਤੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪਖੰਡੀ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ॥

ਮ: ੩

ਅੰਤਰਿ ਕਪਟੁ ਭਗਉਤੀ ਕਹਾਏ । ਪਾਖੰਡ
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਦੇ ਨ ਪਾਏ । ਪਰਨਿੰਦਾ
ਕਰੇ ਅੰਤਰਿ ਮਲੁ ਲਾਏ । ਬਾਹਰਿ ਮਲੁ
ਧੋਵੈ ਮਨ ਕੀ ਜੂਠਿ ਨ ਜਾਏ । ਸਤਸੰਗਤਿ
ਸਿਉ ਬਾਟੁ ਰਚਾਏ । ਅਨਦਿਨ ਦੁਖੀਆ
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਰਚਾਏ । ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤੈ

ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਏ । ਪੂਰਬ ਲਿਖਿਆ
ਸੁ ਮੇਟਣਾ ਨ ਜਾਇ । ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਸੇਵੇ ਮੋਖੁ ਨ ਪਾਏ ॥੩॥

{ ਮਲ ਕਪਟ । ਬਾਦੁ = ਬਗੜਾ । ਅਨ-
ਦਿਨ = ਰਾਤ ਦਿਨ । ਮੋਖ = ਮੁਕਤੀ । }

ਅਰਥ--ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਪਟ (ਕਰਦਾ ਹੈ) ਤੇ
ਬਾਹਰੋਂ ਭਗਉਤੀ ਕਹਾਉਂਦਾ (ਹੈ) ਪਖੰਡ ਕਰਕੇ ਪਾਰ
ਬ੍ਰਹਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ । ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਪਟ ਰਖਕੇ
ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਬਾਹਰ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਤਿਆਂ
(ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੇ) ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨ ਜਾਵੇ । ਸਤਸੰਗਤ
ਨਾਲ ਬਗੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਰਾਤ ਦਿਨ ਮਾਯਾ ਦੇ ਖੇਮ
ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਹਰੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
ਯਾਦ ਕਰਦਾ (ਤੇ) ਬਹੁਤੇ ਕਰਮ ਕਮਾਂਵਦਾ (ਹੈ) ਧੁਰ
ਦਾ ਲਿਖਿਆ (ਹੋਯਾ) ਸੁ ਮੇਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਗੁਰੂ
ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਤੇ ਮੁਕਤੀ
ਨਹੀਂ ਪਾਈਦੀ ॥

ਭਾਵ--ਪਿਛਲੇ ਸ਼ਲੋਕ ਦਾ ਭਾਵ ਹੀ ਇਥੇ ਦਸਿਆ
ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਉਤੀਆਂ ਦਾ ਫ਼ੋਟੋ ਹੈ ਜੋ
ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖੇ ਸਨ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰ ਤੇ
ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ, ਅਰਥਾਤ ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਸੰਤ ਸਿੱਦੇ ਹਨ ਤੇ
ਅੰਦਰੋਂ ਕਪਟੀ ਹਨ । ਜਿਸ ਕਪਟ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਸੰਗਤ

(੮੦) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਦੀ ਭੀ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਮਾਯਾ ਦਾ
ਪਿਆਰ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ॥

ਪਉੜੀ

ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ ਸੇ ਕੜਿਨ
ਸਵਾਹੀ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ
ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਹੀ । ਸਤਿਗੁਰ ਜਿਨੀ
ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਜਮ ਡਰੁ ਨਾਹੀ ।
ਜਿਨ ਕਉ ਹੋਆ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹਰਿ ਸੇ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਪੈਰੀ ਪਾਹੀ । ਤਿਨ ਐਥੈ ਓਥੈ ਮੁਖ
ਉਜਲੇ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪੈਧੇ ਜਾਹੀ ॥ ੧੪ ॥

{ ਕੜਿਨ=ਪਕੜਦੇ ਹਨ । ਸਵਾਹੀ=ਸਵੇਰੇ, ਸਾਰੇ । }
{ ਪੈਧੇ=ਵਡਿਆਏ । }

ਅਰਥ—ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ ਸੇ
ਸਾਰੇ (ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਕੇ) ਰੋਕਦੇ (ਹਨ) ਜਿਨਾਂ
ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਕੇ ਰੱਜ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ । ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਿਆਇਆ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ
ਜਮਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ
ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਇਥੇ
(ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ) ਓਥੇ (ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ) ਮੁਖ ਉਜਲਾ

ਹੈ (ਤੇ) ਹਰੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ (ਉਹ) ਵਡਿਆਏ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੧੪ ॥

ਭਾਵ-ਇਥੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ
ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ “ਗੁਰ ਬਿਨ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ
ਗੁਰੁ ਬਿਨ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੈ” ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਕੰਮ ਗੁਰੂ
ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ
ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ
ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਜਿਤ ਲਿਆ ਹੈ ਬਸ
ਜਦ ਮਨ ਜਿਤਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਫਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,
ਨਾ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਜਮ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਹੀ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਖ
ਨਾ ਤੇਹ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਭਰਾਂ ਉਹ ਹੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਜੋ ਸਿਰ ਸਾਂਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ
ਡਾਰਿ । ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ
ਬਿਰਹਾ ਨਹੀ ਸੋ ਪਿੰਜਰੁ ਲੈ ਜਾਰਿ ॥੧॥

{ ਸਾਂਈ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਡਾਰਿ=ਕਟ । ਪਿੰਜਰ=ਸਰੀਰ।
{ ਬਿਰਹਾ=ਵਿਛੋੜਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰੇਮ । ਜਾਰਿ=ਸਾੜ । }

ਅਰਥ-ਜੋ ਸਿਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਨਿਉਂਦਾ
ਸੋ ਸਿਰ ਕਟ ਦਿਓ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਸਰੀਰ
ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਉਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈਕੇ
ਸਾੜੋ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ-“ਸੀਸ ਸੁਹਾਵਾ ਚਰਨੀ” ਸਿਰ ਤਦ ਸੋਭ

ਨੀਕ ਹੈ ਜੇ ਚਰਨਾ ਤੇ ਡਿਰੇ, ਭਲਾ ਜੇ ਚਰਨਾ ਤੇ ਨਹੀਂ
ਡਿਗਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਕੀਹ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਰਖਕੇ ਉਸਨੂੰ
ਕਟਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਪੇਮ ਨਹੀਂ
ਕਰਦਾ ਸੇ ਸਰੀਰ ਭੀ ਸਾਫ਼ੋ, ਸਿਧਾਂਤ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ
ਤਨ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ।

ਮ: ੫

ਮੰਢਹੁ ਭੁਲੀ ਨਾਨਕਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ
ਜਨਮਿ ਮੁਈਆਸੁ । ਕਸਤੂਰੀ ਕੈ ਭੋਲੜੈ
ਗੰਦੇ ਭੁਮਿ ਖਈਆਸੁ ॥ ੨ ॥

{ ਮੰਢਹੁ=ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ, ਆਸਰਾ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) । ਮੁਈ-
ਆਸ=ਮਰਦੀ ਹੈ । ਕਸਤੂਰੀ=ਖੁਸ਼ੀ, ਸੁਖਾ ਭੋਲੜੇ-
ਭੁਲੇਖੇ । ਗੰਦੇ ਭੁਮਿ=ਗੰਦਾ ਚਲ੍ਹਾ (ਵਿਸ਼ੇ) । }

ਅਰਥ-(ਸਰਬ ਦੇ) ਆਸਰੇ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ
ਭਲਨੇ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਜੰਮਦੀ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ
(ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਵਿਚ ਗੰਦੇ ਚਲ੍ਹੇ
(ਵਿਸ਼ਿਆਂ) ਵਿਚ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ ॥ ੨ ॥

ਭਾਵ-ਜਿਸਤਨਾਂ ਹਰਨ ਦੀ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਕਸਤੂਰੀ ਦਾ
ਨਾਪਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹਵਾ ਉਸਦੇ
ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਵਿਚ
ਭੁਲਕੇ 'ਬਾੜ ਮਿਰਗ ਭਾਲੇ' ਬਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਲਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਸੁਗੰਧੀ ਆਈ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ

ਸੁਗੰਧੀ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਆਵਨ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ
 ਬਾਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਜੀਵ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਭੋਗਦਾ ਹੋਯਾ ਇਹ
 ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਨੰਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦਾ
 ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਅਨੰਦ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਅਪਨੇ
 ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਪੁਰਸ਼
 ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਖਚਤ ਹੈ ਇਸਦਾ ਫਲ ਜੰਮਦਾ ਤੇ
 ਮਰਦਾ ਹੈ।

ਪਉੜੀ

ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਮਨ
 ਮੇਰੇ ਜੋ ਸਭਨਾ ਉਪਰਿ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ।
 ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੀਐ ਮਨ ਮੇਰੇ
 ਜੋ ਅੰਤੀ ਅਉਸਰਿ ਲਏ ਛਡਾਏ । ਸੋ
 ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿਐ ਮਨ ਮੇਰੇ ਜੁ
 ਮਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸਭ ਕੁਝ ਗਵਾਏ । ਸੋ
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ ਵਡਿਭਾਗੀ ਤਿਨ
 ਨਿੰਦਕ ਦੁਸਟ ਸਭਿ ਪੈਰੀ ਪਾਏ । ਨਾਨਕ
 ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿ ਸਭਨਾ ਤੇ ਵਡਾ ਸਭਿ ਨਾਵੈ
 ਅਗੈ ਆਇ ਨਿਵਾਏ ॥ ੧੫ ॥

(੮੪)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

{ ਧਿਆਈਐ=ਯਾਦ ਕਰੀਏ । ਅਉਸਰ=ਵੇਲੇ ।
ਤਿਸਨਾਂ=ਜੋੜਨ ਦੀ ਆਸਾ। ਭੁਖ=ਖਾਨ ਦੀ ਆਸਾ।
ਨਿੰਦਕ=ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । }

ਅਰਥ—ਸੋ ਐਸੇ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ(ਹੇ ਮੇਰੇ)ਮਨ ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਉਪਰ ਹੁਕਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । (ਹੇ) ਮੇਰੇ ਮਨ ਸੋ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਐਸਾ ਜਪੀਏ ਜੋ (ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ) ਅੰਤਵੇਲੇ ਛੁਡਾ ਲਵੇ । (ਹੇ) ਮੇਰੇ ਮਨ ਸੋ ਹਰੀ ਦਾ ਐਸਾ ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਜੋ ਮਨ ਦੀ ਤਿਸਨਾ ਤੇ ਭੁੱਖ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ । ਸੋ ਨਾਮ ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ ਜਪਿਆ ਹੈ ਤਿਸਦੇ (ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ) ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਪਾਪੀ ਸਭ ਆ ਕੇ ਪੈਰੀਂ ਪਏ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਰਾਧਨ (ਵਾਲਾ) ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਡਾ(ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ) ਨਾਮ ਅਗੇ ਸਾਰੇ ਆਕੇ ਨਿਉਂਦੇ ਹਨ ॥ ੧੫ ॥

ਭਾਵ--ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਤਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਕੇ ਨਾਮੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਂ ਭੁਖ ਨਾਂ ਤੇਹ ਸਗੋਂ 'ਖ ਪਰ ਹਰਿ ਸੁਖ ਘਰ ਲੈ ਜਾਇ' ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਸੋਈ ਵਡਾ ਜਿਨ ਰਾਮ ਲਿਵ ਲਾਈ' ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਅਗੇ ਸਾਰੇ ਆ ਕੇ ਨਿਉਂਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਕਾਰਣ ? 'ਜਿਨ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸਹੀ ਜੇਹਾ' ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਵੇਸ ਕਰੇ ਕੁਰੂਪਿ ਕੁਲਖਣੀ ਮਨਿ ਖੋਟੈ
ਕੂੜਿ ਆਰਿ। ਪਿਰਕੈ ਭਾਣੈ ਨਾ ਚਲੈ ਹੁਕਮੁ
ਕਰੇ ਗਾਵਾਰਿ। ਗੁਰਕੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਸਭਿ
ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਣ ਹਾਰਿ । ਲਿਖਿਆ ਮੇਰਿ
ਨ ਸਕੀਐ ਜੋ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ।
ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਉ ਪੇ ਕੰਤ ਕਉ ਸਬਦੇ ਧਰੇ ਪਿ-
ਆਰੁ। ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ਦੇਖਹੁ
ਰਿਵੈ ਬਿਚਾਰਿ। ਨਾਨਕ ਸਾ ਸੁਆਲਿਓ
ਸੁਲਖਣੀ ਜਿ ਰਾਵੀ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰਿ ॥੧॥

{ ਵੇਸ=ਭੇਸ । ਕੁਰੂਪਿ=ਭੈੜਾ ਰੂਪ । ਕੁਲਖਣੀ=ਭੈੜੇ
ਲਖੂਨ । ਪਿਰ=ਪਤੀ । ਭਾਣੈ=ਹੁਕਮ । ਗਵਾਰ=
ਮੂਰਖ । ਨਿਵਾਰਣ=ਦੂਰ । ਹਾਰਿ=ਵਾਲਾ । ਕਰ-
ਤਾਰਿ=ਜਿਸਦੇ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਤਾਰ (ਸ਼ਕਤੀ) ਹੈ । ਸਉ ਪੇ=
ਭੇਟ ਕਰੇ । ਸਾ=ਉਹ । ਸੁਆਲਿਓ=ਸੁੰਦਰ ।
ਸੁਲਖਣੀ=ਚੰਗੇ ਲਛਨਾਂ ਵਾਲੀ । ਜਿ=ਜੋ । ਰਾਵੀ=
ਮਿਲੀ । ਸਿਰਜਣ ਹਾਰ=ਪੈਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । }

ਅਰਥ--ਭੈੜੇ ਰੂਪ ਤੇ ਖੋਟੇ ਲਛਨਾਂ ਵਾਲੀ (ਜੀਵ

ਇਸਤੀ) ਭੇਸ ਕਰਦੀ (ਪਰ) ਮਨ ਕਰਕੇ ਖੋਟੀ ਤੇ
 ਝੂਠੀ ਹੈ। ਪਤੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
 ਚਲਦੀ (ਸਗੋਂ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਮੂਰਖ ਹੁਕਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।
 ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੀ (ਹੈ ਉਸਦੇ) ਸਭ ਦੁਖ
 ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ
 (ਹੈ ਉਸਦੇ) ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੇਟ ਸਕੀਦਾ। ਪਤੀ ਨੂੰ
 ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਸਉਪ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਬਦ (ਪਤੀ) ਨਾਲ ਪਿਆਰ
 ਕਰੇ। ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦੇ (ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ) ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ
 ਪਾਇਆ, ਰਿਦੈ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ
 (ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ) ਉਹ ਮੰਦਰ ਤੇ ਚੰਗੇ ਲਛਨਾਂ ਵਾਲੀ
 ਹੈ ਜੋ ਪੈਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੈ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ:-ਸੰਸਾਰਕ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
 ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੇਖਾਂ
 ਕਰਕੇ “ਭੇਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾ ਲਭਈ ਵਿਲ ਸਚੀ ਸਿਖੈ”
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਭਾਲੇ ਨੂੰ
 ਤਾਂ ਬੁਰਾ ਮੰਨਿਆਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸੰਤ ਬਨਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ
 ਮਿਲਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ
 ਭਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਜਾਲੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
 ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ
 ਉਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਾਵਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ
 ਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕੈਹਨਾਂ ਯੋਗ ਹੈ।

ਮ: ੩

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਗੁਬਾਰ ਹੈ ਤਿਸਦਾ ਨ ਦਿਸੈ

ਉਰਵਾਰੁ ਨ ਪਾਰਿ। ਮਨਮੁਖਿ ਅਗਿ-
ਆਨੀਮਹਾ ਦੁਖ ਪਾਇਦੇ ਭੁਬੇਹਰਿ ਨਾਮੁ
ਵਿਸਾਰਿ। ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਬਹੁਕਰਮ ਕਮਾ-
ਵਹਿ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਪਿਆਰ। ਸਤਿਗੁਰ
ਸੇਵਹਿ ਆਪਣਾ ਭਉਜਲ ਉਤਰੇ ਪਾਰਿ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਹਿ ਸਚਿ
ਨਾਮੁ ਉਰਧਾਰਿ ॥ ੨ ॥

{ ਗੁਬਾਰ=ਅੰਧੇਰਾ। ਉਰਵਾਰ-ਉਗਰ, ਆਦ।
ਪਾਰ=ਅੰਤ। ਭਲਕੇ=ਤੜਕੇ, ਸਵੇਰੇ, ਰੋਜ ਦਾ ਰੋਜ।
ਭਉਜਲ=ਸੰਸਾਰ। ਸਚਿ = ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਉਰ =
ਹਿਰਦਾ। }

ਅਰਥ-ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ (ਦਾ ਇਤਨਾ) ਅੰਧੇਰਾ
ਹੈ (ਜੋ) ਤਿਸਦਾ ਆਦ ਅੰਤ ਕਿਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ।
ਮਨਮੁਖ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ (ਤਿਸੇ ਕਰਕੇ) ਬਹੁਤ ਦੁਖ
ਪਾਵਦੇ ਹਨ (ਜਿਨਾਂ ਨੇ) ਹਰੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆ
(ਹੈ ਸੋ) ਭੁਬ (ਗਏ ਹਨ)। ਤੜਕੇ ਉਠਕੇ ਬਹੁਤੇ ਕਰਮ
ਕਮਾਵਦੇ ਹਨ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ।
ਆਪਣੇ (ਉਧਾਰ ਲਈ ਜੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੇਵਨ ਤਾਂ
ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ) ਸਚ

(੮੮) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਨਾਮ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨੇ (ਤੇ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ
ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਵ-‘ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਮਨ ਅਗਲੜਾ ਪਾਣੀ
ਜਰਾ ਮਰਣ ਭਉ ਵਿਸਰਗਇਆ’ ਮਾਯਾ ਦੇ ਮੋਹ ਕਰਕੇ
ਪਾਣੀ ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਤੇਮਰਣੇ ਦਾ। ਡਰ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ
ਇਸੇ ਲਈ ਮੋਹ ਬਹੁਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਇਹ ਕਹ ਲਵੋ ਕਿ
ਮਾਯਾ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਕੇ
ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਆਦਕ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ ਦਾ ਰੋਜ ਕਰਦਾ
ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੁਢ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਕੋਈ ਪਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਲ ਸਿੰਚੇ
ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜੇਕਰ ਪਤਿਆਂ ਦਾ
ਪਾਣੀ ਸਿੰਚਨਾਂ ਛੱਡਕੇ ਮੁਢ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਫਲ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਭੁਲਕੇ
ਹੋਰ ਕਰਮ ਕਮਾਂਵਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕੋਈ ਫਲ
ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿ-
ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਭਰਪੂਰਿ
ਦੂਜਾ ਨਾਹਿ ਕੋਇ। ਹਰਿ ਆਪਿ ਬਹਿ
ਕਰੇ ਨਿਆਉ ਕੂੜਿਆਰ ਸਭ ਮਾਰਿ
ਕਢੋਇ। ਸਚਿਆਰਾ ਦੇਇ ਵਡਿਆਈ

ਹਰਿ ਧਰਮ ਨਿਆਉ ਕੀਓਇ । ਸਭ
 ਹਰਿ ਕੀ ਕਰਹੁ ਉਸਤਤਿ ਜਿਨ ਗਰੀਬ
 ਅਨਾਥ ਰਾਖ ਲੀਓਇ । ਜੈਕਾਰੁ ਕੀਓ
 ਧਰਮੀਆ ਕਾ ਪਾਪੀ ਕਉ ਡੰਡੁ ਦੀਓਇ
 ॥ ੧੬ ॥

{ ਥਲਿ-ਬਰੇਤਾ । ਮਹੀ-ਪਿਥਵੀ । ਅਲਿ=ਅਕਾਸ ।
 ਭਰਪੂਰਿ=ਲਬਾ ਲਬ, ਨਕੋ ਨਕ, ਕੰਢਿਆਂ ਤਕ ।
 ਪੂਰਾ ਨਿਆਉ=ਅਦਾਲਤ । ਜੈਕਾਰ=ਜਿੱਤ । }

ਅਰਥ—ਹਰੀ ਜਲ ਥਲ ਪਿਥਵੀ, ਅਕਾਸ ਵਿਚ
 ਨਕੋ ਨਕ ਭਰਿਆ (ਹੋਯਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਦੂਜਾ
 ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ਹਰੀ ਆਪ ਹੀ ਬਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ
 ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੁਠਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਕੰਢਿਆ (ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ।
 ਸੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦੇਂਦਾ (ਹੈ) ਹਰੀ ਨੇ ਧਰਮ
 ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਕੀਤੀ । ਸਾਰੇ ਹਰੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੋ
 ਜਿਸ ਨੇ ਗਰੀਬ ਅਨਾਥ ਨੂੰ ਰਖ ਲਿਆ । ਧਰਮੀਆਂ ਦੀ
 ਜਿੱਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ॥ ੧੬ ॥

ਭਾਵ—ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
 ਦਾ ਸਾਧਨ ਦਸਿਆ ਸੀ ਇਥੇ ਉਸਤੋਂ ਅਗਲੀ ਪਟੜੀਦਾ
 ਵਰਨਣ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ
 ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਪਿਥਵੀ ਅਕਾਸ

ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੁਜਾਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਪਨੇ
 ਆਪਨੂੰ ਗਰੀਬ ਦੀ ਪਟੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਵਨ ਵਾਸਤੇ ਕੇਂਹਦਾ
 ਹੈ ਕਿ ਹੇ ! ਹਰੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬੂਠ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ
 ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸਚੇ ਜੀਵ ਨੂੰ
 ਵਡਿਆਈ ਦੇਕੇ ਉਸਦੀ ਜਿੱਤ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਹਈ, ਇਹ
 ਤੇਰੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਬਗੈਰ ਇਤਨੀ ਤਾਕਤ
 ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਭੀ ਨਹੀਂ ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਮਨਮੁਖ ਮੈਲੀ ਕਾਮਣੀ ਕੁਲਖਣੀ ਕੁ-
 ਨਾਰਿ । ਪਿਰ ਛੋਡਿਆ ਘਰਿ ਆਪਣਾ
 ਪਰ ਪੁਰਖੈ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ । ਤ੍ਰਿਸਨਾ
 ਕਦੇ ਨ ਚੁਕਈ ਜਲਦੀ ਕਰੈ ਪੂਕਾਰ ।
 ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕੁਰੂਪਿ ਕੁਸੋਹਣੀ
 ਪਰਹਰਿ ਛੋਡੀ ਭਤਾਰਿ ॥ ੧ ॥

{ ਕਾਮਣੀ=ਇਸਤੀ । ਕੁਲਖਣੀ=ਮੰਦੇ ਲਛਣਾਂ }
 { ਵਾਲੀ । ਕੁਨਾਰਿ=ਚੰਡੀ ਇਸਤੀ, ਅਮੋੜ । }
 { ਪਰ ਹਰਿ=ਤਿਆਗ । ਭਤਾਰਿ=ਪਤੀ । }

ਅਰਥ-ਮਨਮੁਖ ਇਸਤੀ (ਮਨ ਦੀ) ਮੈਲੀ ਤੇ
 ਲਛਣਾਂ ਦੀ ਭੀ ਬੁਰੀ ਅਤੇ (ਭਾਵ ਦੀ ਭੀ) ਚੰਡੀ ਹੈ ।
 ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਘਰ ਛੱਡਕੇ ਪਗਾਏ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਪਯਾਰ

ਕਰਦੀ ਹੈ। (ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੀ) (ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗ) ਵਿਚ
ਸੜਦੀ ਹੋਈ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੂਪ ਭੀ ਬੁਰਾ ਤੇ ਸੁਹੱਪਣ ਭੀ ਮੰਦਾ (ਹੈ
ਕਉਂਕਿ) ਪਤੀ ਨੇ ਜੋ ਤਿਆਗ ਛੱਡੀ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ-ਸੋਲ੍ਹਵੇਂ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਕੁਰੂਪਿ ਤੇ ਕੁਲਖਣੀ
ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਕਥਨ ਇਥੇ ਹੈ ਕਿ
ਮਨਮੁਖ ਇਸਤੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਪਾਪ ਵਸਦੇ ਹਨ
ਤਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਕਰਕੇ ਕਰਤਬ ਮੰਦੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ
ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਹੋਰ
ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਭਟਕਦੀ ਹੈ ਪਰ
ਉਥੋਂ ਭੀ ਉਸਦੀ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਦ
ਫੇਰ ਰੋਂਦੀ ਕੁਰਲਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਪਤੀ ਤੋਂ
ਵਿਛੜੀ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਪਤੀ ਤੋਂ
ਬੇਮੁਖ ਹੋਈ ਉਹ ਕੰਮ ਭੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ
ਪਤੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,
ਜਿਸ ਪਤੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਪਵਿਰਤ
ਹੋਈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਕਰੂਪ ਜੈਸਾ ਕਿ “ਨਾਮੇ ਬਿਨਾ
ਜੈਸੇ ਕੁਬਜਿ ਕਰੂਪ” ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਾਪਤੀ
ਵਾਸਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਸ਼ੋਹਣੀ
ਹੋਈ ਜਿਸਤਰਾਂ ਇਸਤੀ ਪਤੀ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਤੇ ਗੈਹਣੇ
ਆਦਿਕ ਸੰਗਾਰ ਲਾਕੇ ਪਤੀ ਵੱਸ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਈ ਫੇਰ
ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ

(੯੨) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਦਾ ਫਲ ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਉਸਨੂੰ
ਤਿਲਾਕ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥

ਮ: ੩

ਸਬਦ ਰਤੀ ਸੁਹਾਗਣੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ
ਭਾਇ ਪਿਆਰਿ।ਸਦਾ ਰਾਵੇ ਪਿਰੁਆਪਣਾ
ਸਚੈ ਪ੍ਰੇਮਿ ਪਿਆਰਿ । ਅਤਿ ਸੁਆਲਿਓ
ਸੁੰਦਰੀ ਸੋਭਾਵੰਤੀ ਨਾਰਿ । ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ
ਸੋਹਾਗਣੀ ਮੇਲੀ ਮੇਲਣ ਹਾਰਿ ॥ ੨ ॥

{ ਰਤੀ=ਮਿਲੀ । ਸੁਹਾਗਣੀ=ਪਤੀ ਵਾਲੀ ।
ਭਾਇ=ਸਚੇ । ਰਾਵੇ=ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਅਤਿ=ਬਹੁਤ,
ਅਤਸੇ ਕਰਕੇ । ਸੁਆਲਿਓ=ਸੁੰਦਰ ।
ਸੁੰਦਰੀ=ਇਸਤੀ । ਸੋਭਾਵੰਤੀ=ਜਸ ਵਾਲੀ ।
ਮੇਲਣਹਾਰਿ=ਮੇਲਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ । }

ਅਰਥ-(ਜੋ) ਸ਼ਬਦ (ਨਾਲ) ਮਿਲੀ (ਹੈ ਸੋ)
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਚੇ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ
ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਅਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਸਚੇ ਪ੍ਰੇਮ
ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ । ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤੀ ਹੈ (ਹੋਰਨਾਂ)
ਨਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ(ਉਹ) ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ(ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ ਉਸਨੂੰ)ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਲਕੇ ਸੁਹਾਗ ਵਾਲੀ ਕਰਦਿੱਤਾ ਹੈ

ਭਾਵ—ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜੋ ਸਬਦ ਨੂੰ ਲਗੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਦੇ ਭੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਸਬਦ ਵਿੱਚ ਭੀ ਮੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਗੁਰੁ ਮੇਲੇ ਤਾਂ ਮਿਲੀਦਾ ਹੈ।

ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਤੇਰੀ ਸਭ ਕਰਹਿ ਉਸਤਤਿ ਜਿਨਿ
ਫਾਥੇ ਕਾਢਿਆ । ਹਰਿ ਤੁਧਨੋ ਕਰਹਿ
ਸਭ ਨਮਸਕਾਰ ਜਿਨਿ ਪਾਪੈ ਤੇ
ਰਾਖਿਆ । ਹਰਿ ਨਿਮਾਣਿਆ ਤੂੰ ਮਾਣੁ
ਹਰਿ ਡਾਢੀ ਹੂੰ ਤੂੰ ਡਾਢਿਆ । ਹਰਿ
ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਏ ਮਨਮੁਖ
ਮੂੜ ਸਾਧਿਆ । ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਦੇਇ
ਵਡਿਆਈ ਗਰੀਬ ਅਨਾਥਿਆ ॥੧੭॥

{ ਫਾਥੇ=ਫਸੇ ਹੋਏ । ਕਾਢਿਆ=ਕਢੇ । ਨਮਸਕਾਰ= }
{ ਮਥਾ ਟੇਕਨਾ । ਡਾਢੀ=ਤਕੜੇ । ਨਿਵਾਏ=ਨੀਵੇਂ }
{ ਕੀਤੇ।ਸਾਧਿਆ=ਸਿਧੇਕੀਤੇ।ਅਨਾਥਿਆ=ਯਤੀਮਾਂ }

ਅਰਥ—(ਹੇ)ਹਰੀ ਸਭ ਤੇਰੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਦੇਹਨ
ਜਿਨਾਂ (ਨੂੰ ਤੂੰ) ਫਸਿਆਂ (ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ) ਕਢਿਆ (ਹੈ)

(੯੪)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ—ਸਟੀਕ

(ਹੇ) ਹਰੀ ਸਭ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ) ਪਾਪ (ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ) ਰਖਿਆ ਹੈ। (ਹੇ) ਹਰੀ ਤੂੰ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਤੇ ਡਾਢਿਆਂ ਤੋਂ ਡਾਢਾ ਹੈਂ। ਹਰੀ ਨੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਨਿਵਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਰੀ ਗਰੀਬ ਅਨਾਥ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ॥ ੧੨ ॥

ਭਾਵ—ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਤਕੜਾ ਤੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੇਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਅਸਚਰਜ ਤਾਕਤ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਗਰੀਬ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੇ ਤਿਸ ਵਡਿਆਈ ਵਡੀ ਹੋਇ । ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਉਤਮੁ ਮਨ ਵਸੈ ਮੇਟਿ ਨ ਸਕੇ ਕੋਇ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਆਪਣੀ ਤਿਸੁ ਕਰਮਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਨਾਨਕ ਕਾਰਣੁ ਕਰਤੇ ਵਸਿ ਹੈ ਗੁਰਮਖਿ ਬੂਝੇ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥

{ ਭਾਣੈ-ਹੁਕਮ । ਵਡਿਆਈ-ਸੋਭਾ । ਉਤਮ-
ਸੇਸਟ । ਕਰਮਿ-ਭਾਗ ਕਰਮ । ਕਾਰਣ-ਕਾਰਜ }
ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਕਾਰਨੇ-ਜੀਵ। ਬੂਝੈ-ਜਾਣੇ।

ਅਰਥ—ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡੀ ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਹਰੀ ਦਾ ਉੱਤਮ ਨਾਮ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਿਸ (ਦੀ ਕੀਤੀ) ਕੋਈ ਮੇਦ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । (ਜਿਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ (ਤਿਸ ਨੂੰ) ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਕਾਰਣ ਰੂਪ (ਜੋ ਭਾਗ ਹਨ ਸੋ) ਜੀਵ ਦੇ ਵੱਸ ਹਨ (ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ) ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥

ਭਾਵ-ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਡੀ ਦਸੀ ਸੀ ਸੋ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਾਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸੋ ਭਾਗ ਭੀ ਜੀਵ ਦੇ ਅਪਣੇ ਹੱਥ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਭਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਫਲ ਭੋਗਨਾ ਹੈ ਤਾਂ “ਜੈਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲਿ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤੁ ਪਛੋਤਾਈਅੈ”।

ਮ: ੩

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਿਨੀ ਅਰਾਧਿਆ
 ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਲਿਵ ਤਾਰ । ਮਾਇਆ
 ਬੰਦੀ ਖਸਮ ਕੀ ਤਿਨ ਅਗੈ ਕਮਾਵੈ ਕਾਰ।
 ਪੂਰੈ ਪੂਰਾ ਕਰਿ ਛੋਡਿਆ ਹੁਕਮਿ ਸਵਾ-
 ਰਣ ਹਾਰਾਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਜਿਨਿ ਬੁਝਿਆ
 ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ । ਮਨਮੁਖ
 ਹੁਕਮਿ ਨ ਜਾਣਨੀ ਤਿਨ ਮਾਰੇ ਜਮ
 ਜੰਦਾਰੁ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨੀ ਅਰਾਧਿਆ
 ਤਿਨੀ ਤਰਿਆ ਭਉਜਲੁ ਸੰਸਾਰੁ । ਸਭਿ
 ਅਉਗਣ ਗੁਣੀ ਮਿਟਾਇਆ ਗੁਰਮਾਪੇ
 ਬਖਸਣਹਾਰੁ ॥ ੨ ॥

{ ਤਾਰ-ਟੱਕ, ਇਕ ਰਸ । ਬੰਦੀ=ਟਹਿਲਨ ।
 ਖਸਮ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਪੂਰੈ=ਗੁਰ । ਪੂਰਾ=ਪੂਰਨ ।
 ਜੰਦਾਰ=ਜੰਦ ਦਾ ਵੈਰੀ । ਭਉਜਲ = ਸਮੁੰਦਰ ॥
 ਗੁਣੀ = ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ॥ }

ਅਰਥ-ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰੀ ਨਾਮੁ ਨੂੰ ਅਰਾਧਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਤ ਇਕ ਟੱਕ ਲਗਾਕੇ । (ਜੋ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਟਹਿਲਨ ਮਾਯਾ ਹੈ (ਸੋ) ਤਿਸ ਅੱਗੇ ਕਾਰ ਕਮਾਂਵਦੀ ਹੈ (ਤਿਸਨੂੰ) ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ । (ਅਤੇ) ਹਕਮੀ ਬਨਾ-ਵਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਨਿਆ ਹੈ ਤਿਸਨੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਗਿਆਨ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਮਨਮੁਖ ਹੁਕਮ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਦੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਦ ਦਾ ਵੈਰੀ ਜਮ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ ਜਿਸ ਨੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ) ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ ਤੋਂ ਤਰ ਗਿਆ ਹੈ । ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਭ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿਤਾ ਹੈ (ਤੇ) ਗੁਰੂ ਆਪੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥

ਭਾਵ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਯਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਨਾਮੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਯਾ ਨਾਮੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਭੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ “ਸੇਵਕ ਕੀ ਹੋਇ ਵਰਤੀ ਦਾਸ” ਕਹਿਆ

(੬੮) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰੇ ਕਿੱਦਾਂ ਬਣੀਏ ? ਗੁਰੂ ਨੂੰ
ਮਿਲਕੇ ਇਕ ਰਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪੇ ਤਾਂ ਉਸ
ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਪਉੜੀ।

ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਾ ਪਰਤੀਤਿ ਹਰਿ ਸਭ
ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ । ਹਰਿ ਜੇਵਡੁ ਨਾਹੀ ਕੋਈ
ਜਾਣੁ ਹਰਿ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਦਾ । ਕਾੜਾ
ਅੰਦੇਸਾ ਕਿਉ ਕੀਜੈ ਜਾ ਨਾਹੀ ਅਧਰਮਿ
ਮਾਰਦਾ । ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਨਿਆਉ
ਪਾਪੀ ਨਰੁ ਹਾਰਦਾ । ਸਾਲਾਹਿਹੁ ਭਗਤਹੁ
ਕਰ ਜੋੜਿ ਹਰਿ ਭਗਤ ਜਨ ਤਾਰਦਾ॥੧੮॥

{ ਪਰਤੀਤ = ਸਰਧਾ । ਜੇਵਡੁ = ਜਿਡਾ । ਕਾੜਾ =
ਝੋਰਾ । ਅੰਦੇਸਾ = ਸੰਸਾ । ਅਧਰਮ = ਅਨਿ-
ਆਉ, ਬੇਇਨਸਾਫ । ਕਰ = ਹੱਥ ॥ }

ਅਰਥ-ਹਰੀ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ (ਕਿ ਜੋ
ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ) ਹਰੀ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ।
ਹਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਾ (ਹੋਰ) ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤੇ
ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ (ਹਮੇਸ਼ਾਂ) ਇਨਸਾਫ (ਹੀ ਕਰੇਗਾ),
ਝੋਰਾ ਤੇ ਸੰਸਾ ਕਿਉਂ ਕਰੀਐ ਜਾਂ (ਹਰੀ) ਬੇਇਨਸਾਫ

ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ । ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਸੱਚਾ ਤੇ ਉਸਦਾ
ਨਿਆਉਂ ਭੀ ਸੱਚਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਪੀ ਨਰ ਹਾਰਦਾ ਹੈ, ਹੇ
ਭਗਤੋ ! ਹਰੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਸਲਾਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੀ
ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੮॥

ਭਾਵ-ਹਰੀ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਨਿਸਚਾ
ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣਦਾ
ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਹਰੀ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਲੁਕਾਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਾ ਕੀਤਾ
ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਲੁਕਾਇਆ ਉਸਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ
ਜਾਨਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ੨ ਇਨਸਾਫ
ਕਰਕੇ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਿਲ ਰਹਾ ਅੰਤਰਿ
ਰਖਾ ਉਰਧਾਰਿ । ਸਾਲਾਹੀ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ
ਸਦਾ ਸਦਾ ਦੁਰ ਕੈ ਹੇਤਿ ਪਿਆਰਿ ।
ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਮੇਲਿ
ਲਏ ਸਾਈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਨਾਰਿ ॥ ੧ ॥

{ ਪ੍ਰੀਤਮ=ਪਿਆਰੇ । ਹੇਤ-ਪ੍ਰੇਮ । ਸਾਈ-ਓਹੀ । }
{ ਪ੍ਰਭੁ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ । }

ਅਰਥ-ਅਪਣੇ ਪਿਆਰੇ (ਗੁਰੂ) ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹਾ
ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰੱਖਾਂ। ਸੋ (ਆਪਣੇ)

(੧੦੦)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਲਾਹੀ ਗਰਾਂ ਦੇ (ਸਬਦਨਾਲ)
ਪੇਮ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਜਿਸਦੇ
(ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਆਪਣੀ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਕਰੇ ਉਸਨੂੰ ਮੇਲ
ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹੀ ਸੁਹਾਗ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ॥ ੧ ॥

ਭਾਵ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਨ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦ
ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਵਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਗਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ
ਨਾਲ ਪੇਮ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ
ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿ-
ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਮ: ੩

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਜਾਕਉ
ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ । ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਭਏ
ਧਿਆਇਆ ਨਾਮੁ ਹਰੇ । ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ
ਮਿਲਾਇਅਨੁ ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਤਰੇ।ਨਾਨਕ
ਸਹਜਿਸਮਾਇਅਨੁ ਹਰਿ ਆਪਣੀਕ੍ਰਿਪਾ
ਕਰੇ ॥ ੨ ॥

{ ਨਦਰਿ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ੂ । ਮਾਣਸ=ਮਨੁਖ ; ਦੇਵਤੇ= }
{ ਗੁਰਮੁਖ । ਸਹਜ=ਗਿਆਨ ॥ }

ਅਰਥ-ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਨੂੰ ਪਾਈਦਾ

ਹੈ (ਪਰ) ਜਿਸ ਤੇ (ਗੁਰੂ)ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਰੇ ਸੋ ਸਾਧਾਰਨ
ਮਨੁਖ ਸੇਸ਼ਟ ਗਰਮਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ
ਜਪ ਕੇ । (ਗੁਰਾਂ ਨੇ)ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ(ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ)
ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ, ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਤਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ) ਹਰੀ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਾਂ
ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥ ੨ ॥

ਭਾਵ—ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਭੀ ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ
ਪੌਢਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨੇ ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਰਨ
ਬੰਧੀ ਤੋਂ ਸੇਸ਼ਟ ਬੰਧੀ ਤਤ ਮਿਥਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ
ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥

ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਆਪਣੀ ਭਗਤਿ ਕਰਾਇ ਵਡਿ—
ਆਈ ਵੇਖਾਲੀਅਨੁ । ਆਪਣੀ ਆਪ
ਕਰੇ ਪਰਤੀਤਿ ਆਪੇ ਸੇਵ ਘਾਲੀਅਨੁ ।
ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਨੋਦੇਇ ਅਨੰਦੁ ਥਿਰੁ ਘਰੀ
ਬਹਾਲੀਅਨੁ । ਪਾਪੀਆਂ ਨੋ ਨ ਦੇਈ
ਥਿਰ ਰਹਣਿ ਚੁਣ ਨਰਕ ਘੋਰ ਚਾਲੀ-

ਅਨੁ । ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਨੋ ਦੇਇ ਪਿਆਰੁ
ਕਰ ਮੰਗੁ ਨਿਸਤਾਰਿਅਨੁ ॥ ੧੯ ॥

{ ਭਗਤਿ=ਭਗਤੀ । ਵੇਖਾਲੀਅਨੁ=ਵੇਖਾਈ ਹੈ ।
ਪਰਤੀਤਿ=ਸਰਧਾ । ਘਾਲੀਅਨੁ=ਕਰਾਈ ਹੈ ।
ਘਰੀ=ਸਤਿਸੰਗ, ਸਰੂਪ, ਆਤਮਾਨੰਦ । ਚੁਣ=
ਚੁਗਕੇ । ਘੋਰ=ਡਰਾਵਨਾ । ਚਾਲੀਅਨੁ=ਭੇਜਦਾ
ਹੈ । ਮੰਗ=ਪੱਖ । ਨਿਸਤਾਰਿਅਨੁ=ਅਵਿੱਦਯਾ
ਰਾਤ ਤੋਂ ਤਾਰਦਾ ਹੈ । ਪਿਆਰ=ਦਿਲਾਸਾ ॥ }

ਅਰਥ—ਹਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਕਰਾਕੇ (ਅਪ-
ਣੀ) ਵਡਿਆਈ ਵਖਾਈ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਆਪ ਹੀ
ਸਰਧਾ ਕਰਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਹਰੀ ਭਗਤ
ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੇਂਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਸਰੂਪ ਵਿਚ
ਇਸਥਿਤ ਬੈਠਾਂਵਦਾ ਹੈ । ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀਂ
ਰੈਹਨ ਦਿੰਦਾ, ਚੁਗਕੇ ਭਿਆਨਕ ਨਰਕ (ਜੂਨਾਂ) ਭੇਜਦਾ
ਹੈ । ਹਰੀ (ਅਪਣੇ) ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ
(ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਪੱਖ ਕਰਕੇ ਅਵਿੱਦਯਾ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ
ਹੈ ॥ ੧੯ ॥

ਭਾਵ—ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਪਣੀ ਭਗਤੀ ਆਪੇ ਕਰਾ
ਕੇ ਤੇ ਆਪੇ ਅਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਵਿਖਾਂਵਦਾ ਤੇ ਤੇ
ਅਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਵਿੱਦਯਾ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਸਰੂਪ ਦੀ
ਲਖਤਾ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਭੁਯਾਂਵਦਾ ਹੈ ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੧

ਕੁਬੁਧਿ ਭੂਮਣੀ ਕੁਦਇਆ ਕਸਾਇਣਿ
ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਘਟ ਚੂਹੜੀ ਮੁਠੀ ਕ੍ਰੋਧਿ
ਚੰਡਾਲਿ । ਕਾਰੀ ਕਢੀ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ
ਚਾਰੇ ਬੈਠੀਆ ਨਾਲਿ । ਸਚੁ ਸੰਜਮੁ
ਕਰਣੀ ਕਾਰਾ ਨਾਵਲੁ ਨਾਉ ਜਪੇਹੀ ।
ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਉਤਮ ਸੇਈ ਜਿ ਪਾਪਾ
ਪੰਦਿ ਨ ਦੇਹੀ ॥ ੧ ॥

ਭੂਮਣੀ=ਮਿਰਾਸਣ । ਕੁਦਇਆ=ਹਿੰਸਾ । ਘਟ= }
ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । ਮੁਠੀ=ਠੱਗੀ । ਚੰਡਾਲ=ਨੀਚ }
{ ਜਾਤੀ । ਕਾਰੀ=ਲੀਕਾਂ, ਵੱਟਾਂ, ਹੱਦਾਂ । ਕਢੀ= }
ਪਾਈਆਂ । ਥੀਐ=ਹੁੰਦਾ । ਸੰਜਮ=ਨਿਯਮ । }
{ ਕਰਣੀ=ਭਗਤੀ । ਕਾਰਾ = ਹੱਦਾਂ । ਪੰਦਿ=ਪੈਰ, ਰਸੂਆਂ । }

ਅਰਥ—ਥੋੜੀ ਬੁਧੀ ਮਿਰਾਸਣ, ਹਿੰਸਾ ਕਰਣੀ
ਕਸਾਇਣ, ਪਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਣੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚੂਹੜੀ,
ਠੱਗੀ ਕਰਣੀ (ਚੰਡਾਲਨੀ) ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲ ਹੈ । ਹੱਦਾਂ
ਪਾਈਆਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚਾਰੇ ਨੀਚ ਇਸਤੀਆਂ ਨਾਲ
ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ? ਸਚ ਦਾ ਨਿਯਮ ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ
ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪ ਨੁਾਵਣਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ

(੧੦੪) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਉਹ ਪੁਰਸ ਉਤਮ ਹਨ ਜੋ (ਇਹ ਕਰਤਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ)
ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ।੧।

ਭਾਵ-ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਦ ਗੰਗਾ ਤੇ
ਗਏ ਤਾਂ ਪੰਡਿਆਂ ਨੇ ਚੌਂਕੇ ਪਾਕੇ ਬੜੀ ਸਚ ਪਵਿਤ੍ਰ
ਸੰਜੁਗਤ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਤਬਾਂ
ਦਾ ਫੋਟੋ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਉਚਾਰਨ (ਸਾਢੇ ਤੈ ਤੈ
ਧੌਤੀਆ ਤੇਹਰੇ ਪਾਇਨ ਤਗੁ । ਗਲੀ ਜਿਨਾ ਜਪਮਾ-
ਲੀਆ ਲੋਟੇ ਹਥ ਨਿਬਗ। ਓਇ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਨਾ
ਆਖੀਐ ਬਾਨਾਰਸਿ ਕੇ ਠਗ) ਕਰਿਆ ਹੈ ਦੇ ਨਾਲ
ਪੂਰੇ ਮਿਲਦੇ ਦੇਖਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਹੇ ਪੰਡਿਓ !
ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਸੁਚਤਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਸੁਚਤਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਤੁਸਾਂ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਹੋਯਾ ਹੈ । ਉਹ ਕਰਮ ਕੇਹੜੇ
ਹਨ ? ਸਚ ਬੋਲਨਾ, ਭਗਤੀ ਕਰਣੀ, ਨਾਮ ਜਪਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਕਰਤਬਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਯਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਕਦਮ
ਭੀ ਨਾਂ ਦੇਵੇ ਤਦ ਉੱਤਮ ਹੈ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ । ਕਿਧਰੇ ਉਹ
ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਜੇਹਬਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪਾਪ
ਇਸ ਕਰਕੇ ਉੱਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸੱਕਦਾ ।

ਮ: ੧

ਕਿਆ ਹੰਸ ਕਿਆ ਬਗਲਾ ਜਾਕਉ
ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ । ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ
ਕਾਗਹੁ ਹੰਸੁ ਕਰੇਇ ॥ ੨ ॥

{ ਹੰਸੁ-ਸੰਤ । ਬਗੁਲਾ-ਪਖੰਡੀ । ਨਦਰਿ-ਕ੍ਰਿਪਾ }
{ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ । ਕਾਗਹੁ = ਕਾਮੀ, ਵਿਖਈ ਪੁਰਸ਼ । }

ਅਰਥ-ਪਖੰਡੀ ਤੋਂ ਸੰਤ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਕੀ(ਗੱਲ ਹੈ)
ਜਿਸ ਉਤੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਪਣੀ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੇ,
ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਿਸ ਵਿਖਈ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਭੀ ਸੰਤ
ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥੨॥

ਭਾਵ-ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਖੰਡ
ਤਿਆਗ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਰੋਹਣ (ਧਾਰਨ
ਕਰਨ) ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਚ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ ਪੂਰੇ
ਸੰਤ ਬਣੋ। ਇਥੇ ਪੁੱਛਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਖੰਡੀ ਵੀ
ਸੰਤ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਤਿਸ ਦੇ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਸਾਫ਼ ੨ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ “ਹੋਰਨ ਭਰਨ ਜਾਕਾ
ਨੇਤਰ ਫੋਰ” ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਵਿਖਈ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਸੰਤ
ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਖੰਡੀ ਦਾ ਕੀ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਕਿਉਂਕਿ ਪਖੰਡੀ ਦਾ ਕੈਵਲ ਪਸੰਦ ਤਿਆਗ ਤੇ ਹੀ ਸੰਤ
ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਮੀ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਦੇ
ਜੰਜਾਲ ਮਾਇਕ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਠਨ
ਹੈ, ਜਦ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਪਖੰਡੀ ਕਿਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੈ ॥

ਪਉੜੀ

ਕੀਤਾ ਲੋੜੀਐ ਕੰਮੁ ਸੁ ਹਰਿ ਪਹਿ ਆ-
ਖੀਐ । ਕਾਰਜੁ ਦੇਇ ਸਵਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰ

(੧੦੬)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਸਚੁ ਸਾਖੀਐ । ਸੰਤਾ ਸੰਗਿ ਨਿਧਾਨੁ
ਅਮ੍ਰਿਤੁ ਚਾਖੀਐ । ਭੈ ਭੰਜਨ ਮਿਹਰਵਾਨ
ਦਾਸ ਕੀ ਰਾਖੀਐ । ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਣ
ਗਾਇ ਅਲਖ ਪ੍ਰਭੁ ਲਾਖੀਐ ॥ ੨੦ ॥

ਲੋੜੀਐ-ਚਾਹੀਐ । ਕਾਰਜੁ-ਕੰਮ । ਸਾਖੀਐ-
ਸਿੱਖਿਆ । ਨਿਧਾਨੁ=ਖਜਾਨਾ । ਚਾਖੀਐ=ਚਖੀਐ,
ਧਾਰਨ ਕਰੀਐ । ਭੰਜਨ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।
ਮਿਹਰਵਾਨ=ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ । ਰਾਖੀਐ=ਰਖਦਾ ਹੈ ।
ਅਲਖ=ਨਾ ਲਖਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ । ਲਾਖੀਐ=
ਜਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ ।

ਅਰਥ-ਜੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਸੋ ਹਰੀ ਪਾਸ
ਕਹੀਏ (ਹਰੀ) ਕੰਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ (ਇਹ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ
ਦੀ ਸਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ
(ਨਾਮ) ਖਜਾਨੇ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ (ਤਦ) ਭੈ ਦੇ ਨਾਸ
ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰ ਰਖਦਾ ਹੈ ।
(ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਜੀ ਕਾਹਿਦੇ ਹਨ) ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ
ਗਾ ਕੇ ਅਲਖ ਪ੍ਰਭੁ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ ॥੨੦॥

ਭਾਵ-ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਜਿਸਤਰਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ
ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਉਹ ਪੂਜਾ 'ਕੀਤੀ ਨੂੰ ਕਰਤਾ
ਕਰ ਜਾਣੇ' ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁੱਲ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ

ਭੁਲਿਆਂ “ਵਿਆਪਣ ਸਭੇ ਰੋਗ” ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ । ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗੀਏ ਤਿਸ ਕੰਮ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂਪਾਸੋਂ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀਏ ਤੇ ਉਸੇਦੇ ਆਸਰੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਇਕ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਤੇ ‘ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੇਸਰ ਏਕੇ ਜਾਣੁ’ ਅਤੇ ‘ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ’ ਵਾਕ ਨੂੰ ਮੰਨਕੇ ਸਭ ਕੰਮਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਨਾ ਸਿਖਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੩

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਕਾ ਸਭ ਸੈ ਦੇਇ
ਅਧਾਰੁ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਸੇਵੀਐ ਸਦਾ
ਸਦਾ ਦਾਤਾਰੁ । ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ
ਕਉਜਿਨਿ ਧਿਆਇਆ ਹਰਿਨਿਰੰਕਾਰੁ ।
ਓਨਾ ਕੇ ਮੁਖ ਸਦ ਉਜਲੇ ਓਨਾ ਨੂੰ
ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਕਰੈ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ੧ ॥

{ ਜੀਉ = ਜੀਵ, ਚੇਤਨ ਸਤਾ । ਪਿੰਡੁ = ਸਰੀਰ ।
ਅਧਾਰੁ = ਆਸਰਾ । ਗੁਰਮੁਖ = ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨ-
ਮੁਖ । ਦਾਤਾਰ = ਦਾਤਾ । ਨਿਰੰਕਾਰੁ = ਨਿਰਗੁਣਾ }

(੧੦੮)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਅਰਥ-ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਤੇ ਸਰੀਰ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ ਸਦਾ ੨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਮਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਗੁਣ ਹਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਸਦਾ ਉਜਲੇ ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਜਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦਾ ਹੈ॥੧॥

ਭਾਵ--ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਫਲ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸਦਾ ਜਾਣਕੇ ਨਾਮ ਜਪੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਕਰਕੇ “ਤੂ ਤੂ ਕਰਤਾ ਤੂ ਭਇਆ” ਜਦ ਤੂੰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਉਸਦੀ ਚਰਨੀ ਡਿਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਗਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਜਿਨ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ”। ਇਸ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮ: ੩

ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਉਲਟੀ ਭਈ ਨਵ
ਨਿਧਿ ਖਰਚਿਉ ਖਾਉ। ਅਠਾਰਹਿ ਸਿਧੀ
ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਨਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸੈ
ਨਿਜ ਥਾਇ। ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਸਦ ਵਜਦੇ

ਉਨਮਨ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਇ । ਨਾਨਕ
ਹਰਿ ਭਰਮਤੇ ਤਿਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਵਸੈ ਜਿਨ
ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਆ ਧੁਰਿ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥

{ ਉਲਟੀ = ਪਿਛਾਹਾਂ ਪਰਤੀ । ਅਠਾਰਹਿ =
ਅਠਾਰਾਂ । ਨਿਜ ਘਰਿ = ਅਪਣੇ ਹਿਰਦੇ । ਨਿਜ
ਥਾਇ = ਅਪਣੀ ਜਗਾ ਅਨਹਦ = ਇਕ ਰਸ ।
ਧੁਨੀ = ਵਾਜੇ, ਸਬਦ । ਵਜਦੇ = ਪ੍ਰਗਟ ।
ਉਨਮਨ = ਤੁਰੀਆ, ਚੌਥੀ ਭੂਮਕਾ॥ ਮਸਤਕ =
ਮਥਾ ॥ }

ਅਰਥ-ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਿਲਨੇ ਕਰਕੇ (ਸੰਸਾਰ
ਵਲੋਂ ਬੁਧੀ) ਪਰਤਦੀ ਹੈ (ਤੇ ਨਾਮ ਵਲੋਂ ਲਗਨੇ ਕਰਕੇ
ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ* ਖਾਣ ਖਰਚਨ ਨੂੰ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ)
ਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਸਿਧੀਆਂ† ਪਿਛੇ ਲਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ
ਹਨ (ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਅਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅਪਣੀ ਜਗਾ

*ਪਦਮ, ਮਹਾਂ ਪਦਮ, ਮਕਰ, ਕਛਪ, ਮੁਕੰਦ,
ਕੁੰਦ, ਨੀਲ, ਸੰਖ, ਖਰਬ ।

†ਅਨਮਾਂ, ਮਹਿਮਾ, ਗਰਮਤਾ, ਲਗਮਾਂ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ,
ਵਸੀਕਰਨ, ਕਾਯਾ, ਈਸ਼ਤਾ, ਅਨੂਰਮੀ, ਦੁਰ ਸ਼ਰਵਨ,
ਮਨੋ ਬੇਗ, ਕਾਮਰੂਪ, ਪਰਕਾਯ ਪਰਵੇਸ਼, ਸੁਛੰਦਮ੍ਰਿਤਜੂ,
ਸੁਰਕ੍ਰੀੜਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਸੰਕਲਪ, ਅਪ੍ਰਤਿ ਹਤਯਤ,
ਦੁਰਦਰਸ਼ਨ, ।

(੧੧੦)

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ—ਸਟੀਕ

ਤੇ ਵਸਦਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਇਕ ਰਸ ਸਬਦ ਦੀ ਅਵਾਜ਼
ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦ ਦੋਥੀ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਹੋਕੇ ਹਰੀ
ਨਾਲ ਪੀਤੀ ਲਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ
ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਰੀ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਥੇ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ
ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ॥ ੨ ॥

ਭਾਵ—ਪਿਛਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਨ ਦਾ
ਢੰਗ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ। ਮੀ ਉਹ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ
ਸਕਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ
ਖਚਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਵਰਨਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਪੱਟ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਉਂਦਾ
ਲਈ ਇਕ ਗੁਰੂ ਹੈ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਿਯਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਇਸ ਮਾਇਆ ਵਲੋਂ ਹਥ ਪਿਛਾਹਾਂ ਕਰੋ ਤਾਂ
ਇਹ ਆਪੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਸੰਸਾਰਕ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ
ਖਚਤ ਹੋਕੇ ਪਕੜਨ ਲਗੋ ਤਾਂ ਮਾਯਾ ਅਗੇ ੨ ਦੌੜਦੀ ਹੈ,
ਬਸ ਜਦ ਜਗਜਾਸੂ ਦੀ ਬੁਧੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰਕ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚੋਂ
ਹਟਕੇ ਇਸ ਨਿਖਸਮੀ ਦਾ ਤਜਾਗ ਕੀਤਾ ਤਾਂ “ਸੇਵਕ ਕੀ
ਹੋਇ ਵਰਤੀ ਦਾਸ” ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦੀ ਟੈਹਲਣ
ਹੋਕੇ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਵਧਕੇ
ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ
ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥

ਪਉੜੀ

ਹਉ ਢਾਢੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਖਸਮ ਕਾ ਹਰਿ

ਕੈ ਦਰਿ ਆਇਆ । ਹਰਿ ਅੰਦਰਿ ਸੁਣੀ
ਪੁਕਾਰ ਢਾਢੀ ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ । ਹਰਿ
ਪੁਛਿਆ ਢਾਢੀ ਸਦਿਕੈ ਕਿਤੁ ਅਰਥ
ਤੂੰ ਆਇਆ । ਨਿਤ ਦੇਵਹੁ ਦਾਨੁ ਦਿਆਲੁ
ਪ੍ਰਭੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ । ਹਰਿ
ਦਾਤੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ ਨਾਨਕ
ਪੈਨਾਇਆ ॥ ੨੧ ॥ ੧॥ ਸੁਧੁ ॥

[ਢਾਢੀ=ਵਾਰ ਗਾਉਂਦਾ ਵਾਲਾ । ਖਸਮ=ਵਾਹਿ-
ਗੁਰੂ । ਦਰਿ=ਸਤਿਸੰਗ । ਮੁਖ=ਸਾਮਨੇ । ਅਰਥ=
ਕੰਮ । ਦਿਆਲ = ਦਇਆ ਦਾ ਘਰ ਦਾਤੇ=
ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ । ਪੈਨਾਇਆ = ਜਸ ਹੋਇਆ ।]

ਅਰਥ—ਮੈਂ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਖਸਮ ਦਾ ਢਾਢੀ ਹਾਂ
ਤੇ ਹਰੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਆਕੇ (ਸਬਦ ਗਾਵਿਆਂ ਤਦ)
ਹਰੀ ਨੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਿਆਂ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੀ ਤੇ ਮੈਂ
ਢਾਢੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਹਰੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਹੋ
ਢਾਢੀ ! ਤੂੰ ਕਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈਂ (ਮੈਂ)
ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋ ਦਿਆਲ ! ਨਿਤ ਦਾਨ ਦੇਵਹੁ, ਪ੍ਰਭੁ (ਨੇ)
ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੇਹੜਾ ਦਾਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ
ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਿਆਵਨ ਰੂਪ ਦਾਨ ਦੇਹ, ਹਰੀ ਦਾਤੇ ਨੇ ਹਰਿ

(੧੧੨) ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ-ਸਟੀਕ

ਨਾਮ ਜਪਨ ਰੂਪ ਜਦ ਦਾਨ ਦਿਤਾ ਤਾਂ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ
ਦਾ ਜਸ ਹੋਇਆ (ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਕਰਕੇ) ਸੁਖ
(ਹੋਗਿਆ ਸੀ) ॥

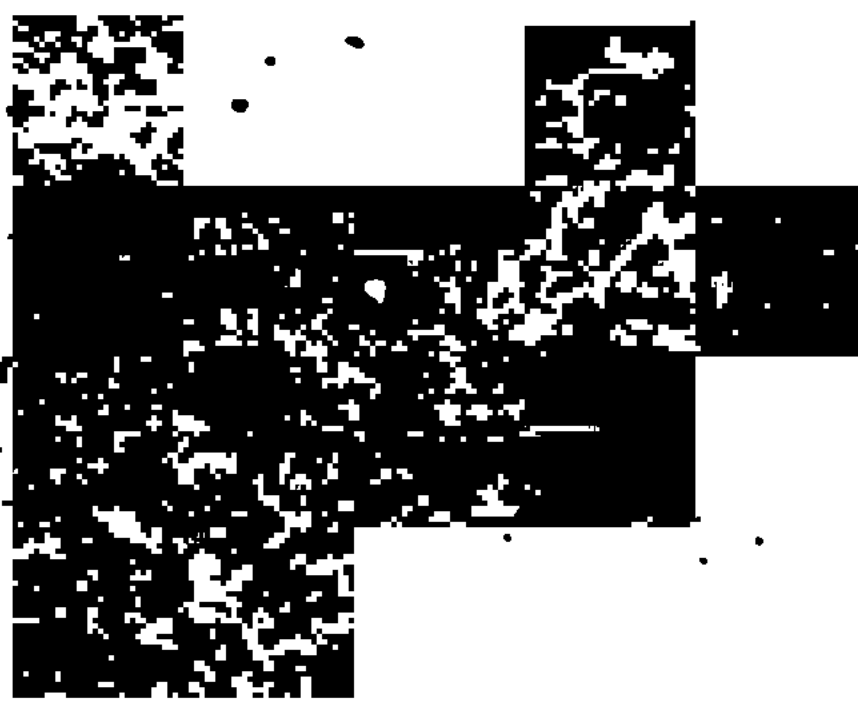
ਭਾਵ-ਵਾਰ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ
ਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਢੀ ਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਆਪ ਇਥੇ ਢਾਢੀ ਵਨੇ ਇਸਤਰਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਿਖੋ ! ਜਿਸਤਰਾਂ ਇਹ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ
ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਪਨਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਦ ਤਕ
ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤੇ ਜਦ ਤਕ
ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਦ ਤਕ ਉਹ
ਪਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ
ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਪਨ ਲਗਿਆਂ
ਅਪਣਾ ਆਪ ਭੁਲ ਨਾ ਜਾਵੋ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਢਾਢੀ ਨੀਵੇਂ
ਹੋ ਕੇ ਜੱਸ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇਤਰਾਂ ਜਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜੱਸ
ਗਾਵਣ ਲਗੇ ਤਦ ਨਿਵਾਨ ਪਟੜੀ ਤੇ ਹੋਕੇ ਗਾਵੋ, ਜਿਸ
ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀਆਂ
ਮੁਰਾਦਾਂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਆਤਮਾਂ
ਸੁਖ ਹੋਕੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਖ ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣੇਗਾ ॥

॥ ਸੰਪੂਰਨ ॥

“ਭੁਲਨ ਅੰਦਰਿ ਸਭਿ ਕੈ ਅਭੁਲ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ”







B-1313

